

**TURUN
YLIOPISTO**

Koulusegregaation kehykset

Koulusegregaatiota koskeva julkinen keskustelu

Suomessa vuosina 2021–2025

Sosiologian
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Milla Aalinniemi

4.6.2026

Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiologia

Tekijä: Milla Aalinniemi

Otsikko: Koulusegregaatiota koskeva julkinen keskustelu Suomessa vuosina 2021–2025

Ohjaaja: Sosiologian professori Mikko Niemelä

Sivumäärä: 78 sivua

Päivämäärä: 4.6.2026

Suomalainen koulutusjärjestelmä tunnetaan tasa-arvoisuudestaan, mutta viime vuosina koulujen välisten erojen kasvu on nostanut koulusegregaation yhä keskeisemmäksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Tässä tutkielmassa tarkastelen koulusegregaatiota koskevaa julkista keskustelua Suomessa vuosina 2021–2025. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millä tavoin koulusegregaatiosta rakennetaan merkityksiä suomalaisessa valtakunnallisessa uutismediassa. Tarkastelen, miten Helsingin Sanomien ja Ylen uutisointi tuottaa käsityksiä koulusegregaatiosta. Tutkimuksen tavoitteet jakautuvat kahteen pääkysymykseen: 1) Millaisia tulkintakehyksiä koulusegregaatiota koskevassa uutisoinnissa esiintyy Helsingin Sanomissa ja Ylessä? 2) Millä tavoin tulkintakehysten esiintyvyys ja painotukset ovat muuttuneet ajanjaksolla 17.2.2021-17.12.2025?

Tutkimusaineisto koostuu 92 Helsingin Sanomien ja Ylen koulusegregaatiota käsittelevästä kirjoituksesta. Aineisto analysoidaan kehysanalyysin avulla yhdistäen laadullista sisällönanalyysejä ja määrällistä sisällön erittelyä.

Analyysin perusteella aineistosta tunnistettiin viisi kehystä. Alueellisen eriytymisen kehyksessä koulujen väliset erot selitetään asuinalueiden sosioekonomisilla eroilla ja muuttoliikkeellä. Kasautuvan eriytymiskiirteen kehyksessä koulusegregaatio näyttäytyy itseään vahvistavana prosessina, jossa huono-osaisuus kasautuu tietyille alueille ja kouluihin. Koulutuksellisen tasa-arvon kehyksessä ilmiö asettuu uhaksi suomalaisen peruskoulun yhdenvertaisuuden ihanteelle. Perheiden valintojen kehys selittää koulusegregaatiota perheiden koulutusvalintojen kautta korostaen vanhempien aktiivista roolia ja lapsen edun tavoittelua koulutusratkaisuissa. Hallitsevaksi kehykseksi osoittautui koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys, jossa koulusegregaatio näyttäytyy hallittavana ongelmana, johon voidaan puuttua poliittisin toimin.

Kehysten ajallisessa tarkastelussa havaittiin selkeä muutos. Tarkastelujakson alussa koulusegregaatiota kehystettiin pääasiassa rakenteellisena ja alueellisena kysymyksenä. Vuoden 2023 alussa kehysten kirjo laajeni merkittävästi, kun Helsingin kaupungin painotetun opetuksen uudistushanke politisoi keskustelun nopeasti. Ylen koulukoneen julkaiseminen helmikuussa 2023 toimi esimerkkinä median kyvystä asettaa agenda: yksittäinen julkaisu käynnisti laajan yhteiskunnallisen keskustelun, joka muokkasi tapaa, jolla media sen jälkeen käsitteellistää koulusegregaatiota.

Tutkielman tulokset osoittavat, että uutismedia ei ainoastaan raportoiki koulusegregaatiosta, vaan osallistuu aktiivisesti sen yhteiskunnalliseen merkityksellistämiseen. Kehysten tarkastelu paljastaa, että koulusegregaatiosta käytävä julkinen keskustelu on sekä moniulotteista että ajallisesti muuttuvaa, ja että media voi itse toimia yhteiskunnallisen muutoksen käynnistäjänä.

Avainsanat: koulusegregaatio, koulujen eriytyminen, eriytyminen, kehysanalyysi, media

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
2 Koulusegregaatio osana alueellista segregatiota	7
2.1 Segregaation eri muodot	7
2.2 Koulusegregaation laajuus ja muutokset	11
2.3 Koulusegregaatioon liittyvät yksilö- ja ryhmätason mekanismit	16
3 Koulusegregaatio julkisessa keskustelussa ja mediassa	22
3.1 Julkinen keskustelu osana agendan asettamista	23
3.2 Median rooli julkisessa keskustelussa	24
3.3 Tutkimuskatsaus koulusegregaatiota koskevasta julkisesta keskustelusta	26
4 Tutkimusasetelma	29
4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	29
4.2 Tutkimusaineisto	30
4.3 Tutkimusmenetelmä	31
4.4 Tutkimusetiikka	33
5 Tulokset	36
5.1 Koulusegregaatiota koskevat kehukset	36
5.1.1 Alueellisen eriytymisen kehys	37
5.1.2 Kasautuvan eriytymiskiirteen kehys	40
5.1.3 Koulutuksellisen tasa-arvon kehys	42
5.1.4 Perheiden valintojen kehys	45
5.1.5 Koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys	49
5.2 Koulusegregaatiokehysten esiintyvyyden muutokset	52
6 Johtopäätökset	57
Lähteet	62

1 Johdanto

Koulujen sosioekonomisen ja etnisen oppilasrakenteen eriytymisestä eli koulusegregaatiosta on Suomessa muodostunut merkittävä huolenaihe viimeisten kahden vuosikymmenen aikana, ja ilmiössä on nähtävissä Euroopassa havaittuja kehitystrendejä. Erityisesti ongelma on korostunut suurilla kaupunkialueilla, kuten Helsingissä, jossa sosiospatiaalinen segregatio sekä kouluvalintapolitiikka voivat lisätä koulutuksen eriarvoisuutta entisestään. (Bernelius & Kosunen 2023.) Suomalainen koulutusjärjestelmä tukee lähtökohdiltaan erilaisia oppilaita ja heidän oppimistaan monin tavoin, mutta samalla eriytymiskehitys asettaa varsin konkreettisen haasteen yhteisen peruskoulun ihanteelle ja tavoitteille (Kosunen ym. 2024, 8).

Koulusegregaation juuret ulottuvat pitkälle kaupunkien ja alueiden kehitykseen. Suomen peruskoulujärjestelmä perustuu tasa-arvoiseen koulutukseen, mutta viime vuosikymmeninä kaupunkien alueellinen eriytyminen ja koulujen väliset erot ovat kasvaneet. Segregaation mekanismeihin vaikuttavat esimerkiksi muuttoliike, perheiden kouluvalinnat sekä koulujen maine. Erityisesti kaupunkialueilla koulujen oppilas pohja on eriytynyt, ja tämä on osaltaan lisännyt eroja oppimistuloksissa ja oppilaiden tulevaisuudennäkymissä (Luoma & Kosunen 2024, 23). Tämän kehityksen seurauksena koulusegregaatiosta on tullut keskeinen kysymys koulutuspoliittisessa keskustelussa.

Suomi sijoittuu Eurooppaa tarkastellen kärkimaihin koulutuksessa. Koulutusekspansion myötä myös koulutustaso on lähtenyt nousuun, jonka myötä myös koulutuksen merkitys on noussut entisestään työmarkkinoilla. (Kailaheimo-Lönnqvist, Kilpi-Jakonen, Niemelä & Prix 2020.) Suomalaiset koulut tunnetaan maailmalla sekä tasa-arvoisuudestaan että oppilaiden erinomaisista oppimistuloksista (Bernelius & Kosunen 2023; Sahlberg 2021). Suomen koulutusjärjestelmän tavoitteena on tarjota kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen, kuten pääsyn haluttuun toisen asteen ja korkea-asteen koulutukseen.

Vuoden 2022 PISA-tulokset osoittavat oppilaiden välisten oppimistuloserojen kasvaneen ja perheen sosioekonomisen aseman yhteyden koulumenestykseen vahvistuneen. Yli kolmasosa suomalaiskouluista jäi oppilaiden keskimääräisessä matematiikan osaamisessa alle OECD-maiden keskiarvon. Osuus on kasvanut merkittävästi vuoden 2012 jälkeen, jolloin noin viidennes kouluista jäi sen alapuolelle. Suomalaiskoulujen välisten erojen kasvusta on puhuttu julkisuudessa paljon ja asuinalueiden eriytymisestä on kannettu huolta. (Hiltunen ym. 2023.)

Peruskoulu on suomalaisessa koulutusjärjestelmässä keskeinen koulutuksellisen tasa-arvon instituutio, sillä juuri peruskoulun aikana rakentuvat ne valmiudet, jotka vaikuttavat myöhempään koulutuspolkuun ja mahdollisuuksiin toimia yhteiskunnassa. Koulutuksen tasa-arvo on ollut suomalaisen koulutuspolitiikan ydintavoite, mutta viimeaikaisten tutkimusten perusteella alueelliset erot näkyvät Suomessa jo peruskouluvaiheessa. Bernelius ja Jakku-Sihvonen (2014) nostavat esille, että vanhojen alueellisten jakojen rinnalle on noussut erityisesti kaupunkiseutujen sisäinen eriytyminen, jossa asuinalueiden sosioekonominen ja etninen segregatio heijastuu koulujen oppimisedellytyksiin ja oppimistuloksiin. Tämä tekee koulusegregaatiosta paitsi koulutusjärjestelmään myös laajemmin aluekehitykseen kytkeytyvän tasa-arvokysymyksen. (Bernelius & Jakku-Sihvonen 2014.)

Koulusegregaation tutkiminen on ajankohtaista, sillä sen vaikutukset ulottuvat koulutusjärjestelmästä työmarkkinoille ja sosiaaliseen liikkuvuuteen. Oppimistulosten eriytyminen ei kuitenkaan selity yksinomaan koulujärjestelmän toiminnalla, vaan myös alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen heijastuvat kouluihin ja haastavat niin perusopetusta kuin varhaiskasvatustakin. Samalla koulu on keskeinen toimija eriarvoistumiskehityksen ehkäisemisessä. (Rissanen 2024, 63.)

Jo peruskoulusta lähtien voidaan havaita, että eri sosiaalisista taustoista tulevien oppilaiden opintosuunnitelmat ovat alkaneet eriytyä, jolloin eri taustat omaavat oppilaat ja heidän vanhempansa tekevät erilaisia valintoja, ja tämä johtaa oppilaiden päättämiseen eri opetusryhmiin peruskoulun valinnaisuuden osalta (Kosunen, Bernelius, Seppänen & Porkka 2020, 1465). Tutkimukset osoittavat, että vanhempien koulutustaso ennustaa vahvasti lasten myöhempää koulumenestystä ja sosioekonomista asemaa. Lapset, joiden vanhemmilla on korkeampi koulutusaste, päätyvät todennäköisemmin itsekin hakemaan useammin korkeakouluun. Ratkaisevaa on, että nämä koulutuspolkuja koskevat valinnat tehdään usein jo ennen työelämään siirtymistä. (Karhula 2017.)

Suomalaisessa tutkimuksessa vanhempien koulutus ja perheressit on tunnistettu keskeisiksi ylisukupolvisen eriarvoisuuden välittäjiksi. Maahanmuuttotaustaisten lasten ja nuorten kohdalla koulutuksellinen eriarvoisuus kytkeytyy lisäksi etnisyyteen, sukupuoleen ja kotitaustaan liittyviin tekijöihin. Valtaväestön lapset saavuttavat keskimäärin useammin korkeamman koulutustason kuin maahanmuuttajataustaiset lapset. (Karhula 2017; Kailaheimo-Lönnqvist 2020.) Koulujen ja päiväkotien eroavaisuuksia sekä eriytymistä on käsitelty suomalaisessa julkisessa keskustelussa varsin aktiivisesti. Kasvatussosiologiassa ja

kaupunkitutkimuksessa koulutuksellisen eriytymisen suhde eriarvoisuuteen on ollut jo pitkään keskeinen tutkimuksen kohde. (Kosunen, Saari, Huilla & Hienonen 2024, 255.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen koulusegregaatiota koskevaa uutisointia kahdessa keskeisessä valtakunnallisessa mediassa kehysanalyysin keinoin. Aineistona toimivat Helsingin Sanomien ja Ylen uutistekstit, ja analyysi kohdistuu siihen, miten ilmiö esitetään, mitä nimetään syiksi ja seurauksiksi sekä millaisia ratkaisuehdotuksia uutisteksteissä rakentuu. Uutismedia ei vain raportoi koulusegregaatiosta vaan osallistuu aktiivisesti sen yhteiskunnalliseen merkityksellistämiseen. Tutkielman tavoitteena on tehdä näkyväksi, miten koulusegregaatioon liitetyt selitysmallit ja ratkaisupuhe jäsentyvät tulkintakehysten tasolla, sekä vertailla, painottuvatko kehykset eri tavoin näiden kahden valtamedian välillä.

Vaikka koulusegregaatiota on tutkittu Suomessa laajasti, siitä käytävää mediakeskustelua on tarkasteltu huomattavasti vähemmän. Kehysanalyysi tarjoaa välineen tutkia sitä, miten media jäsentää ja merkityksellistää koulusegregaatiota (esim. Goffman 1986; Entman 1993).

Agendan asettamista koskeva teoria puolestaan auttaa ymmärtämään, miten uutismedia vaikuttaa siihen, mistä yhteiskunnallisista kysymyksistä tullaan tietoisiksi ja mitkä aiheet koetaan tärkeiksi (esim. McCombs & Shawn 1972). Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia tulkintakehyksiä koulusegregaatiota koskevassa uutisoinnissa esiintyy Helsingin Sanomissa ja Ylessä?
2. Millä tavoin koulusegregaatiota koskevien tulkintakehysten esiintyvyys ja painotukset ovat muuttuneet ajanjaksolla 17.2.2021–17.12.2025 Helsingin Sanomissa ja Ylessä?

Tutkielmani rakentuu kuudesta luvusta. Luvussa 2 käyn läpi segregaatian käsitettä sekä sen eri muotoja, ja tarkastelen koulusegregaatiota osana alueellista segregatiota. Luvussa 3 tarkastelen kehysanalyysin teoreettista perustaa ja agendan asettamista koskevaa teoriaa, käyn läpi aiempaa tutkimusta koulusegregaatiota koskevasta mediakeskustelusta sekä tutkin median roolia julkisessa keskustelussa. Luvussa 4 esittelen tutkimusasetelman, joka sisältää tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset, aineiston sekä tutkimusetiikan. Luvussa 5 esitän analyysin tulokset. Ensin esittelen aineistosta tunnistetut kehykset yksitellen ja sen jälkeen kehysten ajalliset muutokset vuosien 2021–2025 aikana. Luku 6 kokoaa tutkimuksen johtopäätökset ja omaa pohdintaani koulusegregaatiosta ilmiönä.

2 Koulusegregaatio osana alueellista segregatiota

Kansainvälistä vertailututkimusta eri maiden koulujen välisestä sosiaalisesta segregatiosta on tehty toistaiseksi vähän (Strello, Strietholt & Steinmann 2022, 1). Kasvavat alueelliset erot ja lisääntyvä yhteiskunnallinen marginalisaatio korostavat tarvetta tutkia koulutuksellista tasa-arvoa uudesta näkökulmasta, kuten koulusegregaation kautta. Koulusegregaatio, eli koulujen oppilaspohjan voimakas eriytyminen, lisää sosiaalisen ja koulutuksellisen huono-osaisuuden riskejä sekä kouluverkostoissa että lasten ja nuorten sosiaalisissa verkostoissa.

Koulusegregaatio ei pelkästään kuvaa sosiaalista ja alueellista eriarvoisuutta, vaan myös vahvistaa sekä ylläpitää sitä. (Bernelius & Huilla 2021, 96.)

Koulusegregaation on ilmiönä todettu olevan suomalaisilla kaupunkialueilla suuri haaste koulutusjärjestelmän yhdenvertaisuudelle. Koulujen eriytymiskehitys haastaa yhteisen peruskoulun ideaalia ja tavoitetta. (Bernelius 2011; Kosunen, Juvonen, Huilla & Peltola 2024.) Koulusegregaation syyt, mekanismit, seuraukset ja mahdolliset ratkaisut vaihtelevat kontekstin mukaan, sillä ilmiöön vaikuttavat monet eri tekijät, kuten psykososiaaliset ja yhteiskunnalliset dynamiikat, alueelliset ominaisuudet, poliittiset linjaukset sekä koulutusrakenteet (Perry, Rowe & Lubienski 2022).

2.1 Segregaation eri muodot

Segregaatio eli eriytyminen on käsitteenä hyvin moniulotteinen ja sitä voidaan tarkastella erilaisissa yhteyksissä, riippuen tarkastelukulmasta. Monien yhteiskuntatieteellisten käsitteiden tavoin myöskään segregatiota ei voida määritellä tyhjentävästi.

Yhteiskuntatieteellisesti tarkasteltuna segregatiolla yleisesti viitataan jonkin väestöryhmän eriytymiseen suhteessa johonkin toiseen väestöryhmään nähden. Etenkin kaupunkitutkimuksessa segregatiolla viitataan asumisperusteiseen maantieteelliseen segregatioon (*residential segregation*), eli alueellisten erojen ongelmalliseen lisääntymiseen, jonka seurauksena tietty osa väestöstä on yliedustettuna toisilla ja aliedustettuna taas toisilla alueilla. (Rasinkangas 2013; Musterd 2005.)

Segregaatiotutkimusten painotuksiin on usein liittynyt etninen ulottuvuus, joka on toiminut segregatiota ilmentävänä tekijänä. Etnisellä segregatiolla tarkoitetaan sitä, että eri maista

lähtöisin olevat ihmiset asuvat erillään toisistaan kaupungin eri alueilla. Euroopassa puhutaan etnisistä ryhmistä tai vähemmistöistä yleensä silloin, kun tarkoitetaan ihmisiä, joiden kulttuuritausta eroaa selvästi eurooppalaisesta. Usein nämä ihmiset ovat kotoisin kehitysmaista tai etnisistä siirtomaista. Euroopan eri kaupungeissa asuu nykyisin paljon ihmisiä eri puolilta maailmaa, minkä vuoksi kaupungeissa on monia erilaisia etnisiä vähemmistöryhmiä. (Musterd 2005.) Etnisen ulottuvuuden lisäksi muihin segregaatioon peruselottuvuuksiin on liittynyt sosioekonomiset ja elämänvaiheen mukaiset erot. (Rasinkangas 2013, 32). Sekä suomalaisessa että kansainvälisessä asuntopoliittisessa keskustelussa segregaatia on pidetty haitallisena ja se onkin yksi tärkeä osa politiikan päämääristä (Eerola & Saarimaa 2019, 238.)

Segregaatia voidaan nähdä tapahtuvan eri asuinalueilla, kun tarkastellaan asukkaiden tuloja tai heidän sosioekonomista taustaansa. Tätä kutsutaan asuinalueiden segregaatiksi (Eerola & Saarimaa 2019). Tämän seurauksena kaupungissa hyvä- ja huono-osaisuus keskittyvät tietyille asuinalueille (Inkinen 2023, 9). Eritoten Suomessa julkisessa ja akateemisessa keskustelussa on nostettu esiin kaksi segregaatian muotoa, jotka molemmat vaikuttavat koulutukseen: alueellinen segregaatia ja koulusegregaatia. Alueellinen segregaatia tarkoittaa naapurustojen eriytymistä kaupunkien sisällä tai kansalliseen eriytymiseen kaupunkien, taajamien sekä maaseudun välillä. Sosiaalinen segregaatia on myös yksi segregaatian muodoista ja sillä tarkoitetaan väestön alueellista eriytymistä sosiaalisen tai sosioekonomisen aseman perusteella (Musterd 2005; Kosunen ym. 2024; Inkinen 2023).

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että erityisesti keskiluokkaiset perheet hyödyntävät kouluvalintaa strategisesti, mikä mahdollistaa heidän sosiaalisen asemansa ylläpitämisen (Reay 2004). Kouluvalinnan kautta pyritään hakeutumaan oppimisympäristöihin, joissa oppilasohjelma koetaan sosiaalisesti ja akateemisesti suotuisaksi, mikä samalla tuottaa ja uusintaa koulutuksellista eriytymistä. Tähän liittyy myös niin kutsuttu "white flight" -ilmiö, jossa valtaväestöön kuuluvat perheet pyrkivät välttämään etnisesti tai sosioekonomisesti monimuotoisempia kouluja ja hakeutuvat vaihtoehtoisiin kouluihin tai asuinalueille (esim. Bunar 2010).

Koulusegregaatia ei ole vain seurausta asuinalueiden eriytymisestä, vaan koulut ovat merkittävä tekijä perheiden päätöksenteossa asuinpaikkaa valittaessa. Lisäksi koulujen laatu heijastuu asuntojen hintoihin, mikä voimistaa alueellista eriytymistä tekemällä joistakin

naapurustoista houkuttelevampia kuin toiset. Näin ollen alueellinen- ja koulusegregaatio kietoutuvat yhteen, jatkuvasti muokaten ja vahvistaen toistensa vaikutuksia. (Bernelius 2011; Kauppinen ym. 2018; Owens 2020.)

Euroopassa on havaittavissa merkkejä siitä, että samalla kun hyvä- ja huono-osaisuuden eri elementit kasaantuvat selvemmin tietyille asuinalueille, samalla muutkin elämän osa-alueet eriytyvät (Bernelius & Huilla 2021). Tutkijat Maarten van Ham ja Tiit Tammaru ovat tutkineet segregaatian eri ulottuvuuksia. Usein segregatio yhdistetään suoraan asuinalueisiin, mutta viime vuosina on yleistynyt segregaatian tarkasteleminen myös muilla osa-alueilla, joissa tapahtuu etnisten ryhmien välisiä kohtaamisia. Näistä esimerkkeinä on työelämä, perhe- ja parisuhteet, vapaa-aika, koulutus, liikenne sekä virtuaaliset ympäristöt, kuten sosiaalinen media. (Ham & Tammaru 2016.)

Alueellinen eriytyminen kulkee tiiviisti käsi kädessä koulujen eriytymisprosessin kanssa. Nämä edellä mainitut ilmiöt ovat vahvistamassa toisiaan siten, että kun alueet eriytyvät, samalla eriytyvät myös koulujen oppilasohjelmat. Tämän seurauksena oppilaat jakautuvat kouluihin, joissa oppilaiden taustat ovat samankaltaisia koulun sisällä, mutta huomattavasti erilaisia koulujen välillä. (Kosunen ym. 2024.) Viime vuosina tutkimuksissa on korostettu asuinalueiden välisten erojen kasvun huolestuttavia vaikutuksia. On havaittu, että huono-osaisuuden keskittyminen tietyille alueille, lisää samalla koulujen välistä eriytymistä. Eriytymistä tapahtuu niin koulujen, opetusryhmien kuin yksittäisten oppilaiden tasolla. Esimerkiksi oppilaat voivat olla eri lähtökohdissa ja heidän mahdollisuutensa oppimiseen ja koulumenestykseen vaihtelevat heidän taustansa vuoksi. (From ym. 2014.)

Koulusegregaatiolla tarkoitetaan koulujen jakautumista eritasoisiin kouluihin joko koulujen välillä tai niiden sisäisinä opetusryhminä, jolloin oppilaat eriytyvät tiettyjen ominaisuuksiensa mukaan, kuten sosiaalisen taustan, etnisen alkuperän tai sukupuolen perusteella. Eriytymistä tapahtuu erityisesti oppimistulosten ja oppilasohjelman sosioekonomisten piirteiden perusteella. Koulusegregaatiolle tunnusomainen piirre on sen negatiiviset seuraukset yksilöille, joihin se vaikuttaa suoraan. (Kosunen ym. 2024, 256; Bonal & Bellei 2018.)

Myös uudempi näkökulma on tullut osaksi koulusegregaatiota koskevaa keskustelua, nimittäin opettajasegregaatio (*segregation of teachers*). Opettajasegregaatiolla tarkoitetaan eri tavoin pätevän opettajahenkilöstön epätasaista jakautumista oppilaitoksiin. (Kosunen ym.

2024, 256.) Opettajasegregaatio vaikuttaa koulusegregaatioon muun muassa alueiden ja koulujen maineen kautta. Opettajien pätevyys ja vaihtuvuus, tai edes niihin liittyvät huhut, voivat osaltaan muokata koulun mainetta. Maine vaikuttaa perheiden kouluvalintoihin ja sitä kautta koulujen väliseen eriytymiseen eli koulusegregaatioon. Koulusegregaatio heijastuu myös opettajien rekrytointiin (Kosunen ym. 2024; Ingersoll & May 2012). Jos avoimia työpaikkoja löytyy enemmän kuin hakijoita, voidaan puhua opettajien kouluvalinnoista tai jopa opettajakunnan ”koulushoppailusta”. Tällöin ilmiön ei voida ajatella koskevan vain kouluvalintoja tekeviä perheitä, vaan myös opetushenkilökuntaa. (Kosunen ym. 2024.) Kouluvalinnoilla tarkoitetaan käytäntöä, jossa perheillä on mahdollisuus hakea lapselleen koulupaikkaa muusta kuin lähikoulusta. Kouluvalintojen myötä peruskouluissa on yleistynyt myös painotettu opetus, jossa tietyt oppiaineet, kuten kielet, musiikki tai liikunta, ovat tavallista keskeisemmässä roolissa. Näille painotetun opetuksen luokille oppilaat valitaan erikseen määriteltyjen kriteerien perusteella, kuten soveltuvuuden tai osaamisen mukaan. (Seppänen 2006, 9.)

Kouluissa segregatio on tiiviisti sidoksissa asuinalueiden segregatioon, mikä tekee siitä usein aliarvioidun tekijän koulutuksellisen tasa-arvon muotoutumisessa. Segregoituneilla kouluilla voi olla niin sanottuja oppimisolosuhteita, jotka uusintavat epätasa-arvoisia koulutustuloksia. Kansainvälisten tutkimusten mukaan monimuotoiset koulut voivat parantaa matalan sosioekonomisen aseman omaavien oppilaiden suorituksia. Oppilaiden yksilöllisiä ominaisuuksia kohtaan kielteisemmät vaikutukset voivat syntyä, jos koulujen oppilaskokoonpano on erittäin heikossa asemassa. Heikommassa asemassa olevilla alueilla sijaitsevat koulut voivat kohdata haasteita, jotka voivat liittyä, esimerkiksi alhaiseen aikuisten koulutustasoon, perheiden sosiaalisiin ongelmiin ja suuren vieraskielisten oppilaiden osuuden integrointiin. (Ramos Lobato & Bernelius 2023.)

Eriytyminen vaikuttaa merkittäväällä tavalla koulujen toimintaan sekä ympäröiviin asuinalueisiin. Koulusegregaatio itsessään vaikuttaa monella tapaa koulujen arkeen ja oppimisympäristöihin, mikä puolestaan aiheuttaa oppimistulosten eroja koulujen välillä. Eri koulujen välillä näin ollen oppilasohjan erot kasvavat koulusegregaation myötä. (Bernelius & Huilla 2021). Suomessa koulusegregaation tutkimus on pääasiassa keskittynyt koulun valintaan, koulujen oppilaaksiottoalueisiin sekä alueelliseen ja asuinalueiden segregatioon. Vaikka julkinen perusopetus, erityisopetuksen tuki ja kiinteä oppilaaksiottoaluepolitiikka ovat

keskeisiä koulutusjärjestelmässä, tietyt koulutuspolun siirtymävaiheet voivat altistaa segregaatiolle. (Kleemola, Hyytinen, Tuononen & Toom 2023.)

Oppilasalueiden eli niiden maantieteellisten lähialueiden sosiaalinen eriytyminen sekä perheiden kouluvalinnat vaikuttavat yhdessä oppilaspuhjan eriytymiseen koulujen välillä. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että koulujen oppilaspuhjan eriytyminen eli koulusegregaatio on yhteydessä koulujen lähialueiden segregatioon myös sellaisissa maissa, joissa kouluista ei löydy varsinaisia oppilasalueita. (Bernelius & Huilla 2021.)

Kaupunkien alueellinen eriytyminen on noussut merkittäväksi haasteeksi suomalaisen peruskoulun tasa-arvoisten mahdollisuuksien turvaamisessa. Huomionarvoista kuitenkin on, että yksittäisten koulukontekstien tuntemus on vielä vähäisellä tasolla, ja huoli koulujen eriytymisestä saattaa jopa vahvistaa segregatiota entisestään keskittymällä leimaavalla tavalla vähemmän edullisten alueiden kouluihin. (Peltola, Huilla, Luoma & Oittinen 2023, 211.)

2.2 Koulusegregaation laajuus ja muutokset

Koulusegregaation laajuus vaihtelee merkittävästi eri maiden ja kaupunkien välillä (Gutiérrez, Jerrim & Torres 2020; Strello ym. 2022; Boterman & Ramos Lobato 2022). Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että koulujen välistä eriytymistä muovaavat eri tavoin koulutusjärjestelmän rakenteet, kouluvalintapolitiikat sekä asuinalueiden sosioekonominen ja etninen eriytyminen. Tämän vuoksi koulusegregatiota ei voida tarkastella kaikkialla samanlaisena ilmiönä, vaan sen muodot ja voimakkuus määräytyvät paikallisten yhteiskunnallisten ja koulutuspoliittisten ehtojen mukaan. Suomessa tämä kehitys näkyy erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla, joissa asuinalueiden sisäinen eriytyminen heijastuu myös koulujen oppilaspuhjaan ja oppimistuloksiin. (Boterman & Ramos Lobato 2022; Burger, 2019; Kauppinen, van Ham & Bernelius 2021; OECD 2019.)

Suomessa koulusegregaatio on perinteisesti ollut vähäisempää kuin monissa muissa maissa, mutta tutkimusten mukaan eriytyminen on kääntynyt kasvuun viime vuosikymmeninä (ks. esim. Kosunen ym. 2024). Aiemmat tutkimukset ovat keskittyneet erityisesti koulusegregaation syihin ja seurauksiin sekä koulutuspoliittisiin toimenpiteisiin segregaatioon

torjumiseksi (Bernelius & Huilla 2021). Monikulttuurinen koulutus ja inklusiokäytännöt ovat olleet tutkimuksen kohteina, mutta näiden yhteyttä koulusegregaatioon ei ole systemaattisesti tarkasteltu (Jokikokko 2010).

Suurimmissa kaupungeissa, kuten Helsingissä, segregatio on voimakkaampaa kuin pienemmillä paikkakunnilla. Etninen segregatio on yleensä voimakkaampaa kaupungeissa, joissa maahanmuuttajaväestön osuus on korkea. Erityisesti Turku erottautuu muista suurista kaupungeista vahvalla etnisellä eriytymisellä. (Kauppinen ym. 2018, 54.) Tutkijat ovat viime vuosina havainneet joitakin suomalaisen julkisen koulutusjärjestelmän elementtejä ja yksityiskohtia, jotka vaativat tarkempaa huomiota ja, jotka ovat haastamassa koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden eetosta. Kansainvälisesti tarkastellen Suomen väestö on suhteellisen pieni ja homogeeninen sosioekonomisen aseman sekä perheiden etnisen taustan suhteen, sekä vähemmistöjen määrä on vähäinen. Tämä johtaa siihen, että koulujen, oppilaiden ja opettajien välinen monimuotoisuus on Suomessa pientä. Enemmistö lapsista käy Suomessa julkisia kouluja koko koulupolkunsa ajan, ja koko maassa on vain vähän yksityiskouluja. Suomessa kaikki koulut noudattavat vuoden 2014 perusopetuksen ja vuoden 2019 toisen asteen koulutuksen valtakunnallisia opetussuunnitelmia. Näiden tekijöiden vuoksi koulutuksellisesta segregatiosta on Suomessa vielä vähän tutkimusta. (Kleemola ym. 2023.)

Berneliuksen ja Jakku-Sihvosen (2014) mukaan juuri suurissa kaupunkikeskuksissa oppilaiden ja koulujen tulokset ovat alkaneet eriytyä vauhdilla, ja kehitystä ruokkii erityisesti asuinalueiden sosioekonominen ja etninen segregatio. Tästä näkökulmasta koulusegregatio ei näyttäydä vain koululaitoksen sisäisenä kysymyksenä, vaan osana laajempaa kaupunkirakenteen ja väestörakenteen muutosta. Ilmiön vakavuutta kuvaa se, että heikoimmin ja parhaiten menestyvien koulujen väliset erot voivat vastata jo kuukausien tai jopa vuosien opiskelua. Tämä haastaa käsitystä suomalaisesta peruskoulusta järjestelmänä, jossa koulukohtaiset erot olisivat vähäisiä ja oppimisen mahdollisuudet jakaantuisivat tasaisesti. (Bernelius & Jakku-Sihvonen 2014, 52.)

Koulusegregatio ei vaihtelee pelkästään eri maiden välillä, vaan myös maiden sekä alueiden sisällä. Esimerkiksi tietyillä alueilla koulut voivat olla eriytyneempiä kuin muualla saman maan sisällä. Lisäksi segregatio voi olla suurempaa kaupunkialueilla kuin pienemmissä kaupungeissa ja kylissä tai päinvastoin. Joten koulusegregaation tutkimus voi kohdistua paitsi maiden välisiin eroihin myös kaupunkien, koulupiirien ja alueiden sisäisiin ilmiöihin. (Perry,

Rowe & Lubienski 2022). Kauppinen ym. (2018) osoittavat, että maahanmuuttajataustaisten lasten alueellinen eriytyminen suomalaistaustaisista on vahvempaa kuin vastaava eriytyminen työikäisessä väestössä, ja tämä on vahvistunut kaikissa kolmessa suurimmassa kaupungissa. (Saikkonen ym. 2018.)

1990-luvulta lähtien koulujen sosioekonomiset ja etniset erot ovat lähteneet voimakkaaseen kasvuun Suomen suurimmilla kaupunkiseuduilla. Alueellinen sosioekonominen ja etninen segregatio heijastuu koulujen oppilas pohjaan ja aiheuttaa eriytymistä oppilaiden oppimistuloksissa sekä eriyttää perheiden kouluvalintoja, mikä vaikeuttaa koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista. (Oittinen, Peltola & Bernelius 2022, 3). Kansallisen tutkimuksen näkökulmasta, koulusegregaation tutkimus osoittaa, että monet sekä heikoimmin suoriutuvat että parhaiten menestyvät koulut Suomessa ovat keskittyneet kaupunkialueille. Huomioitavaa on myös, että puolet kaikista maahanmuuttajataustaisista henkilöistä Suomessa asuu Helsingissä ja sen ympäristökunnissa. (Luoma & Peltola 2024.)

Pitkään Suomi on kansainvälisellä vertailulla erottautunut oppilasarvioinnissa yhdistelmällä erinomaista kokonaissuoritusta ja korkeaa tasa-arvon tasoa. Viimeaikaisten tehtyjen tutkimusten mukaan kuitenkin PISA-tulosten kautta on saatu tietoa, että oppimistulokset ovat heikentyneet sekä oppilaiden sosiaalisen taustan merkitys liittyen heidän oppimistuloksiinsa on ollut kasvussa Suomessa. (Rissanen 2024; Ramos Lobato & Bernelius, 2023). PISA-tutkimusten kautta on saatu myös näyttöä siitä, että 2000-luvulla perhetaustan merkitys suomalaisoppilaiden osaamisen muodostumiseen sekä koulujen oppimistuloksiin on voimistunut entisestään (Bernelius & Huilla 2021, 29). Jo tehtyjen tutkimusten mukaan perhetaustalla nähdään olevan yhteys oppimistuloksiin kaikissa yhteiskunnissa, mutta kuinka voimakas yhteys on, vaihtelee yhteiskuntien välillä. Suomessa kuitenkin perhetaustan merkitys lasten oppimistulosten muotoutumiseen sekä myöhempään koulutukseen on heikompaa verrattuna muihin länsimaihin. (Lehti & Laaninen 2021.)

Tutkijat ja koulutuspoliittiset asiantuntijat ovat johdonmukaisesti osoittaneet, että opettajapula kohdistuu erityisesti voimakkaasti sosioekonomisesti haastavilla alueilla sijaitseviin kouluihin, joissa on korkea vähemmistöoppilaiden osuus ja laajaa taloudellista huonosuoraisuutta. Tämä epätasainen resurssien jakautuminen toimii merkittävänä taustatekijänä sekä koulutuksellisen eriarvoisuuden että myöhemmin työmarkkinoilla ilmenevän epätasa-arvon syntymisessä. (Ingersoll & May 2012, 435–436.)

Suomen koulutusjärjestelmään sisältyy useita elementtejä, joiden tarkoituksena on taata tasavertainen pääsy laadukkaaseen perusopetukseen ja ehkäistä eriarvoisuutta uusintavia mekanismeja. Yhdeksän vuotta kestävä perusopetus on pakollinen ja maksuton kaikille lapsille, yleensä 7–16-vuotiaille, ja kaikki Suomen peruskoulut noudattavat valtakunnallista perusopetuksen opetussuunnitelmaa, harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta. Perusopetus pyrkii olemaan valikoimaton, ja oppilaat sijoitetaan lähikouluun, riippuen siitä missä he asuvat. (Luoma & Peltola 2024.)

Yhtenäistä peruskoulujärjestelmää on arvioitu myös kriittisesti. Vaikka peruskoulua pidetään tasa-arvoisena, sen on todettu kätkevän alleen sisäistä eriytymistä ja eriarvoisuutta. Etenkin painotettu opetus on nostettu esiin yhtenä mekanismina, joka voi haastaa yhtenäisen ja yhdenvertaisen peruskoulun periaatteita. (Pasu 2025.) Painotetulla opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa tietty oppiaine tai oppiainekokonaisuus on tavallista keskeisemmässä roolissa ja, johon oppilaat valitaan erikseen määriteltyjen kriteerien, kuten soveltuvuuden tai osaamisen perusteella (Seppänen 2006). Koulujen oppilasvalikoimien kasvavat erot ovat johtaneet oppimistulosten ja oppimisolosuhteiden merkittävään eriytymiseen koulujen välillä Suomessa. Kaupunkien segregaatista on siten tullut keskeinen kysymys koulutukselliselle tasa-arvolle ja suomalaiselle koulutuspolitiikalle. (Ramos Lobato & Bernelius 2023). Suomessa on käyty vilkasta keskustelua eritoten koulujen oppimistuloksista, niiden yleisestä laskusuunnasta sekä koulujen välillä vallitsevista eroista. Peruskoululaisten sosioekonominen tausta kaikissa maissa on yhteydessä oppimistuloksiin, ja tämä yhteys on jopa voimistunut Suomessa 2010-luvulla. (Kosunen, Bernelius & Hautala 2023, 202.)

1990-luvulta lähtien Ruotsissa toteutettu kouluvalintauudistus on muuttanut mahdollisuuksia valita koulu ruotsalaisessa koulutusjärjestelmässä (Edmark, Frölich & Wondratschek 2014). Voittoa tavoittelevien yksityiskoulujen yleistymisen ja vahva kouluvalinnan vapaus ovat tehneet järjestelmästä yhden hajautetuimmista maailmassa. Korkean sosioekonomisen aseman omaavat perheet kykenevät tehokkaasti navigoimaan koulutusjärjestelmässä varmistaakseen lapsilleen parhaat koulupaikat, kun taas vähävaraisemmat perheet joutuvat tyytymään lähikouluihin, joiden resurssit voivat olla rajalliset. (Trumbeg, Arneback, Bergh & Jämte 2024.)

Kouluvalintaohjelmat ovat laajentuneet merkittävästi viime vuosikymmeninä, sillä yli kaksi kolmasosaa OECD-maista on lisännyt kouluvalintamahdollisuuksia 1980-luvulta lähtien.

Tämä tarkoittaa muun muassa avointa oppilasvalintaa julkisiin kouluihin, kouluseteliohjelmia sekä yksityis- ja charter-koulujen perustamista. Yksityiskouluja rahoitetaan monissa maissa osin tai kokonaan julkisista varoista, kuten Belgiassa, Ranskassa ja Alankomaissa. Laajimmat markkinalähtöiset uudistukset toteutettiin 1990-luvulla muun muassa Ruotsissa, Uudessa-Seelannissa ja Yhdysvalloissa, joissa kouluvalintaa edistettiin sekä setelimallien että charter-koulujen avulla. Perheille on syntynyt yhä laajempi valikoima koulutuspolkuja, joiden muoto ja laajuus vaihtelevat huomattavasti eri maiden välillä. (OECD 2019.)

Empiiriset tutkimukset osoittavat, että Ruotsissa syntyperäisillä oppilailla on taipumus välttää paikallisia kouluja, jos ne sijaitsevat etnisesti monimuotoisilla alueilla. Oppilaat ja vanhemmat valitsevat mieluummin kouluja, joissa enemmistönä ovat heidän kaltaisensa oppilaat, mikä vahvistaa koulujen eriytymistä. (Tapia 2024, 798). Kouluvalintamallit, joissa painotetaan valinnanvapautta, ovat lisänneet eriytymistä verrattuna aikaisempiin malleihin, joissa oppilaat sijoitettiin automaattisesti lähikouluun (ks. Brandén & Bygren 2022).

Yhdysvalloissa koulutusjärjestelmässä löytyy magneetti- ja charter-kouluja, jotka tarjoavat vaihtoehtoja perinteisille julkisille lähikouluille, mutta samalla ne vaikuttavat oppilaiden jakautumiseen eri kouluihin ja heikentävät perinteisten koulujen ja naapurustojen oppilaaksiottoalueiden vastaavuutta. Magneetikoulujen avulla tavoitellaan koulujen monimuotoisuuden lisäämistä sekä oppilaspuhjan sosiaalista sekoittumista ja tätä kautta ehkäistä koulujen polarisoitumista (Pasu, Suomi, Siipola, Koivuhovi & Seppänen 2025).

Yhdysvalloissa koulusegregaatio liittyy laajempiin rakenteellisiin tekijöihin, kuten koulujen rahoitusmalliin ja historiallisesti eriytyneeseen kaupunkirakenteeseen. Koska koulujen rahoitus perustuu pitkälti paikallisiin verotuloihin, tämä johtaa huomattaviin eroihin koulujen resursseissa ja oppilaiden oppimistuloksissa eri alueilla. (Owens 2020, 31.) Toisin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa koulusegregaatio kytkeytyy vahvasti koulutusmarkkinoihin, valikoiviin kouluihin ja yksityisen sektorin merkittävään rooliin, Suomessa peruskoulujärjestelmä on lähtökohtaisesti rakennettu yhtenäiseksi ja julkiseksi. (Kleemola ym. 2023.)

Vaikka suomalainen koulujärjestelmä rakentuu yhtenäiskouluperiaatteelle, järjestelmän sisäiset rakenteet voivat osaltaan tuottaa eriytymistä. Keskeisenä voidaan pitää painotettua opetusta. Vaikka valintakriteerit, kuten soveltuvuuskokeet, näyttävät neutraaleina, ne käytännössä suosivat niitä perheitä, joilla on käytössä resursseja tukea lasta painotettavissa

oppiaineissa. (Kleemola ym. 2023; Kalalahti ym. 2015.) Segregaatiota ei kuitenkaan synny pelkästään koulujärjestelmän sisäisistä rakenteista, vaan kietoutuu tiiviisti myös asuinalueiden sosioekonomiseen rakenteeseen. Lapsiperheiden asumispäätöksiin vaikuttavat vahvasti tiedot koulupiirirajoista ja koulujen oppilasohjan sosiaalisesta rakenteesta. Tämä ohjaa korkeatuloisten perheiden muuttopäätöksiä ja voi johtaa alueelliseen eriytymiseen. Huomionarvoista on, että ilmiö näkyy Suomessa, vaikka koulujen institutionaalinen laatu on kansainvälisellä tasolla poikkeuksellisen tasainen. (Kauppinen ym. 2022.) Asuinalueiden rakenne heijastuu kouluihin ja koulujen sosiaalinen koostumus puolestaan ohjaa lapsiperheiden asumisvalintoja tavoilla, jotka syventävät eriytymistä entisestään.

Vaikka suomalainen peruskoulujärjestelmä on muodollisesti yhtenäinen, asuinalueiden sosioekonominen rakenne heijastuu lähikoulujen oppilasohjaan tavalla, joka tuottaa huomattavia eroja saman kaupungin koulujen välille. Suurissa kaupungeissa huonosuorituksen alueellinen kasautuminen on johtanut tilanteeseen, jossa koulujen väliset sosioekonomiset erot ovat kasvaneet (Bernelius & Vilkama, 2019, 3097–3098). Kehitys on huolestuttava, sillä alueellisesti eriytyneet koulut heikentävät maantieteellisesti syrjäin jäävien koulujen edellytyksiä saavuttaa hyviä oppimistuloksia (Bernelius & Huilla, 2021).

2.3 Koulusegregaatioon liittyvät yksilö- ja ryhmätason mekanismit

Suomalaista peruskoulujärjestelmää perinteisesti leimannut yhtenäisyyden ja valikoimattomuuden periaate on vähitellen heikentynyt. Tilalle ovat nousseet yksilölliset valinnat sekä oppilaiden kiinnostuksen ja kykyjen mukainen valikoituminen. Vanhemmat pohtivat kouluvalintamahdollisuuksia aiempaa tarkemmin. Suurimmissa kaupungeissa, joissa jo kolmannes oppilaista osallistuu painotettuun opetukseen, perheiden on usein arvioitava lastensa taipumuksia ja potentiaalia sekä koulujen laatua, mainetta ja omia mieltymyksiään. (Kalalahti, Silvennoinen & Varjo 2015.)

Kansainvälinen tutkimus on tunnistanut yhteyden koulujen sosiaalisen eriytymisen ja oppimistulosten eriarvoisuuden välillä. Oppimistulosten lisäksi segregatiolla on todettu olevan kielteisiä vaikutuksia lasten sosiaaliseen kehitykseen, kun eri yhteiskunnallisilta taustoilta tulevien lasten väliset kontaktit jäävät vähäisiksi. (Strello ym. 2022, 1.)

Kun maahanmuutto lisääntyi Suomessa 1990-luvun alussa, syntyi tarve järjestää opetusta oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei riittänyt tavalliseen opetukseen osallistumiseen. Tähän haasteeseen kehitettiin valmistava luokka, jossa oppilaat saavat vuoden ajan tukea suomen kielen oppimiseen, sen käytännön harjoitteluun sekä suomalaiseen koulukulttuuriin sopeutumiseen. Valmistava opetus onnistui vastaamaan maahanmuuttajien koulutuksen akuutteihin haasteisiin, mutta silti kehitettävää löytyy yhä. Erityisesti suomalaisista kouluista puuttuu yhtenäinen ja selkeästi määritelty monikulttuurisuuskasvatuksen malli. (Sinkkonen & Kyttälä 2014.)

Suomen kouluissa on nähtävissä, että maahanmuuttajataustaiset oppilaat saavuttavat yleensä selvästi heikompia koulutustuloksia kuin suomalaisista lähtökohdista tulevat oppilaat (Bernelius & Valkama 2019, 3098). Etniseen vähemmistöön kuuluvat oppilaat kohtaavat syrjintää ja rasismia suomalaisissa kouluissa. Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutukselliset saavutukset, erityisesti ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien tai sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien perheistä tulevat, jäävät usein suomalaisten ikätovereiden tasosta. Vaikka välillä Suomesta puhutaan ”luokattomana” yhteiskuntana, tutkimukset silti edelleen osoittavat, että yhteiskuntaluokkaan perustuvat eriarvoisuudet heijastuvat sekä koulutukseen että laajempaan hyvinvointiin. Tämä voidaan havaita esimerkiksi siten, että sosioekonomisesti paremmassa ja heikommassa asemassa olevien oppilaiden väliset erot akateemisissa tavoitteissa ovat kasvaneet ja vanhempien koulutustaso liittyy perheen tulotasoon, taloudellisiin haasteisiin sekä nuorten hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin eri mittareihin. (Luoma & Peltola 2024.)

Suomessa on jo pitkään ollut mahdollisuuksia kehittää monikulttuurisuuskasvatusta, eli oppia muista kulttuureista, kielistä, uskonnoista ja sosioekonomisista eroista sekä edistää niiden hyväksymistä. Perusongelmana on kuitenkin edelleen se, että monikulttuurisuus hahmotetaan ”muiden” asiaksi eikä suomalaisen yhteiskunnan tai koulutusjärjestelmän nähdä olevan aidosti monikulttuurista. Tämä kulttuurien ja kielten kirjo luo uusia vaatimuksia sekä opettajille että opettajankoulutukselle. Opettajilta edellytetään nykyään taitoa toimia sujuvasti monikulttuurisissa oppimisympäristöissä. (Sinkkonen & Kyttälä 2014.)

Peruskoulun jälkeen toiselle asteelle siirtyminen on normi Suomessa, ja jopa 94 % nuorista jatkoi opintojaan vuonna 2018. Sukupuolten välillä ei ole havaittu eroja siirtymisessä, mutta koulutuspolut eriytyvät: naiset hakeutuvat useammin lukioon, miehet ammatilliseen

koulutukseen. Vieraskielisten nuorten toiselle asteelle siirtyminen on kasvanut, mutta on kuitenkin harvinaisempaa kantaväestöön verrattuna. Syinä tähän voivat olla esimerkiksi perheiden heikompi sosioekonominen asema, heikommat arvosanat ja tiedonpuute koulutusvaihtoehtoista. Suurin riski keskeyttää toinen aste on ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla ja vieraskielisillä nuorilla, etenkin miehillä, joista 40 % ei valmistunut neljässä vuodessa vuonna 2017. (Kailaheimo yms. 2020.)

Myös sukupuolella on nähty olevan yhteyttä koulusegregaatioon. Jo lapsuudesta lähtien sosiaalisia rooleja opitaan omien vanhempien ja ympäristön kautta. Tällä tavoin opitaan sisäistämään uskomukset ja normit miesten ja naisten sopivuudesta eri tehtäviin, mikä heijastuu suoraan koulutusvalintoihin. Matalimman tutkintoasteen suorittaneiden keskuudessa voidaan nähdä selkeämpää eriytymistä nais- ja miesvaltaisiin koulutusaloihin verrattuna korkeakouluista valmistuneisiin. Matalamman sosioekonomisen aseman perheiden lapsilla oletetaan olevan enemmän perinteisiä näkemyksiä ja sukupuolittuneempia minäkäsityksiä omista mieltymyksistään. Työväentaustaiset suorittavat todennäköisemmin ammatillisen toisen asteen tutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon useammin kuin yliopistotutkinnon. Tämän takia perhetausta voi selittää sen, miksi matalammilla koulutustasoilla sukupuolisegregaatio näyttäytyy vahvempana. (Prix, Sirniö & Saari 2024, 129–131.)

Viime aikoina on herättäneet huolta myös Suomen perusopetusjärjestelmän tietyt uudistukset. Perusopetusjärjestelmään liittyy lisäksi myös tiettyä valikoivuutta (Luoma & Peltola 2024). Suomen yläkouluissa on sallittua luoda valikoivia, niin sanottuja painotettuja luokkia, jotka tarjoavat lisäopetusta tietyssä yhdessä tai useammassa aineessa. Esimerkiksi lisäopetusta voi saada aineista, kuten musiikista, taiteesta ja liikunnasta. Painotetuille luokille on myös myönnetty rahoitusta ja lisäresursseja, niin valtiolta kuin kunnilta erityistoimintoihin. Tutkimusten kautta on saatu tietoon, että tällaisissa koulutusvalintoja sallivissa vaiheissa, ollaan erityisen alttiita sosioekonomiselle kerrostumiselle. (Kleemola ym. 2023.)

Berneliuksen ja Jakku-Sihvosen (2014) mukaan kouluvalintaa käyttävät aktiivisimmin korkeakoulutetut perheet. He myös hakeutuvat usein sellaisiin kouluihin, joiden oppimistulokset ja oppilasohjaus näyttävät heille suotuisina. Näin kouluvalinnat eivät ainoastaan heijasta alueellisia eroja, vaan voivat vahvistaa niitä entisestään. Ilmiö korostuu erityisesti kouluissa, jonka ympäristö on jo ennestään haastava: oppilasohjaus rasittaa samaan

aikaan sekä alueellinen huono-osaisuus että se, että osa perheistä pyrkii tietoisesti välttämään näitä kouluja. (Bernelius & Jakku-Sihvonen 2014.)

Monet tutkimukset, jotka käsittelevät vanhempien tekemiä kouluvalintoja, käsittelevät vahvasti Pierre Bourdieulalta lainattua näkökulmaa, jonka mukaan koulutus nähdään niin sanotusti pääoman muokkaamisena sekä koulutusvalintoja eriyttävänä välineenä. Tämän avulla perheet tavoittelevat omaa asemaansa kentällä suhteessa muihin. (Kosunen, Bernelius, Seppänen & Porkka 2020, 1465). Bourdieun käsitteistössä sosiaalisen pääoman avulla yksilö ja perhe hyödyntävät omia sosiaalisia suhteita ja verkostoja omaksi eduksi. Sosiaalista pääomaa voidaan pitää vahvana, jos perhe sekä kasvatusvastuussa olevat aikuiset ovat tiiviisti vuorovaikutuksessa keskenään. (Kalalahti, Silvennoinen & Varjo 2015, 39).

Kouluvalinnalla tarkoitetaan perheiden mahdollisuutta valita lapselleen koulu kunnan tarjoamien vaihtoehtojen rajoissa sekä koulujen oikeutta valita osa oppilaistaan perusopetuslain puitteissa. (Kosunen ym. 2024.) Perusopetuslain (L 628/1998) mukaan painotetun opetuksen lähtökohtana on oppilaiden taipumusten mukainen valikoituminen. Lain tavoitteena on valikoida oppilaita sen perusteella, miten hyvin heidän taipumuksensa sopivat painotettavan oppiaineen opetukseen, ei siis pelkästään kouluarvosanojen perusteella. Käytännössä painotetun opetuksen laajeneminen kuitenkin eriyttää oppilaita omiin opetusryhmiin niin koulujen välillä kuin koulujen sisällä. Tämä kehitys kiihdyttää koulujen ja oppilaiden välistä eriytymistä, samalla kun hyvin menestyvät oppilaat hakeutuvat suosittuihin kouluihin ja muodostavat omia valikoituneita opetusryhmiä. (Kalalahti ym. 2015.)

Tehdyt tutkimukset osoittavat, että ylempi- ja keskiluokkaiset perheet käyttävät kouluvalinnan mahdollisuutta useammin kuin työväenluokkaiset tai etnisen vähemmistön perheet. Keskiluokkaiset perheet voivat haluta välttää kouluja tai luokkaryhmiä, joilla on ”huono maine” ja se edistää segregatiota koulujen välillä sekä koululuokkaryhmien sisällä. Usein myös painotettuihin luokkiin hakevat oppilaat ovat usein korkeasti suoriutuvia, tällainen kouluvalinta voi myös johtaa piilevään taitotason mukaisen ryhmittelyn syntymiseen Suomen peruskoulujärjestelmässä. (Luoma & Peltola 2024.)

Keskiluokan muutto- ja kouluvalintapäätökset muovaavat eriytymiskehitystä merkittävästi sekä näin samalla vaikuttavat ikäluokan lapsiin ja nuoriin. Hyväosaiset perheet käyttävät koulunvalintamahdollisuuksia huono-osaisempia perheitä enemmän, mikä voi johtaa koulujen oppilaspohtien eriytymiseen edelleen (Bernelius & Huilla 2021). Entistä vapaammasta

kouluvalinnasta on etenkin kaupunkimaisissa kunnissa tullut mekanismi, joka eriyttää oppilaita yhteiskuntaluokkien sekä opintomenestyksen mukaisiin ryhmiin. (From ym. 2014.)

1980-luvulta lähtien koulu-uudistuksilla on pyritty siirtymään keskitetystä hallinnosta hajautetumpiin koulutusjärjestelmiin. Näissä järjestelmissä korostuvat vanhempien oikeus valita lapsilleen koulu sekä koulujen ja eri koulutuksen järjestäjien välinen keskinäinen kilpailu. Kouluvalinnasta löytyy sekä myönteisiä että kielteisiä näkemyksiä. Valinnan sosiaaliset tuotot koskevat koulutusjärjestelmää sekä sen toimijoita, kuten kouluja ja perheitä. Ulkoisvaikutukset puolestaan yltyvät laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Näitä vaikutuksia pidetään merkittävänä ja ne arvioidaan joko positiivisiksi tai negatiivisiksi näkökulman mukaan. (Varjo & Kalalahti 2016.)

Pohjoismaisessa tutkimuksessa on todettu, että kouluvalinta voi lisätä koulujen välistä eriytymistä ja vahvistaa sosiaalista segregaatiota (Bunar 2010). Kouluvalinnan nähdään edistävän yksilön yksilöllisiä kykyjä ja oppimistuloksia kilpailun kautta, mikä voi osaltaan parantaa koulutusjärjestelmän laatua. Verrattuna muihin maihin Suomessa kouluvalintaa ei kuitenkaan liitetä vahvasti laatuun ja tehokkuuteen, vaan nämä tavoitteet liittyvät yleisemmin hallinnon hajauttamiseen. Kouluvalinnan ulkoisvaikutuksissa korostuu meritokratia ja inhimillisen pääoman hyödyntäminen, joilla tähdätään tulevaisuuden työvoiman lajitteluun ja seulontaan. (Varjo & Kalalahti 2016.)

Bernelius, Huilla ja Ramos Lobato (2021) ovat tutkineet koulusegregaatiota Helsingin kaupunkiseudulla analysoimalla koulujen ja asuinalueiden välisiä yhteyksiä. Heidän tutkimuksensa yhdistää kvantitatiivisia segregaatiomittareita ja etnografista aineistoa, ja tarkastelun kohteena on erityisesti koulujen maineen merkitys eriytymisen prosesseissa. Tutkimuksen tulosten perusteella koulujen maine kytkeytyy tiiviisti niiden sijaintialueisiin siten, että koulujen institutionaalinen laatu tai oppimistulokset eivät yksin määritä niiden julkista kuvaa. Lisäksi koulujen maineeseen liitetyt käsitykset heijastavat usein asuinalueisiin liitettyjä sosiaalisia mielikuvia, jotka vaikuttavat perheiden koulu- ja asuinpaikkavalintoihin. Johtopäätöksenä on, että koulujen ja asuinalueiden eriytyminen näyttäytyy toisiaan vahvistavana ilmiönä, jossa maine toimii keskeisenä välittävänä tekijänä alueellisen ja koulutuksellisen segregaation välillä. (Bernelius, Huilla & Ramos Lobato, 2021.)

Varjo ja Kalalahti (2019) tarkastelevat suomalaisen kouluvalintapolitiikan toteutumista kunnallisella tasolla keskittyen paikallisten toimijoiden rooliin. Aineistona käytetään kunnallisten koulutushallinnon edustajien ja poliittisten päättäjien haastatteluja, joiden avulla

tarkastellaan, millaisin keinoin kouluvalintoja ohjataan ja millä tavoin valintoihin liittyviä sosiaalisia seurauksia huomioidaan päätöksenteossa. Tutkimus osoittaa, että paikallistasolla kouluvalintoihin liittyy ristiriitaisia tavoitteita, joissa perheiden valinnanmahdollisuuksien lisääminen joutuu tasapainoon koulutuksellisen tasa-arvon turvaamisen kanssa. Näiden jännitteiden kautta avautuu näkökulma siihen, miten paikalliset käytännöt voivat joko hillitä tai vahvistaa koulujen eriytymistä. (Varjo & Kalalahti 2019 156–158.)

3 Koulusegregaatio julkisessa keskustelussa ja mediassa

Koulusegregaatio osana koulutuksellista eriarvoisuutta on ollut kansainvälisen tutkimuksen kohteena jo pitkään, mutta kouluvalinnan ja tasa-arvon yhteensovittamisen haaste on noussut merkittäväksi kysymykseksi erityisesti eurooppalaisissa koulutusjärjestelmissä (OECD 2019). Suomessa koulusegregaatio on noussut ajankohtaiseksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi lähivuosina, mikä on lisännyt aiheeseen kohdistuvaa keskustelua mutta myös tuonut esiin tarvetta ymmärtää ilmiön luonnetta ja laajuutta paremmin (Bernelius & Huilla 2021).

Tässä luvussa keskityn siihen, miten agendan asettamista ja kehystämistä on määritelty aiemmassa tutkimuksessa. Tarkastelen käsitteiden kytkeytymistä poliittiseen ja erityisesti julkiseen agendaan mediakeskustelun viitekehyksessä (Kunelius, Noppari & Reunanen 2010). Kehystämistä voidaan pitää välineenä sille, millä tavoin agendalle nousseita koulusegregaatiota koskevia kysymyksiä tulkitaan. Kehystämisen avulla on mahdollista paikantaa ne tulkinnalliset kehykset, joiden kautta koulusegregaatiota mediassa kuvataan, esimerkiksi eriarvoisuuden, maahanmuuton tai kaupunkipolitiikan näkökulmista. (Entman, 1993.)

Koulusegregaatiota koskeva keskustelu on kansainvälisesti moniulotteinen, mutta painotukset vaihtelevat alueittain. Yleisellä tasolla koulusegregaatiolla viitataan oppilaiden eriytymiseen kouluihin esimerkiksi sosioekonomisen taustan, etnisen taustan, kielen, asuinalueen perusteella. Kansainvälisessä keskustelussa korostuvat usein koulutusjärjestelmien rakenteet, kouluvalinta ja yksityisten toimijoiden rooli, kun taas Euroopassa ja Suomessa keskustelu painottuu erityisesti alueellisen eriytymisen, kouluvalintojen ja koulutuksellisen tasa-arvon välisiin suhteisiin. (OECD 2019.)

Laajemmassa kansainvälisessä keskustelussa koulusegregaatiota tarkastellaan usein koulunvalinnan, markkinaistumisen ja sääntelyn näkökulmasta. OECD (2019) korostaa, että monet maat pyrkivät tasapainottamaan koulunvalinnan joustavuutta ja järjestelmän tasa-arvoa, mutta ilman ohjaavia mekanismeja koulunvalinta voi liittyä oppilaiden “sorting”-ilmiöön eli valikoitumiseen eri kouluihin esimerkiksi osaamisen ja sosioekonomisen taustan mukaan. Tämä siirtää huomion yksittäisten koulujen “laadusta” siihen, miten oppilaat jakautuvat kouluverkossa ja millaisia seurauksia tällä on koulutukselliselle yhdenvertaisuudelle (OECD 2019).

3.1 Julkinen keskustelu osana agendan asettamista

Media ei ainoastaan raportoita tapahtumista, vaan aktiivisesti muokkaa sitä, mitkä aiheet koetaan tärkeiksi ja miten ne ymmärretään. Tätä prosessia selittää agendan asettamista käsittelevä teoria, jonka juuret ulottuvat Walter Lippmannin (1922) ajatukseen median tavasta rakentaa kuvaa todellisuudesta. Lippmann ilmaisee, kuinka joukkotiedotusvälineet eli lehdistö, radio ja televisio, voivat asettaa tietyn agendan, joka voi vaikuttaa suoraan yleisön mielipiteisiin. (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009.) Joukkotiedotusvälineet ylläpitävät ja luovat diskursseja, jotka voivat edistää tai estää institutionaalista muutosta, kuten koulutusjärjestelmien vahvistamista. Ne tekevät tämän tuottamalla ja ylläpitämällä sosiaalisesti jaettuina uskomuksia, ideoita ja arvoja. (Göransson & Bengtsson 2023, 288.) Media mielletään tyypillisesti vaikutusvaltaiseksi toimijaksi agendan asettamisessa (Kingdon 2014, 57). Mitä enemmän media käsittelee tiettyä aihetta, sitä todennäköisemmin se koetaan tärkeäksi myös yleisön ja päättäjien keskuudessa (Boynton & Richardson 2016, 1918).

Shaw ja Martin (1992) laajensivat alkuperäistä teoriaa havainnollistamalla, että median keskeinen yhteiskunnallinen funktio on paitsi eri aiheiden esiin nostaminen myös sosiaalisen konvergenssin edistäminen. Eli mitä enemmän eri ryhmät sukupuolesta, iästä, koulutuksesta tai tulotasosta riippumatta seuraavat samoja uutisaiheita, sitä enemmän heidän käsityksensä yhteiskunnallisista kysymyksistä lähentyvät toisiaan.

John W. Kingdonin (2014) mukaan agenda voidaan määritellä listaksi ongelmia tai asioita, joihin kiinnitetään huomiota tiettyinä ajankohtana. Agenda käsitteenä voidaan jakaa tyypillisesti julkiseen ja poliittiseen agendaan, mutta niitä on syytä myös tarkastella omina erillisinä käsitteinä. Julkisella agendalla tarkoitetaan aiheita, jotka herättävät yhteiskunnallista kiinnostusta, sekä tapaa, jolla mediasisällöt ja julkinen mielipide muotoutuvat ja ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Poliittisella agendalla viitataan niihin ongelmiin, jotka politiikan tekijät kokevat merkityksellisiksi ja jotka on otettu osaksi virallista päätöksentekoprosessia. (Béland 2005; Tirronen 2011, 34.)

Agendan asettaminen ja kehystäminen liittyvät läheisesti toisiinsa. Siinä missä agendan asettamista tutkittaessa tarkastellaan, mitkä aiheet nousevat esiin, kehystäminen koskee sitä, miten nämä aiheet esitetään: millaisten syy-seuraussuhteiden kautta ilmiötä tulkitaan, kenen ääni pääsee kuuluviin ja millaisia ratkaisuja pidetään mahdollisina tai toivottavina (Entman

1993). Kehykset eivät ole neutraaleja, vaan ne rakentavat todellisuutta ja ohjaavat sitä, miten lukijat, päättäjät ja muut toimijat ymmärtävät käsiteltävän ilmiön.

Entmanin (1993) mukaan kehystäminen rakentuu neljästä toisiinsa kytkeytyvästä ulottuvuudesta: ongelman määrittelystä, ilmiön syiden esittämisestä, moraalista arvioinnista sekä ratkaisujen ja seurausten esiin nostamisesta. Kehykset eivät siten ainoastaan kuvaa todellisuutta, vaan rakentavat sitä aktiivisesti rajaamalla, millaisia näkökulmia pidetään merkityksellisinä ja millaiset tulkinnat jäävät sivuun. Kehystäminen voi ilmetä sanojen, toistuvien teemojen, esimerkkien ja argumentaation kokonaisuuksien kautta, ja se vaikuttaa viestintäprosessin eri tasoilla: viestijän valinnoissa, tekstissä itsessään, vastaanottajan tulkinnoissa sekä laajemmassa kulttuurisessa kontekstissa. Entman (1993) on tosin itse todennut kehystutkimuksen olevan eräänlainen ”murtunut paradigma” (*fractured paradigm*), koska eri tieteenalojen tutkijat käyttävät termiä eri tavoin eikä yhtenäistä teoriaa ole muodostunut. D’Angelo (2002) on kuitenkin esittänyt vastakkaisen tulkinnan: kehystutkimuksen teoreettinen moninaisuus on pikemminkin vahvuus kuin merkki kentän hajanaisuudesta, sillä se mahdollistaa ilmiöiden tarkastelun useista toisiaan täydentävistä näkökulmista.

Kehysanalyysi soveltuu tämän tutkimuksen metodologiseksi lähestymistavaksi, koska koulusegregaatio on ilmiönä monitulkintainen ja arvolatautunut: se voidaan esittää niin tasa-arvo-ongelmana, maahanmuuttokysymyksenä kuin vanhempien valinnanvapauden seurauksenakin. Median esitystavat eivät tällöin ole neutraaleja, vaan ne rakentavat aktiivisesti sitä, miten ilmiö ymmärretään ja millaisia ratkaisuja pidetään perusteltuina (Entman 1993). Tutkimuskysymys kohdistuu juuri näihin tulkinnallisiin valintoihin, minkä vuoksi kehysanalyysi tarjoaa tarkoituksenmukaisimman välineen aineiston tarkasteluun.

3.2 Median rooli julkisessa keskustelussa

Media toimii yhteiskunnassa merkittävänä vallankäyttäjänä, jolla on kyky muovata julkista keskustelua sekä vaikuttaa ihmisten käsityksiin ja asenteisiin joko vahvistaen jo olemassa olevia näkemyksiä tai muuttaen niitä (Kuutti 2008, 123). Media osallistuu aktiivisesti mielikuvien rakentamiseen. Karvosen (1999, 78) mukaan mediavälitteiset mielikuvat syntyvät prosessissa, jossa yleisö muodostaa käsityksensä sen perusteella, miten media on valinnut

käsitellä, tulkita ja esittää asioita. Median tekemät valinnat ohjaavat sitä, millaiseksi vastaanottajan kuva todellisuudesta lopulta muodostuu.

Shanahan ym. (2008) erottavat toisistaan kaksi median roolia: toisaalta media voi toimia välittäjänä, joka heijastaa eri toimijoiden näkemyksiä, ja toisaalta aktiivisena osallistujana, joka rakentaa omia poliittisia kertomuksia valikoivien kehystämiskeinojen avulla. Jos media toimii aktiivisena osallistujana, sen tuottamat kertomukset voivat kärjistää vastakkainasetteluja, supistaa poliittisten ratkaisujen kirjoa ja vaikeuttaa demokraattista oppimista sen sijaan, että ne edistäisivät monipuolista ja tietoon pohjautuvaa keskustelua. Kearns ym. (2013) täydentävät tätä lisäämällä, että institutionaaliset toimijat, kuten sanomalehdet, ovat keskeisiä maineen rakentajia, sillä niillä on kyky muuttaa yksittäiset mielipiteet sosiaalisesti hyväksytyksi tiedoksi ja levittää niitä laajalle yleisölle. Koulusegregaatio on ilmiönä poliittisesti latautunut, jolloin medialla voi olla suora vaikutus siihen, miten ilmiö ymmärretään ja millaisia ratkaisuja pidetään perusteltuina.

Nämä havainnot korostavat perinteisen median merkitystä luotettavan tiedon välittäjänä ja yhteiskunnallisen keskustelun muokkaajana. Median rooli ei kuitenkaan rajoitu pelkkään tiedonvälitykseen: media myös määrittää, mitkä aiheet ylipäättään nousevat julkiseen tietoisuuteen ja millä tavoin niistä puhutaan. Agenda asettamisen näkökulmasta media ei niinkään kerro ihmisille, mitä heidän tulisi ajatella, vaan pikemminkin siitä, mistä heidän tulisi ajatella (McCombs & Shaw 1972). Kunelius ym. (2010) syventävät tätä huomauttamalla, että media kohdistaa "kuvitellun suuren yleisön" huomion tiettyihin asiantiloihin ja luo samalla moraalisen näkökulman: uutisointi ei siis vain kuvaa ilmiöitä, vaan voi arvolutuksen kautta tehdä niistä "julkisia totuuksia" ja keskipitkällä aikavälillä vallankäyttöön vaikuttavia resursseja.

Koulusegregaation kannalta olennaista on, esitetäänkö ilmiö yksilöiden valintojen seurauksena vai laajempaan rakenteelliseen ongelmaan. Suomessa koulusegregaatio on ollut toistuva huolenaihe julkisessa keskustelussa, mutta tehdyt tutkimukset viittaavat siihen, että keskustelu voi sivuuttaa ilmiön arjen kokemukset ja monimutkaisuuden. Tämän lisäksi median vaikutus ole rajoittunut pelkästään sisältöihin, vaan myös siihen, miten eri väestöryhmät käyttävät mediaa ja osallistuvat keskusteluun, mikä voi heijastaa ja vahvistaa yhteiskunnallista eriytymistä. Näin ollen media toimii sekä tiedon välittäjänä että aktiivisena toimijana, joka muokkaa käsityksiä koulutuksellisesta eriarvoisuudesta ja vaikuttaa siihen,

millaisia ratkaisuja pidetään mahdollisina tai tarpeellisina. (Heikkilä, Leguina & Purhonen 2020; Kleemola, Hyttinen & Toom 2023.)

Koulusegregaation kaltaisten monimutkaisten ilmiöiden osalta tällä on erityinen merkitys. Kuneliuksen ym. (2010) mukaan media ei ainoastaan heijasta yhteiskunnallisia keskusteluja vaan osallistuu aktiivisesti niiden muotoutumiseen kytkeytymällä poliittiseen ja julkiseen agendaan. Koulusegregaatio voidaan uutisoinnissa kehystää esimerkiksi yksilöiden ja perheiden valintoina, rakenteellisena eriarvoisuutena, resurssikysymyksenä tai maahanmuuttoon liittyvänä ilmiönä. Tämä voi johtaa erilaisiin johtopäätöksiin siitä, kenen vastuulla ongelma on ja miten siihen tulisi puuttua. Luotettavalla ja monipuolisella uutisoinnilla on siten olennainen rooli siinä, miten segregatiota yhteiskunnallisena ongelmana ymmärretään ja millaisia ratkaisuja sille etsitään.

3.3 Tutkimuskatsaus koulusegregaatiota koskevasta julkisesta keskustelusta

Tässä luvussa tarkastelen koulusegregaatiota koskevan mediakeskustelun jäsentymistä aiemmissa tutkimuksissa. Vaikka koulusegregaatiosta on tehty Suomessa runsaasti tutkimusta, mediakeskustelua on tutkittu hyvin niukasti. Olemassa oleva tutkimus on keskittynyt segregaaation rakenteellisiin syihin, seurauksiin ja mittaamiseen (ks. esim. Kleemola ym. 2023). Helsingin Sanomissa koulujen välisiä eroja ja eriytymistä on viime vuosina käsitelty lähinnä oppimistuloserojen, maahanmuuttotasaustaisten oppilaiden koulunkäynnin sekä kielikysymysten näkökulmasta (Kosunen ym. 2024, 27). Se, miten koulusegregaatiosta puhutaan ja mistä näkökulmista tai kehyksistä sitä käsitteellistetään julkisessa keskustelussa, on jäänyt vähälle huomiolle.

Ruotsissa on tutkittu koulusegregaatiota laajasti eri näkökulmista käsin. Ruotsia koskeva tutkimus osoittaa, että koulusegregaatiota käsittelevä julkinen keskustelu rakentuu erityisesti kouluvalinnan ympärille. Valinnanvapautta on perusteltu tasa-arvon lisäämisellä, mutta tutkimuksissa on samalla havaittu, että aktiivista koulunvalintaa käyttävät useammin hyväosaiset perheet, mikä voi vahvistaa koulujen eriytymistä. Empiiriset tulokset viittaavat siihen, että koulunvalinnan dynamiikka on lisännyt etenkin etnistä koulusegregaatiota, vaikka kehitykseen vaikuttaa samanaikaisesti myös asuinalueiden eriytyminen. Lisäksi tutkimus tuo esiin, että puhe koulun “laadusta” kytkeytyy usein koulun sosiaaliseen ja etniseen

koostumukseen. Ruotsin tutkimus tarjoaa siten tärkeän vertailukohdan suomalaisen mediakeskustelun analyysille. (Brandén & Bygren 2022.) Kouluvalintauudistusten yhteydessä keskeiseksi huolenaiheeksi on noussut kysymys siitä, hyötyvätkö kaikki oppilaat valinnanvapauden lisääntymisestä tasapuolisesti vai kasautuvatko hyödyt vain tietyille ryhmille. Tämä kysymys on ollut erityisen keskeinen Ruotsin poliittisessa keskustelussa. (Edmark ym. 2014.)

Kouluvalintapolitiikan laajentuminen on herättänyt kiivasta keskustelua. Poliitiikan puolustajat näkevät kouluvalinnan tasa-arvoa lisäävänä uudistuksena, joka antaa myös heikommassa asemassa oleville perheille mahdollisuuden hakeutua muihin kouluihin asuinalueensa ulkopuolelle (Archbald 2004.) Kouluvalintaa vastaan olevat sen sijaan esittävät, että valinnanvapaus kasautuu niille perheille, joilla on eniten taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia resursseja (Musset 2012).

Alankomaat tarjoaa kiinnostavan tapauksen koulusegregaatiota koskevaan julkiseen keskusteluun, koska maan järjestelmä yhdistää laajan valinnanvapauden ja tasa-arvoisen rahoitusrakenteen. Hollantilaiset alakoulut ovat lähes kokonaan julkisesti rahoitettuja ilman merkittäviä taloudellisia esteitä, mutta tästä huolimatta koulusegregaatio on osoittautunut maassa varsin korkeaksi. (Boterman 2019.) Viime vuosien aikana huomio on keskittynyt etnisen ja sosioekonomisen eriytymisen kasvuun. Hollantilaisessa julkisessa keskustelussa koulusegregaatiota on käsitelty ennen kaikkea rodullisesta näkökulmasta. Kouluista, joissa opiskelee paljon ei-länsitaustaisia oppilaita, käytetään nimitystä "mustat koulut", kun taas kantaväestön enemmistön kouluja kutsutaan "valkoisiksi kouluiksi". Vaikka jako on ensisijaisesti etninen, se kietoutuu tiiviisti yhteen sosioekonomisen luokkajaon kanssa: "musta koulu" yhdistyy arkikielessä automaattisesti mielikuvaan heikkolaatuisesta tai vältettävästä koulusta, vaikka objektiiviset mittarit kertoisivat muuta. (Boterman 2013.)

Bunar (2010) on tutkinut vapaan kouluvalinnan käyttöönottoa Ruotsissa. Bunar tunnisti ruotsalaisissa kaupunkikouluissa kolme keskeistä reagointistrategiaa kilpailutilanteeseen: alistumisen logiikan (*resignation logic*), jossa oppilaskato selitettiin ulkoisilla tekijöillä kuten koulujen etnisellä kokoonpanolla; tuomitsemisen (*condemnation*), jossa vanhempien kouluvalintoja kritisoitiin, sekä itsekriittisen uudelleenarvioinnin (*self-criticism*), jossa koulut alkoivat kyseenalaistaa omia käytäntöjään. Erityisen ongelmallisena Bunar piti alistumisen logiikkaa, jossa koulunjohtajat vakuuttivat pedagogisen ylivoimansa mutta eivät nähneet

tarvetta kehittää toimintaansa, koska kilpailun koettiin perustuvan 'väärin' tekijöihin. (Bunar 2010.)

Brandén ja Bygren (2022) ovat myös tutkineet kouluvalintaa ja toteavat, että kouluvalinnan lisääntyminen alueella kasvattaa koulusegregaatiota, koska valinnanvapaus hyödyttää ensisijaisesti niitä perheitä, joilla on enemmän käytössä olevia resursseja. Erityisesti yksityisten voucher koulujen läsnäolo alueella voimistaa segregatiota enemmän kuin julkisten koulujen lisääntyminen, sillä yksityiseen kouluun hakeutuminen edellyttää aina aktiivisempaa valintaa verrattuna lähimpään julkiseen kouluun sijoittuminen. Mitä enemmän alueella on kouluja, joista vanhemmat pystyvät valita, sitä enemmän heillä on mahdollisuuksia toteuttaa valintoja. (Brandén & Bygren 2022.)

Saksassa julkaistiin 2000-luvun alussa kansainvälisen PISA-tutkimuksen tulokset, jotka käynnistivät laajan julkisen keskustelun Saksan koulutuksen tilasta. Tuloksista selvisi, että saksalaiset oppilaat suoriutuivat odotettua heikommin ja että oppilaiden koulumenestys oli poikkeuksellisen vahvasti sidoksissa heidän sosioekonomiseen taustaansa. Ilmiö nimettiin ”PISA-shokiksi”, joka aloitti poliittisen keskustelun standardeista, kansainvälisestä kilpailukyvyvystä ja kouluvalinnoista. (Pfahl & Powell 2011.) Pfahl ja Powell (2011) huomauttavat kuitenkin, että keskustelussa koulusegregaation, inklusion ja ihmisoikeuksien kysymykset jäivät taka-alalle. Julkinen huomio kohdistui suoritustason parantamiseen pikemminkin kuin siihen, miten koulutusjärjestelmän rakenteet tuottavat eriarvoisuutta.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millä tavoin koulusegregaatiosta rakennetaan merkityksiä suomalaisessa valtakunnallisessa uutismediassa. Tarkastelen, miten Helsingin Sanomien ja Ylen uutisointi tuottaa käsityksiä koulusegregaatiosta, eli miten ilmiö määritellään, millaisia syitä ja seurauksia sille esitetään, keille vastuuta kohdennetaan sekä millaisia ratkaisusuuntia uutisoinnissa hahmotellaan. Tutkielman tarkemmat tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Millaisia tulkintakehyksiä koulusegregaatiota koskevassa uutisoinnissa esiintyy Helsingin Sanomissa ja Ylessä?
- 2) Millä tavoin koulusegregaatiota koskevien tulkintakehysten esiintyvyys ja painotukset ovat muuttuneet ajanjaksolla 17.2.2021–17.12.2025 Helsingin Sanomissa ja Ylessä?

Lähtöoletuksena on, että uutisointi ei ainoastaan kuvaa koulusegregaatiota, vaan osallistuu aktiivisesti ilmiön yhteiskunnallisen merkityksen muotoutumiseen ja rajaa sitä, millaiset tulkinnat ja poliittikkavaihtoehdot näyttävät uskottavina. Median on useissa tutkimuksissa todettu vaikuttavan ihmisten käsityksiin yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä osallistuvan kulttuuristen merkitysten ja asenteiden välittämiseen (McCombs 1997). Kehystäminen näkyy esimerkiksi siinä, ketkä pääsevät ääneen, millaisin käsittein ja metaforin ilmiötä kuvataan sekä miten ongelma määritellään (Shanahan ym. 2008).

Vaikka koulusegregaatiota on Suomessa tarkasteltu tutkimuksessa erityisesti koulupolitiikan, kouluvalintojen ja asuinalueiden eriytymisen näkökulmista, uutisoinnissa rakentuvia tulkintakehyksiä on analysoitu toistaiseksi vähemmän. Tämä tutkielma vastaa tähän aukkoon tarkastelemalla, millaisia ongelmanmäärittelyjä, selitysmalleja ja ratkaisuehdotuksia koulusegregaatiota koskevassa uutisoinnissa tuotetaan sekä miten nämä jäsennykset mahdollisesti eroavat kahden keskeisen median välillä.

Tässä tutkimuksessa analysoin koulusegregaatiota koskevaa uutisointia Helsingin Sanomissa ja Ylessä ajanjaksolla 17.2.2021–17.12.2025 kehysanalyysin avulla. Tarkastelen, millaisia kehyksiä koulusegregaation ympärille rakentuu ja miten nämä kehykset ohjaavat ilmiön

problematisointia sekä siihen liitettyjä ratkaisuehdotuksia. Tutkielman tavoitteena on tuottaa tietoa koulusegregaatiota koskevan mediapuheen keskeisistä piirteistä suomalaisessa valtakunnallisessa uutisoinnissa. Tarkoituksena ei ole arvioida uutisoinnin oikeellisuutta, vaan tarkastella sitä, miten koulusegregaatio merkityksellistyy uutisteksteissä. Tätä varten aineisto analysoidaan kehysanalyysin avulla.

4.2 Tutkimusaineisto

Tämän tutkielman aineisto koostuu Helsingin Sanomien ja Ylen ajanjaksolla 17.2.2021-17.12.2025 julkaistuista uutisartikkeleista, joissa käsitellään koulusegregaatiota. Aineisto koostuu yhteensä 92 lehtijulkaisusta (ks. Liitetaulukko 1).

Olen rajannut aineiston näihin vuosiin, koska koulusegregaatio on noussut tuona aikana näkyvästi esiin, erityisesti keväällä 2023 valtakunnallisessa uutisoinnissa. Vuonna 2021 pääkaupunkiseudulla koulujen eriytymisestä alettiin keskustella julkisessa keskustelussa aikaisempaa enemmän. Koulusegregaatio nousi näkyvästi esille useissa lehtijulkaisuissa helmikuussa 2023, jolloin Yle julkaisi koulukoneen, joka teki koulukohtaiset erot konkreettisella tavalla näkyväksi ja tämä käynnisti laajaa julkista keskustelua koulusegregaatiosta.

Aineisto on koottu Helsingin Sanomien ja Ylen verkkosivuilta ja niiden arkistoista hakemalla koulusegregaatiota ja siihen läheisesti liittyviä teemoja käsitteleviä uutisartikkeleita. Ylen uutisartikkeleihin pääsi käsiksi ilmaiseksi, mutta osaan Helsingin Sanomien uutisartikkeleihin vaadittiin erillistä tilaamista. Keskeisimmät hakusanat olivat: *koulusegregaatio*, *eriytyminen*, *segregaatio*, *koulujen eriytyminen*, *koulutuksen eriarvoistuminen*, *oppimistulokset*, *kouluvalinta*, *kouluvalinnat*, *lähikoulu*, *alueellinen eriytyminen* sekä tarvittaessa hain paikannimillä (*Helsinki*, *Espoo*, *Vantaa*). Mukaan valitsin uutisartikkelit, joissa koulusegregaatio on uutisartikkelin keskeinen teema tai jossa ilmiötä käsitellään olennaisena osana laajempaa julkista keskustelua.

Valitsin tutkimusaineistoon Helsingin Sanomat ja Ylen, koska molemmat ovat Suomessa keskeisiä uutismedioita ja yhteiskunnallisesti vaikuttavia toimijoita. Ne tavoittavat valtakunnallisesti suuren yleisön ja toimivat merkittävänä julkisen keskustelun välittäjinä sekä muokkaajina. Suomalaiset luottavat uutisiin kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen

paljon, ja Yle sekä Helsingin Sanomat saavat eri medioista korkeimmat luotettavuusarviot (Reunanen ym. 2025, 52–55).

Valtakunnallisina uutistoimijoina Helsingin Sanomat ja Yle osallistuvat keskeisesti julkisen keskustelun rakentumiseen ja siihen, millaiset näkökulmat nousevat yhteiskunnallisessa keskustelussa esiin. Median uutisointi ei ainoastaan välitä tietoa, vaan myös jäsentää ja kehystää yhteiskunnallisia ilmiöitä tiettyjen näkökulmien ja painotusten kautta (Entman 1993; McCombs & Shaw 1972). Tästä syystä näiden medioiden uutisointi vaikuttaa siihen, millaisia käsityksiä esimerkiksi koulusegregaatiosta muodostuu ja millaisena ilmiö näyttäytyy julkisessa keskustelussa. Tarkastelemalla Helsingin Sanomien ja Ylen uutisointia voidaan analysoida, millaisin sanavalinnoin, painotuksin ja kehystyksin koulusegregaatiota koskevaa todellisuutta mediassa rakennetaan.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkielmassa hyödynnetään kehysanalyysiä. Aineistoa lähestytään kehysanalyysin avulla, ja analyysissä tarkastellaan, miten lehtijulkaisuissa määritellään koulusegregaatio, millaisia mahdollisia syitä ilmiölle esitetään, millaisina seuraukset kuvataan sekä millaisia ratkaisuja ehdotetaan ja nostetaan esille. Lisäksi analyysi kiinnittää huomiota siihen, ketkä pääsevät ääneen koulusegregaatiota koskevassa uutisoinnissa.

Kehysanalyysi perustuu Robert Entmanin (1993) määritelmään, jonka mukaan kehystämisen tarkoittaa valintoja siitä, miten jokin ongelma määritellään, mitä syitä sille esitetään, miten sitä arvioidaan moraalisesti ja millaisia ratkaisuja pidetään perusteltuina. Kehykset eivät ole tekstissä sellaisenaan näkyviä rakenteita, vaan ne tunnustetaan tarkastelemalla toistuvia tapoja, joilla ilmiötä koskeva todellisuus järjestetään ja merkityksellistetään. Näin kehysanalyysi tekee näkyväksi uutisoinnin tulkintamallit ja niiden yhteyden koulusegregaation yhteiskunnalliseen ymmärtämiseen. Kehysanalyysia tarkasteltaessa on syytä huomioida käsitteen vaikeaselkoinen luonne. Menetelmälle ei ole onnistuttu luomaan yhtenäistä viitekehystä, ja sitä on tämän vuoksi kritisoitu sekä teoreettisesta hajanaisuudesta että käsitteiden epä johdonmukaisesta käytöstä. (Harju 2019, 59.)

Kehysanalyysi (framing analysis) on keskeinen lähestymistapa tarkasteltaessa sitä, miten media tuottaa ja jäsentää merkityksiä yhteiskunnallisista ilmiöistä. Kehystämällä

tarkoitetaan prosessia, jossa viestinnässä valikoidaan tietyt ilmiön piirteet korostettaviksi ja liitetään ne osaksi laajempaa tulkintakehystä, joka ohjaa yleisön ymmärrystä ja arviointia (Entman 1993). Kehys siis määrittää asian merkityksen, ei vain reunusta sitä. Kehykset toimivat usein tiedostamattomasti ja ohjaavat sekä journalistien tapaa organisoida informaatiota että yleisön tapaa tulkita sitä. (Karvonen 2000, 78.)

Kehyksen käsitteen esitteli sosiologi Erving Goffman teoksessaan *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience* (1974), jossa hän tarkasteli, kuinka ihmiset hahmottavat sosiaalisia tilanteita erilaisten tulkintakehysten avulla eli vastaavat kysymykseen ”mitä tässä oikein tapahtuu?”. Kehyksen käsite on peräisin sosiologiasta, mutta sitä on sittemmin sovellettu laajasti eri tieteenaloilla (ks. esim. Entman 1993). Julkista keskustelua voidaan verrata sosiaalisten tilanteiden rakentumiseen, joissa eri toimijat tulkitsevat tapahtumia erilaisten kehysten kautta (Karvonen 2000).

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastataan laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Laadullinen sisällönanalyysi on aineistolähtöinen analyysimenetelmä, jonka tavoitteena on tuottaa tiivis ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä järjestämällä aineisto mielekkäiksi kokonaisuuksiksi ilman, että siitä tehdään ennenaikaisia kvantitatiivisia päätelmiä. Menetelmä mahdollistaa tekstien sisältöjen, merkitysten ja rakenteiden järjestelmällisen tarkastelun. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 117–122.) Kehysanalyysin yhteydessä laadullinen sisällönanalyysi tarkoittaa käytännössä sitä, että aineistosta etsitään toistuvia tapoja, joilla ilmiö kuvataan, jäsennetään ja merkityksellistetään. (Harju 2019, 60).

Käytännössä analyysi eteni vaiheittain. Ensin koko aineisto luettiin läpi ja kiinnitettiin huomiota julkaisuissa toistuviin teemoihin. Tässä vaiheessa kunkin julkaisun kohdalla tarkasteltiin sitä, miten koulusegregaatio tekstissä määritellään, mitkä tekijät esitetään ongelman syiksi, millaisia seurauksia kuvataan, kenelle vastuu kohdentuu ja millaisia ratkaisuja ehdotetaan. Toistuvat teemat ja sanavalinnat merkittiin muistiin ja ryhmiteltiin niiden merkitysten perusteella. Aineiston luennasta ja alustavien kehyskategorioiden hahmottelusta siirryttiin tarvittaessa takaisin aineistoon tarkistamaan, pitävätkö tunnistetut kehykset aineistoa. Prosessin myötä aineistosta hahmottui viisi tulkintakehystä: alueellisen eriytymisen kehys, kasautuvan eriytymiskiirteen kehys, koulutuksellisen tasa-arvon kehys, perheiden valintojen kehys sekä koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys.

Koulusegregaatiota käsittelevissä lehtijulkaisuissa kehysten rajat eivät ole välttämättä täysin selkeitä tai toisistaan erottuvia, vaan ne voivat limittyä, olla päällekkäisiä tai sulautua osittain toisiinsa. Samassa julkaisussa koulusegregaatiota voidaan tarkastella esimerkiksi eriarvoisuuden, alueellisen eriytymisen tai koulutuspolitiikan näkökulmista, jolloin useat kehykset kietoutuvat yhteen. Tarkoituksena on tunnistaa kustakin lehtijulkaisusta hallitseva kehys sekä sen rinnalla esiintyvät muut, sitä täydentävät kehykset.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastataan määrällisen sisällön erittelyn keinoin. Määrällinen sisällön erittely tarkoittaa aineiston systemaattista luokittelua ennalta määriteltyihin kategorioihin ja luokittelun tulosten numeerista tarkastelua (Seppänen & Väliaverron 2012, 210–212). Tässä tutkielmassa sen avulla tehdään näkyväksi, miten eri kehysten suhteelliset osuudet aineistossa vaihtelevat vuosittain ja miten painotukset ovat muuttuneet tarkastelujakson aikana. Menetelmän vahvuus on siinä, että se mahdollistaa ajallisten muutosten vertailun tavalla, johon pelkkä laadullinen luenta ei yksistään kykene.

Kunkin lehtijulkaisun kohdalla määriteltiin kaksi muuttujaa: ensisijainen ja toissijainen kehys. Ensisijaisella kehyksellä tarkoitetaan kehystä, joka hallitsee julkaisua kokonaisuutena: sen kautta koulusegregaatio ensisijaisesti jäsennetään, ja se ohjaa tekstin keskeistä argumentaatiota sekä ongelmanmäärittelyä. Toissijaisella kehyksellä tarkoitetaan kehystä, joka esiintyy julkaisussa ensisijaisen kehyksen rinnalla sitä täydentäen tai taustoittaen, mutta ei hallitse tekstin kokonaisrakennetta. Toissijaiseksi kehykseksi kirjattiin kehys, joka oli tunnistettavasti läsnä vähintään yhdessä tekstin osassa tai joka toimi selkeänä taustaolettamuksena. Jos julkaisussa ei voitu tunnistaa selkeää toista kehystä, toissijainen kehys jätettiin merkitsemättä.

Kehysluokittelu tehtiin jokaiselle 92 julkaisulle erikseen, minkä jälkeen tulokset koottiin taulukkoon ja tarkasteltiin vuositason tasolla. Tämä mahdollistaa kehysten esiintyvyyden ajallisen vertailun ja sen analysoinnin, miten koulusegregaatiota koskeva uutisointi on kehyksellisesti muuttunut tarkastelujakson 2021–2025 aikana.

4.4 Tutkimusetiikka

Tutkimusetiikka on keskeinen osa tutkimusprosessia sen kaikissa vaiheissa tutkimusidean muotoilusta aineiston keruuseen, analyysiin ja tulosten raportointiin (TENK 2025; Tuomi &

Sarajärvi 2018). Tämän tutkielman tutkimuseettiset kysymykset liittyvät erityisesti aineiston rajaukseen, käyttöön ja tulkintaan, tutkijan rooliin kehysanalyysissa sekä vastuulliseen raportointiin.

Tutkielman aineisto koostuu Helsingin Sanomien ja Ylen verkkosivuilla julkaistuista koulusegregaatiota käsittelevistä uutisartikkeleista ajalta 17.2.2021–17.12.2025. Aineisto on julkisesti saatavilla olevaa media-aineistoa, eikä tutkimuksessa kerätä henkilötietoja tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä eikä tuoteta tutkimusasetelmaa, joka edellyttäisi informoitua suostumusta tutkimushenkilöiltä. Tämän vuoksi tutkimuksen keskeiset eettiset kysymykset eivät liity tutkittavien suojaan samassa merkityksessä kuin haastattelu- tai kyselytutkimuksissa, vaan ennen kaikkea aineiston vastuulliseen käyttöön, tulkinnan läpinäkyvyyteen ja reiluun esittämiseen.

Vaikka aineisto on julkinen, tutkimuksessa on silti tärkeää noudattaa huolellisuutta yksittäisten toimijoiden esittämisessä. Lehtijulkaisuissa voi esiintyä esimerkiksi oppilaita, huoltajia, opettajia tai yksittäisiä kouluja koskevia kuvauksia. Tässä tutkielmassa analyysin kohteena eivät ole yksittäiset henkilöt vaan uutisoinnissa rakentuvat tulkintakehykset. Tämän vuoksi huomio kiinnitetään ensisijaisesti siihen, miten ilmiötä kehystetään, millaisia syy- ja seuraussuhteita teksteissä tuotetaan sekä millaisia ratkaisuehdotuksia niissä esitetään. Näin pyritään välttämään tarpeetonta yksittäisten henkilöiden tai yhteisöjen leimaamista tutkimusraportissa.

Tutkimuksen eettisyyden kannalta keskeistä on myös aineiston rajauksen ja valintaperusteiden läpinäkyvyys. Tässä tutkielmassa aineisto on koottu systemaattisesti Helsingin Sanomien ja Ylen verkkosivuilta ja arkistoista ennalta määriteltyjen hakusanojen avulla, ja mukaan on valittu uutiset, joissa koulusegregaatio on tekstin keskeinen tema tai olennainen osa laajempaa keskustelua. Rajaus kahteen valtakunnalliseen mediaan ja tiettyyn ajanjaksoon vaikuttaa siihen, millainen kuva koulusegregaatiota koskevasta julkisesta keskustelusta muodostuu. Siksi on tärkeää tunnistaa, että tulokset kuvaavat nimenomaan valitun aineiston ja rajauksen puitteissa rakentuvia kehyksiä, eivät kaikkea koulusegregaatiosta käytyä julkista keskustelua.

Kehysanalyysi sisältää aina tutkijan tekemää tulkintaa, minkä vuoksi tutkijan refleksiivisyys on tutkimuseettisesti tärkeää. Tässä tutkielmassa pyrin tekemään analyysiprosessin mahdollisimman läpinäkyväksi kuvaamalla aineiston rajauksen, analyysin etenemisen ja

kehysten tunnistamisen periaatteet selkeästi. Tavoitteena ei ole arvioida uutisoinnin totuusarvoa tai journalistista laatua, vaan tarkastella sitä, miten koulusegregaatio merkityksellistyy uutisteksteissä.

Vastuulliseen tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös asianmukainen viittaaminen ja aiemman tutkimuksen kunnioittaminen. Uutistekstejä siteerataan tutkimuksessa tarkoituksenmukaisesti ja tutkimuksen kannalta välttämättömässä laajuudessa hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen (TENK 2025). Tässä tutkielmassa käytetään lähteitä ja media-aineistoa siten, että alkuperäiset lähteet merkitään asianmukaisesti, suorat lainaukset erotetaan selkeästi ja tulkinnat perustellaan aineistolla. Lisäksi analyysissä pyritään välttämään valikoivaa siteeraamista siten, että yksittäisiä uutistekstien ilmauksia irrotettaisiin harhaanjohtavasti asiayhteydestään. Tulosten raportoinnissa pyritään esittämään aineistosta tunnistetut kehukset tasapainoisesti myös silloin, kun ne sisältävät keskenään ristiriitaisia näkökulmia koulusegregaation syistä, seurauksista ja ratkaisuksista.

Koska tutkimus käsittelee yhteiskunnallisesti herkkiä teemoja, kuten koulutuksellista eriarvoisuutta, alueellista eriytymistä ja maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä, eettisesti kestävä raportointi edellyttää käsitteellistä tarkkuutta ja varovaista tulkintaa. Tavoitteena on analysoida mediapuhetta niin, ettei tutkimus itse vahvista leimaavia tai yksinkertaistavia käsityksiä yksittäisistä kouluista, alueista tai väestöryhmistä. Tämän vuoksi analyysissä painotetaan kehysten tarkastelua rakenteellisella tasolla ja tehdään näkyväksi, miten media osallistuu ilmiön problematisointiin eri tavoin.

5 Tulokset

Tässä analyysiluvussa esitetään analyysin eri vaiheet. Tarkastelen ensin, mitä eri tulkintakehyksiä aineistosta nousi esiin ja esittelen jokaisen kehysten yksi kerrallaan. Tämän jälkeen käyn läpi millä tavoin kehysten painotus ja esiintyvyys ovat muuttuneet tarkasteluajanjaksolla.

5.1 Koulusegregaatiota koskevat kehukset

Koulusegregaatiota koskeva julkinen keskustelu rakentuu rinnakkaisista ja osin kilpailevista kehyksistä, joiden kautta ilmiötä jäsennetään eri tavoin riippuen siitä, kenen ääni uutisessa painottuu.

Analyysissä tunnistettiin useita toistuvia tapoja jäsentää koulusegregaatiota. Keskustelussa ilmiötä kuvattiin erityisesti alueellisen eriytymisen, väestörakenteen, perheiden valintojen, koulutuspoliittisten ratkaisujen sekä yhdenvertaisuuden näkökulmista. Osassa lehtijulkaisuista koulusegregaatio kytkeytyy ensisijaisesti asuinalueiden sosioekonomiseen ja kielelliseen eriytymiseen, jolloin koulu nähdään osana laajempaa kaupunkitilan eriarvoistumista. Toisissa julkaisuissa painopiste on koulutusjärjestelmän omissa käytännöissä, kuten painotetussa opetuksessa, kielivalinnoissa, rahoitusmalleissa tai oppimisen tuen riittävydessä.

Koulusegregaatiosta muodostui tarkastelujakson aikana aiempaa näkyvämpi ja poliittisempi julkinen kysymys.

Aineistosta paikansin yhteensä viisi kehystä, jotka nimesin seuraavasti: 1. alueellisen eriytymisen kehys, 2. kasautuvan eriytymiskiirteen kehys, 3. koulutuksellisen tasa-arvon kehys, 4. perheiden valintojen kehys sekä 5. koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys.

Keskeinen havainto on, että koulusegregaatio ei rakennu aineistossa omana itsenäisenä kehysenään, vaan saa merkityksensä aina sen mukaan, minkä kehysten kautta sitä kulloinkin tarkastellaan. Keskustelussa tarkastellaan muun muassa alueellisen eriytymisen, perheiden valintojen ja koulutuksellisen tasa-arvon merkitystä koulujen eriarvoistumisessa.

Koulusegregaatio heijastaa laajempia rakenteellisia epäkohtia, kuten asuntopolitiikan puutteita, sosioekonomista eriytymistä ja kotouttamisen haasteita.

Seuraavaksi tarkastelen kehyksiä yksitellen ja tavoitteenani on osoittaa, miten kukin kehys konkreettisesti rakentuu aineistossa ja mitä se tekee koulusegregaation ilmiölle.

5.1.1 Alueellisen eriytymisen kehys

Alueellisen eriytymisen kehys on keskustelussa yksi keskeisimmistä tavoista jäsentää koulusegregaatiota. Koulujen välisiä eroja ei selitetä ensisijaisesti koulujen opetuksen laadulla tai yksittäisten opettajien toiminnalla, vaan asuinalueiden sosioekonomisilla eroilla, väestörakenteella, muuttoliikkeellä sekä kaupunkitilan käytöllä. Kehyksessä huomio kohdistetaan suoraan asuinalueisiin ja tämä vähentää koulujen vastuuta ja ohjaa ratkaisupuheen kaupunkisuunnittelun ja asuntopolitiikan suuntaan. Alueellisen eriytymisen kehys samalla sulkee pois tietyt ratkaisut. Jos ongelma nähdään alueellisena, koulujen sisäiset toimet näyttävät riittämättömiltä. Siten kehys ei vain kuvaa todellisuutta, vaan ohjaa kohti ratkaisuja.

Keskustelussa korostuva huoli koulujen eriytymisestä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jonka mukaan koulusegregaatio sekä heijastaa että vahvistaa alueellista eriarvoisuutta (Bernelius & Huilla 2021). Koulusegregaatio ei näyttäyty ensisijaisesti koulun sisäisenä tai pedagogisena ongelmana, vaan laajemman rakenteellisen alueellisen eriytymisen seurauksena: alueiden eriytyessä oppilaat jakautuvat kouluihin, joissa taustat ovat samankaltaisia koulun sisällä mutta huomattavasti erilaisia koulujen välillä (Kosunen ym. 2024).

Alueellinen eriytyminen nähdään keskustelussa asteittaisena, itseään vahvistavana prosessina, jota kuvataan jopa lumipallon lailla vierivänä ilmiönä: ”*Alueellinen eriytyminen etenee usein hitaasti vierivän lumipallon tavoin. Alueilta, joilla tilanne on heikentynyt, kaikkoaa kantaväestöön kuuluvaa väkeä, ja hankalan kehityksen riski entisestään voimistuu.*” (Yle 20.12.2021). Kierteen logiikka kytkeytyy kouluvalintoihin, eli perheen mahdollisuuteen hakea lapselleen koulupaikkaa muusta kuin lähikoulusta: heikkenevän maineen kouluja aletaan vältellä, paremmin toimeentulevat perheet hakeutuvat muualle ja koulujen oppilaspohtja yksipuolistuu, mikä kiihdyttää eriytymistä entisestään. Oittinen, Peltola ja Bernelius (2022) ovat kuvanneet samankaltaista dynamiikkaa osoittamalla, että huono-osaisuuden keskittyminen tietyille alueille lisää samalla koulujen välistä eriytymistä, ja tätä prosessia kiihdyttävät perheiden kouluvalinnat.

Alueellisen eriytymisen kehyksessä puhe "hyvistä" ja "huonoista" kouluista esitetään harhaanjohtavana, koska erot johtuvat alueiden sosioekonomisesta eriytymisestä. Kyse ei siten ole itse opetuksen tai koulujen laadusta. Tämä ongelmanmäärittely toistuu erityisesti keskustelussa, jota käydään tutkijoiden äänellä. Siinä korostuu toistuvasti, että koulusegregaatiota ilmentävät *''koulujen erot oppimistuloksissa eivät johdu opetuksen laadusta vaan alueiden välisistä hyvinvointieroista.*'' (HS 11.8.2022). Alueiden sosioekonominen eriytyminen puolestaan ilmenee koulusegregaationa, sillä *''sosioekonomiset ja etniset erot alueilla heijastuvat suoraan koulujen oppilaspohtaan ja koulujen arkeen.*'' (Yle 20.12.2021).

Alueellisen eriytymisen taustalla vaikuttaa useampi tekijä. Toistuvasti esille nousevat asuinalueiden sosioekonominen ja etninen eriytyminen sekä hyvä- ja huono-osaisuuden kasautuminen tietyille alueille. Median puheessa puhutaan toistuvasti *''sosioekonomisesti haastavista alueista''* (HS 17.2.2021). Tämä näkyy jo tarkastelujakson ensimmäisissä artikkeleissa: koulujen oppimistuloserojen nähdään kumpuavan ennen kaikkea asuinalueiden sosioekonomisista eroista, muuttoliikkeestä ja vieraskielisen väestön epätasaisesta sijoittumisesta. Koulu ei siten näyttäyty irrallisena instituutiona, vaan osana laajempaa kaupunkitilan eriytymistä (HS 28.4.2021).

Seuraukset kehystetään keskustelussa sekä yksilötasolla että yhteiskunnan tasolla. Yksilötasolla koulusegregaatio näyttäytyy yksilön mahdollisuuksien kaventumisena, jolloin syntyperä ja asuinalue alkavat määritellä koulutuspolkua tavalla, joka heikentää peruskoulun tasa-arvoistavaa tehtävää. Yhteiskunnan tasolla kehys rakentaa kuvaa kahdesta rinnakkaisesta todellisuudesta, joissa eri asuinalueiden lapset ja nuoret elävät ja liikkuvat eri asuinalueilla, kohtaavat erilaisia ihmisiä ja muodostavat erilaisia käsityksiä omista mahdollisuuksistaan. Lehtijulkaisuissa tätä kehystetään jopa turvallisuuteen liittyvänä asiana, esimerkiksi koulumatkoihin liittyvät pelot ja arjen turvattomuuden kokemukset ohjaavat perheiden valintoja ja ylläpitävät alueiden kielteistä mainetta. (HS 29.8.2022).

Ratkaisuehdotukset sijoittuvat kehyksessä ensisijaisesti koulun ulkopuolelle. Koska ongelma paikannetaan asuinalueiden eriytymiseen, ratkaisuja haetaan asuntopolitiikasta, kaavoituksesta ja alueiden sosioekonomisen rakenteen sekoittamisesta. Koulukohtaisina toimina esitetään tarveperusteista lisärahoitusta ja lähikouluperiaatteen vahvistamista, mutta niitäkin perustellaan alueellisen eriytymisen hillitsemisen näkökulmasta, *''kaavoitus ja koulu yhdessä''* (HS 25.1.2023). Samalla keskustelussa nousee pohdintaa siitä, pitäisikö huomio

kohdistaa ensisijaisesti kouluihin vai asuinalueisiin: *”sitten täytyy pohtia, kumpi on oleellisempaa: koulujen vai alueiden välinen eriytyminen”* (HS 21.2.2023). Ham ja Tammaru (2016) ovat tuoneet esiin, että segregatiota tulisi tarkastella myös muilla osa-alueilla kuin pelkän asumisen kautta, kuten koulutuksessa, vapaa-ajassa ja sosiaalisissa verkostoissa. Kehyksessä siten korostuu ajatus, että koulusegregatiota ei voi ratkaista pelkästään koulun sisäisin toimin, vaan se edellyttää laajempaa kaupunkipoliittista yhteistyötä.

Jopa yksittäiset ikävät tapahtumat alueella voivat luoda kielteistä mainetta tietyille koululle, vaikka sen oppimistulokset olisivat hyviä (HS 29.8.2022). Kun keskiluokkaiset perheet alkavat vältellä tiettyjä alueita, huono-osaistumisen kierre syvenee. Bernelius, Huilla ja Ramos Lobato (2021) osoittavat, että koulujen maine kytkeytyy tiiviisti niiden sijaintialueisiin, siten, ettei koulujen institutionaalinen laatu tai oppimistulokset yksin määritä niiden julkista kuvaa. Keskustelussa tämä dynamiikka tulee esiin selkeästi: *”koulun ja alueen maine kietoutuvat yhteen. esimerkiksi sopivat vaikka lasten kokemukset turvattomista paikoista koulumatkoilla”* (HS 25.1.2023). Koulujen ja asuinalueiden eriytyminen näyttäytyy siten toisiaan vahvistavana ilmiönä, jossa maine toimii keskeisenä välittävänä tekijänä alueellisen ja koulusegregaation välillä.

1990-luvun laman jälkeen lähiöiden sosioekonominen asema heikentyi merkittävästi. Yksin asuminen lisääntyi, palvelut katosivat ja väestörakenne yksipuolistui. Samalla tämä vaikutti lähiöiden koulujen vetovoimaisuuteen ja heikensi niiden houkuttelevuutta lapsiperheiden silmissä, mikä vahvisti alueellista eriytymistä. *”Koulu on lähiön sydän”* (YLE 8.3.2023). Eräs opettaja kuvaa siirtymistä koulusta toiseen jopa äkillisenä muutoksena oppilaiden kielellisissä valmiuksissa: *”Alueelta toiselle siirryttäessä saattoi näkyä suorastaan romahdus. Alueella, jossa lapset tulivat keskiluokkaisista, suomalaisista perheistä, lapsilla oli rikkaampi sanavarasto ja he ymmärsivät vaikeampaakin suomen kieltä”* (HS 19.1.2023). Tämä havainto tukee Peltola, Huillan, Luoman ja Oittisen (2023) esiin nostamaan huolta siitä, että yksittäisten koulukontekstien tuntemus on vielä puutteellisella tasolla ja koulujen eriytymisestä käytävä keskustelu saattaa jopa itsessään vahvistaa segregatiota keskittymällä leimaavalla tavalla vähemmän edullisten alueiden kouluihin.

Keskustelussa korostuvat koulujen välisten oppimiserojen kasvu ja koulushoppailu, joita usein kehystetään ilmentymänä asuinalueiden eriytymisestä. (HS 9.12.2021). Syyt paikannetaan sekä alueelliseen segregatioon että siihen, etteivät koulujen omat keinot, kuten positiivisen diskriminaation rahoitus, yksin riitä ilmiön hillitsemiseen. Ratkaisuehdotuksina

esitetään alueellisesti kohdennettua rahoitusta, oppimisen tuen vahvistamista, varhaiskasvatuksen kehittämistä ja laaja-alaista kaupunkitason yhteistyötä (HS 17.2.2021). Myllypuron asuinalueita käytetään esimerkkinä, jossa eriytymistä on onnistuttu hillitsemään – *''Panostukset Myllypuron alueella näkyvät positiivisesti''* (HS 20.12.2021). Keinoina ovat olleet asumispoliittiset valinnat, kohdennettu rahoitus ja koulujen lisäresurssit.

Koulusegregaatio kytkeytyy laajempaan alueellisen eriytymisen kehukseen, jossa huomio kohdistuu asuinalueiden lisäksi kaupunkitilan käyttöön, liikkumiseen ja sosiaalisiin kohtaamisiin. Osassa lehtijulkaisuissa korostetaan, että eri tavoin koulutetut ja eri taustoista tulevat kaupunkilaiset liikkuvat kaupungissa eri laajuudella, mikä voi vahvistaa erillään elämistä ja heikentää kokemusta yhteisestä kaupungista: *''jos ei koe, että on osallinen tai kuuluu laajempaan yhteiskuntaan, niin se voi vaikuttaa siihen, millaisia koulutus- ja uramahdollisuuksia näkee itselleen. kyse on mahdollisuuksien tasa-arvosta''* (HS 20.7.2021). Tällöin koulutuksellinen eriarvoisuus ei näyttäytyä vain koulujen välisenä kysymyksenä, vaan osana laajempaa prosessia, jossa alueellinen, sosiaalinen ja symbolinen eriytyminen rajoittavat lasten ja nuorten käsityksiä omista mahdollisuuksistaan.

5.1.2 Kasautuvan eriytymiskiirteen kehys

Kasautuvan eriytymiskiirteen kehys toimii muiden kehysten taustalla ja vahvistaa niiden logiikkaa. Kehyksessä koulusegregaatio nähdään itseään vahvistavana prosessina, jossa asuinalueiden eriytyminen, koulujen maine-erot, perheiden kouluvalinnat ja resurssierot kietoutuvat toisiinsa. Toisin kuin alueellisen eriytymisen kehyksessä, tässä korostuu kehityksen prosessimainen luonne sekä sen mahdollinen kiihtyminen.

Kehys poikkeaa muista kehyksistä siten, että koulusegregaatiota ei kuvata vain olemassa olevana erona koulujen välillä, vaan dynaamisena kierteenä, joka ruokkii itse itseään *''heikkenevän kehityksen kierteestä''*, joka voi ajaa opettajia pois tietyistä kouluista (HS 17.2.2021). Ongelmana ei siten näyttäytyä pelkästään oppilaspohjien eriytyminen vaan se, että eriytyminen luo olosuhteita, jotka voimistavat eriytymistä entisestään.

''Pääkaupunkiseudulla koulujen oppimistulokset ovat nopeasti erkaantumassa. Vaarana on kiihtyvä kierre'' (HS 11.12.2021).

Kierteen syiksi keskustelussa esitetään toisiinsa kytkeytyvät mekanismit. Oppilaiden haasteiden kasautuminen kuten erityistuen tarve, vieraskielisyys ja pienituloisuus, tietyissä kouluissa lisää opettajien kuormitusta ja heikentää koulujen vetovoimaisuutta ammattilaisten nimissä (HS 17.2.2021). Samaan aikaan perheet, jotka havaitsevat tai ennakoivat koulun maineen heikkenemisen, voivat alkaa välttää tai karttaa kyseistä koulua ”*Alueellinen eriytyminen etenee usein hitaasti vierivän lumipallon tavoin. Alueilta, joilla tilanne on heikentynyt, kaikkooa kantaväestöön kuuluvaa väkeä, ja hankalan kehityksen riski entisestään voimistuu*” (Yle 20.12.2021). Tämä aiheuttaa sen, että perheiden kouluvalintapäätökset eivät enää ainoastaan heijasta olemassa olevia eroja, vaan aktiivisesti syventävät niitä. Bernelius ja Vaattovaara (2016) ovat kuvanneet tätä käsitteellä *cumulative decline*, jolla viitataan hyvä- ja huono-osaisuuden elementtien kasautumiseen samoille alueille ja kouluihin itseään vahvistavalla tavalla.

Kierteen logiikka konkretisoituu erityisesti koulujen maineen ja oppilasohjan yksipuolistumisen kautta. Kun hyväosaiset perheet hakeutuvat muualle, tiettyyn kouluun jäljelle jäävä oppilasohja yksipuolistuu ja opettajien työkuorma kasvaa, mikä lisää henkilöstön vaihtuvuuden riskiä ja heikentää koulun mainetta entisestään. Vuonna 2022 kierre sai konkreettisemmän muodon: hyväosaisten perheiden kaikkoaminen tietyistä kouluista ”*kaventaa näiden koulujen resurssien ja opettajakunnan pysyvyyden pohjaa, mikä puolestaan lisää painetta uuteen kaikkoamiseen*” (HS 26.2.2022). Kehys tuo esiin myös maineen itsenäisen vaikutuksen: ”*kurjistumisen kierre syvenee*”, kun hyvinvoiva väestönosa alkaa karttaa huonomaineisia kouluja ja ”*huono-osaisempien alueiden kouluissa opettajien työkuorma voi kasvaa, mikä lisää henkilökunnan vaihtuvuuden riskiä*” (HS 11.8.2022). Jopa yksittäiset kielteiset tapahtumat alueella tai koulussa voivat laukaista poismuuttoaallon, vaikka koulun oppimistulokset olisivat kohtalaisia: ”*koulun ja alueen maine kietoutuvat yhteen*” (HS 25.1.2023). Näin kierteellä on sekä rakenteellinen että mielikuvallinen ulottuvuus.

Ratkaisupuhe kehyksessä on sävyiltään kiireellinen: ”*Nyt on viimeinen hetki puuttua*” (HS 4.3.2023). Keskustelussa korostetaan, että tilanteeseen on puututtava ennen kuin ”*kehityksestä muodostuu vaikeasti pysäytettävä kierre*” (HS 11.12.2021). Ylen koulukone, joka visualisoi koulukohtaiset oppilastiedot, toi kierteen mekanismit julkiseen tarkasteluun aiempaa konkreettisemmin. Samalla se herätti välittömästi kiistaa siitä, vahvistaako väline itse asiassa kierteen logiikkaa tekemällä kouluja vertailtaviksi ja helpottamalla koulushoppailua.

”*Kansalaisilla on oikeus tietää*” (Yle 19.2.2023), perusteli Ylen johto julkaisua, kun taas lapsiasiavaltuutettu epäili tiedon voivan kiihdyttää eriytymistä. Media ei tässä tapauksessa ainoastaan kuvaa kierrettä, vaan tulee itse osaksi sen dynamiikkaa.

Helsingin kaupungin keväällä 2023 esittämä suunnitelma luopua luokkamuotoisesta painotetusta opetuksesta koulushoppailun hillitsemiseksi kehystettiin suorana vastauksena itseään vahvistavaan kierteeseen. Tutkijat korostivat painotusluokkien kielteisiä seurauksia todetessaan, että *”luokat keräävät valikoituneen oppilaspohjan, joka ruokkii koulujen välistä eriytymistä”* (HS 18.2.2023). Myös eräs Nokian koulu perusteli omaa päätöstään lopettaa erikoisluokka sillä, että *”luokat voivat heikentää koulun ilmapiiriä ja oppilaiden itsetuntoa”* (Yle 23.2.2023). Päätöksen peruunnuttua valikoitumismekanismi jäi kuitenkin voimaan. Painotusluokkien säilyminen ylläpitää mekanisme, joka ruokkii kierrettä.

Tarkastelujakson lopussa kierteen käsite esiintyi yhä useammin pitkittyneitä kehitystä kuvaavana *”Tasa-arvoista peruskoulua ei enää ole”* (Yle 11.3.2024) ja Helsingin kouluissa havaittiin *”syvä kahtiajako, joka erottelee lapsia”* (HS 1.4.2025). Kasautuvan eriytymiskierteen kehys on muita kehyksiä läpäisevä siinä mielessä, että se toimii taustaoletuksena monissa lehtijulkaisuissa, joiden hallitseva kehys on jokin muu. Se ei tarjoa yhtä selkeää ongelmanasettelua tai ratkaisupuhetta kuin esimerkiksi koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys, mutta antaa uutisoinnille tunnistettavan kiireen sävyn. Eriytyminen ei ainoastaan ole ongelma, vaan se myös kiihtyy.

5.1.3 Koulutuksellisen tasa-arvon kehys

Peruskoulu instituutiona ilmentää universaalina tasa-arvon periaatetta, joten ei ole yllättävää, että koulusegregaatiota käsitellään keskustelussa nimenomaan tasa-arvon näkökulmasta. Kehyksessä koulutusjärjestelmä ei toimi neutraalina tasaajana vaan yhteiskunnallisia hierarkioita aktiivisesti ylläpitävänä instituutiona, mikä asettaa julkisessa keskustelussa vakiintuneen tasa-arvon narratiivin suoraan kyseenalaiseksi. Ongelman määrittelyssä keskeiseksi nousee kotitaustan ja oppimistulosten välinen yhteys. Kehyksessä ei pidetä ongelmallisena pelkästään oppimistulosten eroja, vaan ennen kaikkea sitä, ettei nykyinen suomalainen koulu onnistu tasoittamaan näitä eroja.

Koulutuksellisen tasa-arvon kehys on keskustelussa toistuva kehys, joka korostuu erityisesti Ylen artikkeleissa. Kehyksessä koulusegregaation ongelmaksi määrittyy peruskoulun rajallinen kyky tasata oppilaiden erilaisista lähtökohdista kumpuavia eroja. Syiksi nostetaan huoltajien koulutus- ja sosioekonominen tausta, oppimisen tuen puutteet sekä tukitoimien epätasainen saatavuus. Kehyksen ydinajatus on, ettei koulutuksellinen tasa-arvo toteudu, mikäli kouluilla ei ole käytännössä riittäviä resursseja tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaista tukea. Ajoittain kehys saa kriittisemmän sävyn, jolloin koulutusjärjestelmä ei näyttäyty pelkästään riittämättömänä tasaajana vaan eriarvoisuutta uusintavana instituutiona. (HS 6.10.2021). Lisäksi keskustelussa nousee esille huoli oppimistulosten pitkäaikainen heikkeneminen sekä se, ettei ilmiölle löydetä yhtä yksinkertaista selitystä: *“kukaan ei oikein tunnu tietävän miksi”* (HS 12.1.2023). Koulutuksen tasa-arvo esiintyy hauraana ja monisyisenä kysymyksenä.

Suomalaisen yhteiskunnan keskeinen ihanne on tasa-arvoisten mahdollisuuksien turvaaminen (HS 6.10.2021). Keskustelu painotusluokkien lakkauttamisesta sekä koulukoneen julkaiseminen jäsenyivät kysymykseksi siitä, miten tasa-arvoa voidaan edistää ilman liiallista yhdenmukaistamista *”Koulukeskustelu on vaikeaa, koska siinä ovat vastakkain kaksi suomalaisen yhteiskunnan keskeistä arvoa, usko tasa-arvoon ja usko koulutuksella etenemiseen.”* (HS 21.2.2023). Eriytymistä koskeva keskustelu on herkkää, koska se osuu suoraan suomalaiseen tasa-arvoihanteeseen, mutta samalla vanhempien halu tarjota lapselleen parhaat mahdollisuudet perustuvat siihen koulutusajatteluun, joka samaan aikaan tuottaa ja oikeuttaa eroja oppilaiden ja koulujen välillä.

Keskustelussa tätä kuvastaa erityisesti Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointi, jonka mukaan oppilaiden osaamiserot kolmannen luokan alussa olivat samaa luokkaa kuin ensimmäisen luokan alussa. Kahden kouluvuoden aikana erot eivät siis tasaantuneet sillä *”on oppilaita, jotka pääsevät vähän liian heikoin taidoin kolmannelle luokalle”* (Yle 30.8.2021). Syiksi esitetään huoltajien koulutus- ja sosioekonominen tausta, puutteellinen kielitaito sekä tuen tarpeiden epätasainen tunnistaminen ja tukitoimien vaihteleva toteutuminen (Yle 8.12.2021). Kehyksessä ongelmana näyttäytyy peruskoulun rajallinen kyky tasata oppilaiden erilaisista lähtökohdista johtuvia eroja. Tällöin korostuu se, että *”ongelma on yhteiskunnassa, ei oppilaassa”* (Yle 3.10.2022). Näin ongelma paikantuu yhteiskunnallisiin rakenteisiin eikä yksittäisiin oppilaisiin. Tuen merkitys korostuu erityisesti siksi, etteivät kaikki tukea tarvitsevat oppilaat saa erityistä tukea riittävän ajoissa.

Koulutuksellisen tasa-arvon kehyksessä puheeksi nousee liian suuret opetusryhmät ja niukka henkilökuntapula, jonka takia kaikkia oppilaita ei pystytä huomioimaan yksilöllisesti.

”Opettajan aikaa pitää olla antaa, kun halutaan, että koulu antaa kaikille eväitä pärjätä yhteiskunnassa ja jatkaa opintoja” (HS 3.6.2022). Rahoituksen niukkuus konkretisoituu koulujen arjessa erityisesti henkilöstöpäätöksissä: koska tilojen tai kilpailutettujen palvelujen kustannuksiin ei voi nopeasti vaikuttaa, säästöt kohdistuvat käytännössä aina henkilökunnan palkkakuluihin, ja se tarkoittaa joko ryhmäkoon kasvattamista tai samanaikaisopetuksen vähentämistä (HS 3.6.2022). Syyt paikannetaan rahoituksen niukkuuteen, hankerahoituksen epävarmuuteen ja erityisopetuksen riittämättömyyteen. Koulun kyky tasata oppilaiden lähtökohtaeroja näyttäytyy heikentyneen. Oppimistulokset heikkenevät koko järjestelmässä ja oppilaiden väliset erot näyttävät kytkeytyvän yhä vahvemmin sosiaalisen taustaan ja sukupuoleen.

Koulutuksellisen tasa-arvon kehyksessä inklusio näyttäytyy keskeisenä koulutuspoliittisena periaatteena, jonka tavoitteena on turvata kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet yhteisessä oppimisympäristössä (ks. Luoma & Peltola 2024). Keskustelusta kuitenkin ilmeni, että inklusion toteuttaminen käytännössä asettaa haasteita, esimerkiksi opetusryhmien ollessa suuria ja oppilaiden tuen tarpeiden vaihdellessa (HS 13.9.2022). Inklusiota ja segregaatiota ei pidä sekoittaa keskenään, vaikka ne voivat helposti kietoutua yhteen. Keskustelussa muistutetaan, että *”keskustelu koulumaailman haasteista on erittäin tervetullut, mutta keskustelu inklusiosta ja segregaatiosta täytyy pitää osittain erillään”* (HS 16.9.2022).

Lehtijulkaisuissa kuuluu rehtorien omaa ääntä koskien koulujen tilannetta. Rehtorit kokevat, että kouluja leimataan herkästi hyväksi ja huonoiksi sekä keskustelua käydään heikon tiedon varassa *”koulujen jaottelu hyviin ja huonoihin”* on *”surullista”* (HS 25.2.2023). Rehtorit painottavat, että suuri maahanmuuttajataustaisten tai S2-oppilaiden osuus ei määritä koulun laatua, vaan moninaisuus nähdään kasvatuksellisenä rikkautena, joka valmistaa lapsia monikulttuuriseen yhteiskuntaan. Rehtorien puhe verrattuna poliittisten päättäjien puheeseen, siirtää katseen kohti koulun arjen tukemista ja leimautumista purkavaa keskustelua.

Koulutuksellisen tasa-arvon kehyksessä oppilaiden osaamisen kehitys ei ole yhdenvertaista, vaan siihen vaikuttavat kielitausta, vanhempien koulutustausta, koulun tarjoama tuki, lukemisharrastus, sosiaaliset suhteet ja asenteet. Vaikka oppiminen näyttäytyy kansallisella tasolla varsin yhdenvertaiselta, Karvi muistuttaa, että *”kun tarkastellaan yksilöiden välisiä*

eroja, näyttäytyy, että yksilöiden välillä on merkittäviä eroja osaamisessa'' (Yle 8.12.2021). Nämä taustatekijät tuottavat eroja, jotka näkyvät jo alakoulun alkuvaiheessa.

Karvin arviointi osoitti, että S2-oppilaiden keskimääräiset tulokset olivat alkuopetuksen jälkeen selvästi heikompia kuin muiden, ja ero oli samaa luokkaa kuin ensimmäisen luokan alussa. Kielitaustan vaikutus oppimiseen on siis järjestelmällinen eikä satunnainen ilmiö (Yle 30.8.2021). Tämä konkretisoituu myös yksittäisten koulujen tasolla *''joissakin kouluissa S2-oppilaat eivät kolmannen luokan alussa yltäneet edes sille tasolle, jolla osa heidän luokkatovereistaan aloitti koulunkäynnin.''* (HS 17.1.2023). Tasa-arvon toteutumista heikentää myös tuen epätasainen saatavuus, sillä *''kaikki lapset eivät pääse varhaisen tuen ja varhaiskasvatuksen piiriin, jolla voisi välttää raskaimpia tuen tarpeita myöhemmin.''* (Yle 3.10.2022). Kehyksessä nämä havainnot osoittavat, kuinka yksilön taustatekijät ja rakenteelliset puutteet kietoutuvat yhteen ja tuottavat oppimiseroja jo varhaisessa vaiheessa.

Samaan aikaan kun oppilaiden osaamiseroista keskusteltiin aktiivisesti, korostettiin, että *''syyt oppimistulosten laskuun ovat suureksi osaksi tuntemattomia''* (HS 12.1.2023). Koulutuksen tasa-arvo esiintyy hauraana ja heikkenevänä, ja ratkaisuksi kehittyi kehityksen kriittinen tarkasteleminen ja syiden tarkempi selvittäminen. Ilmaisui *''kukaan ei oikein tunnu tietävän miksi''* (HS 12.1.2023), rakentaa ongelmasta monisyistä ja osin selittämätöntä.

Keskustelussa nousi kiinnostavasti koulushoppailun tilanne Ruotsissa (HS 13.3.2023). Koulujen eriytymisen kasvu ei ole johtanut oppimistulosten erojen jyrkkään kasvuun Ruotsissa syntyneiden oppilaiden keskuudessa. Tämä on ristiriidassa aiemman oletuksen kanssa, jonka mukaan kouluvalinnan lisääminen heikentäisi automaattisesti oppimistuloksia. Koulutuksen tasa-arvokeskustelussa tämä korostaa tarvetta erottaa mahdollisuuksien tasa-arvo ja lopputulosten tasa-arvo toisistaan. Järjestelmä voi tuottaa suhteellisen vakaita oppimistuloksia, vaikka sen sisäinen eriytyminen kasvaisi.

5.1.4 Perheiden valintojen kehys

Perheiden valintojen kehys heijastuu keskustelussa, jossa korostuu oppilaiden vanhempien aktiivinen rooli koulutuspolkujen muovaajina sekä heidän tekemänsä valinnat koulunkäynnin suhteen. Kehyksessä koulusegregaatio näyttäytyy prosessina, joka rakentuu osittain yksittäisten perheiden päätösten kautta. Vanhemmat pyrkivät turvaamaan lapselleen

mahdollisimman hyvät oppimisolosuhteet, esimerkiksi muuttamalla toiselle asuinalueelle tietyn koulun vuoksi, hakemalla lapselle paikkaa painotetusta opetuksesta tai välttelemällä heikoksi koettuja lähikouluja.

Kehykselle on ominaista, että perheiden toimintaa ei esitetä ensisijaisesti moraalisesti kyseenalaisena, vaan pikemminkin rationaalisenä ja ymmärrettävänä reaktiona kouluihin liitettyihin mielikuviin, oppimisympäristön laatuun sekä huoleen lapsen tulevaisuudesta. Vuonna 2023 tutkijat avasivat lisäksi, että painotusluokille hakeutumisen taustalla on usein myös *”toive valikoida lapsen sosiaalinen ympäristö”* (HS 18.2.2023), mikä osoittaa, etteivät valinnat ole puhtaasti pedagogisesti motivoituneita.

Samaan aikaan kuitenkin tehdään näkyväksi, että nämä yksilöllisesti perustellut valinnat voivat vahvistaa koulujen välistä eriytymistä ja tuottaa itseään ruokkivaa kehityskulkua, jossa hyvämaineiset koulut vetävät puoleensa resursseiltaan vahvempia perheitä ja heikomman maineen koulut jäävät entistä haavoittuvampaan asemaan. Ilmiön logiikka tiivistyy yhden vanhemman toteamuksessa: *”oman lapsen voitto voi olla jonkun toisen tappio”* (HS 17.2.2023). Samalla toinen vanhempi tunnustaa avoimesti, että oma kouluvalinta on *”kokonaisuuden kannalta huono juttu, mutta minä ajattelen lasteni parasta”* (HS 6.3.2023). Kehys rakentuu siis moraalisen ristiriidan ympärille, jossa *”hyvä vanhempi”* ja *”vastuullinen kansalainen”* asettuvat jännitteeseen suhteeseen (HS 18.2.2023).

Vuoden 2023 alussa eri medioiden alustoilla julkiseen keskusteluun nousi Helsingin kaupungin suunnitelma purkaa painotettua opetusta. Kaupunki perusteli uudistusta kierteen katkaisemisella, jossa *”tavoitteena on kuplautumisen estäminen”* (HS 15.2.2023). Painotettu opetus näyttäytyi mekanismina, joka mahdollistaa perheiden kouluvalinnat ja tukee koulushoppailua, mutta toisaalta myös rakenteena, jonka nähtiin vahvistavan koulujen välistä eriytymistä keräämällä tiettyihin kouluihin valikoitunutta oppilas pohjaa. Julkisessa keskustelussa ehdotettu muutos perusteltiin keinona hillitä koulusegregaatiota ja vahvistaa lähikouluperiaatetta, mutta samaan aikaan se herätti huolta perheiden mahdollisuuksien kaventumisesta ja koulutuksen laadun sekä yksilöllisten oppimispolkujen heikkenemisestä. *”Tässä moni miettii omaa asemaansa hyvänä vanhempänä ja toisaalta vastuullisena kansalaisena”* (HS 18.3.2023). Näin painotetun opetuksen purkaminen näyttäytyi kiistanalaisena kysymyksenä, jossa törmäävät toisiinsa koulutuksellisen tasa-arvon tavoite ja perheiden pyrkimys optimoida lastensa koulutusvalintoja.

Perheiden valintojen kehys vastaa aiemmassa tutkimuksessa esitettyä näkemystä siitä, että erityisesti keskiluokkaiset perheet käyttävät kouluvalintaa strategisesti asemansa ylläpitämiseen (Reay 2004). Tällaiset valinnat voivat vahvistaa koulujen välistä eriytymistä (Kosunen ym. 2024), mikä tukee aineistossa rakentuvaa tulkintaa valintojen kumuloituvista vaikutuksista. Koulutuksen periytyvyydestä on käyty aktiivista julkista keskustelua ja koulutuksen periytyvyyteen nähdään vaikuttavan vanhempien erilaiset toimintatavat lasten koulunkäynnin tukemisessa *”kaikilla vanhemmilla ei ole osaamista tai aikaa käydä kotona läpi lukion oppimäärää”* (Yle 1.2.2023).

Perheiden valintojen kehyksessä osassa lehtijulkaisuissa korostuu vanhempien pyrkimykset ohjata lapsensa pois heikoksi, turvattomaksi tai levottomaksi koetusta lähikoulusta esimerkiksi muuttamalla, hakeutumalla painotettuun opetukseen tai valitsemalla muun koulun kuin lähikoulun. Tutkijat ovat avanneet tarkasti, että painotusluokille pääsy ei ole vain ”lahjakkuuskysymys”, vaan siihen liittyvät esimerkiksi vanhempien kyky tuntea koulujärjestelmä, sosiaaliset ja rahalliset resurssit sekä *”usein toive myös valikoida lapsen sosiaalinen ympäristö”* (HS 18.2.2023).

Keskustelussa on havaittavissa perheiden omaa pohdintaa siitä, mihin kouluun he lapsensa laittavat (Yle 22.5.2022). Lapsiperheiden muuttoliike vaikuttaa suoraan tilanteeseen, koska paremmin toimeentulevat perheet hakeutuvat tietyille alueille tai muuttavat pois alueilta, jotka eivät palvele heidän omia tarpeitaan. Myös asuinalueisiin liittyvät mielikuvat vaikuttavat muuttopäätöksiin. Vanhemmat haluavat ajatella lastensa parasta, mutta joutuvat pohtimaan valintojensa mahdollisia seurauksia. Tämä tulee esiin pohdinnoissa, joissa vanhemmat kertovat valinneensa asuinpaikkansa koulun perusteella. Vanhemman kommentti siitä, että valinta on *”kokonaisuuden kannalta huono juttu, mutta minä ajattelen lasteni parasta”* (HS 6.3.2023) kuvaa vastakkainasettelua, jossa vanhemmat yhtäältä pykivät saamaan lapsensa haluamaansa kouluun ja toisaalta ymmärtävät valintansa laajemmat yhteiskunnalliset seuraukset. Koulusegregaatio näyttäytyy ilmiönä, joka rakentuu osittain vanhempien rationaalisina tai ainakin ymmärrettävinä esitettyjen valintojen kautta. Keskustelussa ei syyllistetä vanhempia, vaan heidän toimintansa kuvataan reaktionä koettuun turvattomuuteen, levottomuuteen, heikkoon työrauhaan ja koulun huonoon maineeseen.

Vanhemmat puolustavat kouluvalintaa esimerkiksi koulurauhan, lahjakkaiden lasten tukemisen ja valinnanvapauden näkökulmista. Vanhempien ja kaupungin näkökulmat sisältävät kilpailevaa ongelmanmäärittelyä. Moni vanhempi näkee ongelmana painotetun

opetuksen purkamisen ja oppilaiden tasapäistämisen – *”miksi kaikki pitää tasapäistää?”* (HS 16.2.2023) – mutta kaupunki näkee koulusegregaation ongelmana.

Kouluvalintoja koskevissa lehtijulkaisuissa pystyy havaitsemaan rinnakkain vanhempien *”kaksi erillistä kuplaa”* (HS 20.2.2023). Toisille vanhemmille painotusluokat ovat mahdollisuus, toisille taas luokat ovat eriarvoisuutta lisäävä ongelma. Molempia tulkintoja kuitenkin yhdistää sama ajattelutapa, ja vanhemmat perustelevat oman kantansa ajattelemalla lapsensa parasta ja halulla *”antaa lapsille sataprosenttisesti parhaat mahdollisuudet elämään”* (HS 6.3.2023). Osa vanhemmista, jotka näkevät painotusluokat mahdollisuutena, korostavat lapsen oikeutta käyttää omia vahvuuksia hyväksi. Musiikki-, urheilu- tai kielipainotteiselle luokalle hakeutuminen nähdään motivoivan lasta ja tekevän koulunkäynnistä vielä merkityksellisempää: *”Halusin päästä osaksi pääsykokeen kautta valittua motivoitunutta porukkaa”* (Yle 25.2.2023). Osa vanhemmista puolestaan näkee painotusluokkien eriarvoistavan puolen, sillä opetukseen pääseminen vaatii jo valmiiksi enemmän resursseja, eli aikaa, rahaa ja tietoa. Painotusluokat nähdään tällöin heikentävän tasa-arvoisen peruskoulun perustaa.

Yksittäisen perheen valinnalla on vaikutusta koulujen väliseen eriytymiseen. Yksittäiset vanhemmat myöntävät, että heidän valintansa on *”kokonaisuuden kannalta huono juttu”*, mutta *”minä ajattelen lasteni parasta”*. (HS 6.3.2023). Vanhemmat kyllä tunnistavat, että jos moni toimii samalla tavalla, eli koulushoppailevat lapselleen koulupaikan, seuraukset voivat olla huonoja koko yhteiskunnan kannalta. Samaan aikaan kuitenkin vanhemmat haluavat ajatella lapsensa parasta ja tuntee jopa velvollisuutta toimia tietyllä tavalla, vaikka se olisi ristiriidassa yhteisen hyvän kanssa. *”Oman lapsen voitto voi olla jonkun toisen tappio”* (HS 17.2.2023). Tämä tiivistää koulushoppailun moraalisen ristiriidan: *”yhteiskunnan olisi tärkeää tehdä jotain, jotta asia ei jää nyt sen varaan, mitä yksittäisissä perheissä tehdään”* (HS 6.3.2023).

Koulusegregaatio näyttäytyy prosessina, jossa yksittäisten perheiden omaksi parhaaksi tarkoitetut ratkaisut voivat samalla vahvistaa koulujen välistä eriytymistä. Vanhempien toiminta esitetään reaktiona koulun maineeseen, oppimisympäristön turvallisuuteen ja huoleen lapsen tulevaisuudesta.

5.1.5 Koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys

Koulujen eriytyminen nähdään systeemisenä ongelmana, johon tulisi puuttua nopeasti ennen kuin kehitys menee liian pitkälle. Alueellisen eriytyksen kehityksessä ratkaisut hahmottuvat ennen kaikkea asuinalueiden välisten erojen lieventämiseen, koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys puolestaan siirtää katseen siihen, mitä koulutusjärjestelmän sisällä voidaan tehdä. Koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys heijastuu keskustelussa, jossa pohditaan, millaisilla ratkaisuilla ja poliittisilla päätöksillä koulusegregaatioon voidaan puuttua.

Lehtijulkaisuissa koulusegregaatiosta käydään vilkasta keskustelua ja pohditaan, miten nykytilanteeseen tulisi puuttua. Kehyksen logiikka konkretisoitui ja korostui erityisesti vuoden 2023 keväällä, kun Helsingin kaupunki valmisteli suunnitelman muuttaa painotetun opetuksen rakennetta. Luokkamuotoisesta painotetusta opetuksesta luopuminen nähtiin keinona hillitä olemassa olevaa koulushoppailua.

Oppimistulosten eriytyminen kehystyy uhkana, johon voidaan vastata koulutuspoliittisin toimin. Yhtenä keinona esitetään tasa-arvorahoitusta, välineenä segregatiokehityksen hillitsemiseksi, joka voisi *”auttaa vahvistamaan oppimista alueilla, joilla oppimistulokset uhkaavat jäädä matalammiksi”* (Yle 15.4.2021). Tämä edellyttäisi sitä, että *”rahoitus pitäisi vähintäänkin tuplata”* sillä *”meidän tulisi tehdä aidosti visionäärisiä parannuksia ja satsata esimerkiksi alueiden välisiä oppimiseroja kaventavaan rahoitukseen”* (HS 23.1.2023).

Ratkaisupuhe ei kuitenkaan rajoitu yksittäisiin toimenpiteisiin, vaan ulottuu useille eri tasoille: *”kaavoitus ja koulu yhdessä”* (HS 25.1.2023). Yhtäältä korostuvat koulun sisäiset ratkaisut, kuten lisäresurssit, pienemmät opetusryhmät, samanaikaisopetus ja oppimisen tuen vahvistaminen. Toisaalta ratkaisut laajenevat koulun ulkopuolelle varhaiskasvatukseen, asuntopolitiikkaan ja kaupunkisuunnitteluun. Näin koulusegregaatio määrittyy ongelmaksi, jonka ratkaiseminen edellyttää poikkihallinnollista ja pitkäjänteistä politiikkaa.

Vuoden 2021 kuntavaalit, jotka pidettiin 13.6.2021, näkyvät keskustelussa siten, että touko-kesäkuussa 2021 Helsingin Sanomat julkaisi tiiviin artikkelisarjan, jossa koulusegregaatio nostettiin vaaliteemaksi (HS 31.5.2021). Pormestariehdokkaat ja kuntapoliitikot kävivät aktiivista keskustelua koulusegregaatiosta ja käsittelivät eri ratkaisuehdotusten mahdollisuuksia. Ratkaisuehdotukset voitiin jakaa karkeasti kahteen päälinjaan: yhtäältä kompensoiviin toimiin, kuten lisärahoitukseen heikommassa asemassa oleville kouluille ja

varhaiseen tukeen, sekä toisaalta rakenteellisiin toimiin, kuten painotetun opetuksen uudelleenjärjestelyyn ja opetustarjonnan yhtenäistämiseen (HS 1.6.2021). Tämä vaalikonteksti selittää osaltaan koulutuspoliittisten ratkaisujen kehyksen vahvaa esiintymistä kyseisenä aikana.

Julkisessa keskustelussa nousee ajoittain esiin koulujen maine ja niihin liitetyt ennakkoletukset, jotka eivät välttämättä perustu koulun todelliseen tilanteeseen. Koulujen välinen eriytyminen ei siis näyttäydy vain rakenteellisena ilmiönä, vaan myös eri mielikuvat vaikuttavat. Julkinen keskustelu itsessään voi vahvistaa koulujen välisten erojen muodostumista, sillä saattaa käydä niin, että *”media luo vääränlaista mielikuvaa”* (Yle 4.10.2022).

Kehykselle on ominaista myös vahva kiireellisyyden tuntu. Koulujen eriytyminen nähdään kehityksenä, johon tulisi puuttua nopeasti ennen kuin se muodostuu itseään vahvistavaksi kierteeksi. Tätä kiireellisyyttä vahvistetaan mediassa myös vertaamalla tilannetta esimerkiksi Ruotsiin. Keskustelussa puhutaan *”Ruotsin tielle ajautumisesta”* (HS 7.2.2024). Ruotsia käytetään varoittavana esimerkkinä osoittamaan, että yksittäisellä toimenpiteellä voi olla vahva segregatiota lisäävä vaikutus sekä kouluissa että asuinalueilla. Konkreettisten toimien rinnalla, lehtijulkaisuissa puhutaan paljon myös tarpeesta, jolla tarkoitetaan sitä, että yhteiskunnan pitää tehdä jotain, ettei kaikkea jätetä perheiden valintojen varaan.

”Mahdollisuus valita lasten koulu on yksilön kannalta ensiarvoisen tärkeää, mutta kokonaisuuden kannalta todella huono juttu. se johtaa eriytymiseen.” (HS 6.3.2023).

Keväällä 2023 luokkamuotoisesta painotetusta opetuksesta luopuminen nähtiin keinona hillitä koulushoppailua ja vahvistaa lähikouluperiaatetta. Helsingin Sanomissa tavoitteeksi nimettiin suoraan *”koplautumisen estäminen”* (HS 15.2.2023). Luokkamuotoisen painotetun opetuksen nähtiin keräävän keskimääräistä osaavampia ja koulumyönteisempiä oppilaita samoihin ryhmiin, jolloin oppilaspohja eriytyy koulun sisällä. Samalla keskustelu paljasti kehyksen sisäisiä jännitteitä, sillä osa toimijoista piti painotettua opetusta keskeisenä segregatiota tuottavana mekanismina, kun taas toiset korostivat sen pedagogisia hyötyjä ja näkivät ongelman liittyvän ennemmin tiedon ja saavutettavuuden epätasaiseen jakautumiseen: *”ymmärrän huolen koulujen eriytymisestä... mutta tämä on väärä keino”* (Yle 16.2.2023). Kyse ei ole siis koulusegregaation kuvauksesta, vaan julkisesta keskustelusta eri ratkaisumallien välillä.

Kehyksessä segregatio tunnistetaan, mutta keinoista ollaan eri mieltä. Puheenvuoroissa kyseenalaistettiin koko lähestymistapa: jos todellinen ongelma on diversiteetin lisääminen, *”miksi luokkaopetuksesta pitäisi luopua?”* (HS 17.2.2023). Helsingin kaupungin ratkaisua ei pidetty pedagogisesti järkevänä eikä sen vaikutusten nähty ulottuvan tarpeeksi pitkälle. Painotusluokkien roolia segregatian purkamisessa pidettiin vain pienenä osana *”isoa kuviota”* (HS 19.2.2023). Näin ollen *”painotetun opetuksen lakkauttaminen ei poista ongelmia”* (Yle 24.2.2023).

”On perheitä, jossa puhutaan huonosti suomea eikä osata esimerkiksi käyttää Wilmaa. Olisi hyvä, jos nähtäisiin oikeasti vaivaa, että oltaisiin vaikka henkilökohtaisesti yhteydessä vanhempiin”. (Yle 15.2.2023)

Keskustelussa kuuluu myös opettajien oma ääni painotetun luokkaopetuksen lakkauttamisesta (HS 9.2.2023). Opettajat näkevät, että koulusegregatian syy *”ei todellakaan ole painotetun opetuksen vika”*, vaan he näkevät ongelman ennen kaikkea tiedon ja saavutettavuuden epätasaisena jakautumisena (HS 19.2.2023). Ratkaisuksi esitetään painotetun opetuksen laajentamista ja huomattavasti nykyistä aktiivisempaa tiedottamista, jotta myös muunkieliset ja erilaisista taustoista tulevat perheet tavoitettaisiin. Samaan aikaan painotettu luokkamuotoinen opetus kehystetään pedagogisesti perustelluksi ja oppilaiden motivaatiota lisääväksi, ja sen purkamisen pelätään johtavan *”tasapäistämiseen”*, jonka *”myötä heitetään paljon potentiaalia hukkaan”* (HS 19.2.2023).

Kehyksessä nousee esiin institutionaalisten toimijoiden, eli median ja koulutushallinnon, tekemät valinnat siitä, mitä tietoa tuotetaan ja miten se tuodaan ilmi. Mediassa on käyty vilkasta keskustelua eri koulujen ranking-listojen julkaisemisesta. Keskustelussa ilmeneekin jännite listojen julkistamisen ja julkistamattomuuden välillä: Yhtäältä ranking-listojen julkistamista pidetään segregatiota vahvistavana ja ylläpitävänä sekä kouluvalintaa lisäävänä tekijänä. Toisaalta taas listojen julkistamista on perusteltu muun muassa osoittamalla konkreettisella tavalla suomalaisten koulujen eriytymistä. Tietojen julkistamista perustellaan myös yhteiskunnallisen tietoisuuden lisääntymisenä. Ylen lehtijulkaisuissa puolustettiin koulukoneen julkaisemista Ylen perustehtävällä tuottaa faktoihin perustuvaa tietoa julkisen keskustelun ja päätöksenteon pohjaksi. *”Yleisradion tehtävä on tarjota faktoihin perustuvaa tietoa mielipiteiden ja päätöksenteon pohjaksi. Kansalaisilla on oikeus tietää”* (Yle 19.2.2023). Samalla kuitenkin tunnistettiin huoli siitä, että kouluja koskevaa dataa voidaan käyttää koulushoppailuun, mutta vastuu tiedon käytöstä kohdistettiin yhteiskunnalle.

Lehtijulkaisuissa käydään keskustelua päättäjien kesken erilaisista ratkaisuehdotuksista ja ehdotetaan erilaisia poliittisia päätöksiä, joilla voidaan vaikuttaa koulujen eriytymiseen. Konkreettisina toimina ehdotetaan esimerkiksi *''selkokielisiä oppaita... tiedotteita useammalla kuin vain kahdella kielellä''* (HS 17.2.2023). Koulujen eriytyminen ei ole vain havaittu ilmiö, vaan se nähdään myös hallittavana ja ohjattavana. Esillä ovat erityisen tuen rahoitus, positiivinen diskriminaatio, varhaiskasvatus, painotetun opetuksen sijoittelu sekä asumis- ja rakentamispoliittikka (HS 13.12.2021.) Koulusegregaatiota käsitellään ennen kaikkea kysymyksenä, johon poliittisilla päätöksillä voidaan vaikuttaa.

Koulusegregaatio kuvataan esimerkiksi väestörakenteen muutoksen, kotoutumisen haasteiden ja yhteiskunnallisen luottamuksen heikkenemisen kautta. Koulusegregaatio näyttäytyy tällöin seurauksena pidempikestoista sosiaalisista prosesseista, eikä niinkään yksittäisten koulutuspoliittisten ratkaisujen kohteena. (24.4.2024). Keskustelusta pystyy lisäksi havaitsemaan toisen puolen, jolloin koulusegregaatio ei nähdä ensisijaisesti koulutusjärjestelmän sisäisenä ongelmana, vaan osana laajempaa yhteiskunnallista kehityskulkua. *''Sitten täytyy pohtia, kumpi on oleellisempaa: koulujen vai alueiden välinen eriytyminen.''* (HS 21.2.2023). Koulusegregaation torjunnassa on tällöin kyse erilaisten eriytymisen muotojen punninnasta.

Kokonaisuudessaan koulutuspoliittisten ratkaisujen kehyksessä koulusegregaatio nähdään ilmiönä, joka ei ole vain havaittavissa, vaan myös hallittavissa ja ohjattavissa. Lisäksi kehys rakentaa kuvaa koulusegregaatiosta ilmiönä, jota voidaan mitata, ennakoita ja säädellä esimerkiksi tarveperustaisen rahoituksen ja koulukohtaisen tiedon avulla.

5.2 Koulusegregaatiokehysten esiintyvyyden muutokset

Tässä alaluvussa siirrytään analysoimaan, millä tavoin koulusegregaatiota koskevien tulkintakehysten esiintyvyys ja painotukset ovat muuttuneet. Taulukossa 1 on esitetty koulusegregaatiota koskevien kehysten esiintyminen tutkimusperiodin aikana. Tuloksista huomataan, että hallitsevana kehysenä yleisin oli selvästi koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys, jota seurasivat alueellisen eriytymisen kehys, koulutuksellisen tasa-arvon kehys, perheiden valintojen kehys ja kasautuvan eriytymiskierteen kehys. Toissijaisena kehysenä järjestys sen sijaan muuttui. Yleisimmäksi nousi koulutuksellinen tasa-arvo, toiseksi kasautuva eriytymiskierre sitten alueellinen eriytyminen, koulutuspoliittiset ratkaisut ja perheiden valinnat.

Taulukko 1. Kehysten esiintyminen vuosina 2021–2025 hallitsevana ja toissijaisena kehyksenä.

	Alueellinen eriytyminen	Perheiden valinnat	Koulutuspoliittiset ratkaisut	Koulutuksellinen tasa-arvo	Kasautuva eriytymiskierre
Hallitsevana kehyksenä					
2021	4	1	4	3	2
2022	5	0	3	2	0
2023	5	9	26	6	2
2024	4	0	5	2	0
2025	1	1	4	3	0
Yhteensä	19	11	42	16	4
Toissijaisena kehyksenä					
2021	5	0	2	1	1
2022	1	1	2	2	1
2023	6	2	3	10	9
2024	1	0	0	4	2
2025	1	0	1	1	4
Yhteensä	14	3	8	18	17

Koulutuspoliittiset ratkaisut, alueellinen eriytyminen ja perheiden valinnat esiintyivät selvästi useammin hallitsevana kuin toissijaisena kehyksenä. Sen sijaan koulutuksellinen tasa-arvo ja kasautuva eriytymiskierre painottuivat toissijaiseen asemaan, sillä kumpikin esiintyi toissijaisena kehyksenä selvästi hallitsevaa useammin. Tämä viittaa siihen, että tasa-arvo ja eriytymiskierre toimivat aineistossa enemmän taustaoletuksina ja ongelmakontekstina kuin hallitsevina.

Kiinnostava on koulutuspoliittisten ratkaisujen ja koulutuksellisen tasa-arvon välinen suhde. Vuonna 2023, jolloin kummankin kehyksen esiintyminen oli voimakkaimmillaan, koulutuspoliittiset ratkaisut olivat hallitsevana kehyksenä 26 artikkelissa mutta toissijaisena vain kolmessa. Koulutuksellinen tasa-arvo puolestaan esiintyi hallitsevana kuudessa mutta toissijaisena kymmenessä artikkelissa.

Kehysten eroja voidaan tarkastella myös niiden emotionaalisen valenssin kautta. Cox ja Béland (2013) määrittelevät valenssin idean emotionaalisenä vetovoimana, eli mitä abstraktimpi idea, sitä korkeampi valenssi ja sitä voimakkaammin se herättää tunteita ja samaistumista. Tästä näkökulmasta koulutuksellisen tasa-arvon kehys on emotionaalisesti

vahvempi kuin koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys. Tasa-arvo on laaja normatiivinen ihanne, joka liittyy oikeudenmukaisuuteen ja identiteettiin, kun taas koulutuspoliittinen kehys keskittyy konkreettisiin toimenpiteisiin. Tämä auttaa selittämään aineistossa havaittua asetelmaa, jossa koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys hallitsi uutisointia, mutta koulutuksellisen tasa-arvon kehys esiintyi jatkuvasti sen taustalla. Tasa-arvo toimi keskustelua oikeuttavana ja perustavana viitekehyksenä, jonka varaan konkreettinen politiikkakeskustelu rakentui.

Kehysten ajallista vaihtelua tarkasteltaessa vuosi 2023 erottuu selvästi, jolloin aineisto oli laajin ja kehysten kirjo monipuolisin. Koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys hallitsi tuolloin poikkeuksellisen vahvasti, mikä selittyy paitsi Helsingin kaupungin painotetun opetuksen uudistushankkeella myös kevään 2023 kuntavaaleilla, jotka nostivat koulusegregaation aktiiviseksi vaaliteemaksi. Lisäksi vuonna 2023 perheiden valintojen kehys nousi näkyväksi, kun taas muina vuosina se esiintyi vain satunnaisesti. Ylen koulukoneen julkaisu helmikuussa 2023 käynnisti laajan keskustelun kouluvalinnoista, joka toi vanhempien äänen ja yksilötason ratkaisut aiempaa selvästi esille.

Vuoden 2023 jälkeen keskustelu hiipui. Vuosina 2024–2025 kaikkien kehysten esiintyminen väheni huomattavasti, mikä viittaa siihen, että poliittisen kiinnostuksen aalto oli ainakin tilapäisesti tasaantunut. Tasaisimmin koko tarkastelujakson ajan esillä pysyi alueellisen eriytymisen kehys, joka esiintyi jokaisena vuonna sekä hallitsevana että toissijaisena kehyksenä. Myös koulutuksellisen tasa-arvon kehys säilyi koko tarkastelujakson ajan suhteellisen näkyvänä sekä ensisijaisena että toissijaisena kehyksenä.

Taulukko 2. HS:n ja Ylen vertailu. Kehysten jakautuminen Helsingin Sanomien ja Ylen välillä.

	Alueellinen eriytyminen	Perheiden valinnat	Koulutuspoliittiset ratkaisut	Koulutuksellinen tasa-arvo	Kasautuva eriytymiskierre
HS	11	9	27	9	2
Yle	8	2	15	7	2
Yhteensä	19	11	42	16	4

Taulukko 2 esittää hallitsevien kehysten jakautumisen Helsingin Sanomien ja Ylen välillä. Helsingin Sanomat julkaisi tarkastelujakson aikana yhteensä 58 koulusegregaatiota käsittelevää artikkelia ja Yle puolestaan 34. Artikkeleiden määrien ero voi liittyä Helsingin Sanomien rooliin Helsingin seudun asioita läheltä seuraavana medianä, sillä keskustelu painottui aineistossa pääkaupunkiseudulle.

Kummassakin mediassa yleisin hallitseva kehys oli koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys. Osuudet ovat lähellä toisiaan, mikä viittaa siihen, että ratkaisupainotteinen kehystäminen on molemmassa medioissa vakiintunut tapa käsitellä koulusegregaatiota. Toiseksi yleisin kehys kummassakin mediassa oli alueellisen eriytymisen kehys, mikä on linjassa sen kanssa, että rakenteellinen ongelmanmäärittely, eli koulujen erojen selittäminen asuinalueiden sosioekonomisella eriytymisellä, tarjoaa journalistisesti selkeän ja neutraalin lähtökohdan aiheeseen.

Medioiden selkein ero löytyy perheiden valintojen kehyksessä. HS kehysti koulusegregaation perheiden valintojen kautta 9 artikkelissa, kun taas Ylessä vastaava luku oli vain 2. Suhteellisesti tarkasteltuna ero on huomattava: HS:ssä perheiden valintojen kehys kattoi 16 % artikkeleista, Ylessä vain 6 %. Tämä ero kertoo todennäköisesti siitä, että HS tavoittaa aktiivisesti kouluvalintoja pohtivan, pääkaupunkiseudun keskiluokkaisen lukijakunnan, jolle oman lapsen koulupolku on konkreettinen ja henkilökohtainen kysymys. Shanahan ym. (2008) ovat esittäneet, että media voi toimia joko eri toimijoiden näkemysten välittäjänä tai aktiivisena osallistujana, joka rakentaa omia kertomuksiaan. HS:n kohdalla voidaan tulkita, että se asettui tietoisesti tarkastelemaan ilmiötä myös yksittäisten perheiden perspektiivistä, ei vain rakenteellisten tai poliittisten toimijoiden äänillä. Ylen journalismissa korostuivat sen sijaan useammin rakenteelliset näkökulmat ja asiantuntijapuhe, mikä vastaa julkisen palvelun median perustehtävää tarjota laajalle yleisölle asiaperustaista tietoa yhteiskunnallisista kysymyksistä.

Koulutuksellisen tasa-arvon kehys esiintyi molemmassa medioissa suunnilleen samassa suhteessa: Helsingin Sanomat 9 artikkelia ja Yle 7 artikkelia. Ylessä tasa-arvon kehys sai siis suhteellisesti hieman suuremman painon kuin Helsingin Sanomissa. Kasautuvan eriytymiskiirteen kehys esiintyi molemmassa medioissa yhtä usein, mikä tukee aiemmin esitettyä tulkintaa siitä, että tämä kehys toimii enemmän taustalogiikkana kuin itsenäisenä hallitsevana kehysenä. Medioiden vertailu paljastaa, että Yle painottaa enemmän

rakenteellista ongelmanmäärittelyä, kun taas Helsingin Sanomat tarkastelee ilmiötä useammin toimijuuden ja valintojen näkökulmasta.

6 Johtopäätökset

Suomessa koulujen väliset erot oppimistuloksissa ovat kasvaneet ja PISA-tulokset ovat kääntyneet selvään laskuun vuoden 2006 jälkeen (Helsingin Sanomat 2022).

Koulusegregaatio on viime vuosina noussut yhä enemmän suomalaisessa julkisessa keskustelussa esille ja aihetta on käsitelty mediassa monien eri teemojen kautta. Keskustelua on käyty esimerkiksi alueellisen eriytymisen kautta, jossa huomio on keskittynyt erityisesti pääkaupunkiseudun kaupunginosien välisiin sosioekonomisiin eroihin ja niiden heijastumiseen koulujen oppilaspohjaan (Bernelius 2013). Lisäksi mediassa on noussut keskusteluun kysymys kouluvalinnan vaikutuksista, sillä vanhempien aktiivisuus hakea lapselleen paikkaa muusta kuin omasta lähikoulusta on nähty yhtenä koulusegregaatiota vahvistavana tekijänä. Tässä tutkielmassa olen tarkastellut koulusegregaatiota koskevaa julkista keskustelua Helsingin Sanomissa ja Ylessä vuosina 2021–2025. Tavoitteenani oli selvittää, millaisia tulkintakehyksiä koulusegregaatiota koskevassa uutisoinnissa esiintyy ja miten kehysten painotukset ovat muuttuneet tarkastelujakson aikana.

Tutkimukseni jakautui kahteen tutkimuskysymykseen. Ensimmäinen koski sitä, millaisia tulkintakehyksiä koulusegregaatiota koskevassa uutisoinnissa esiintyy Helsingin Sanomissa ja Ylessä. Aineistosta tunnistettiin viisi eri kehystä: alueellisen eriytymisen kehys, kasautuvan eriytymiskierteen kehys, koulutuksellisen tasa-arvon kehys, perheiden valintojen kehys sekä koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys. Kehykset eivät esiintyneet toisistaan erillisinä, vaan rinnakkaisina ja toisiaan täydentävinä. Vaikka kehysten painotuksissa oli löydettävissä eroja, mikään yksittäinen kehys ei noussut yksiselitteisesti hallitsevaksi. Sen sijaan kehykset kuvaavat yhdessä koulusegregaatiokeskustelun eri puolia. Tämä on linjassa Entmanin (1993, 55) ajatusten kanssa siitä, että uutisteksteissä voi olla yhtenäinen kehystys yhdellä analyysitasolla, mutta kilpailevia kehyksiä toisella tasolla. D'Angelo (2002) on lisäksi esittänyt, että kehystutkimuksen teoreettinen moninaisuus on pikemminkin vahvuus kuin hajanaisuuden merkki, sillä se mahdollistaa ilmiöiden tarkastelun useista toisiaan täydentävistä näkökulmista.

Keskustelussa hallitsevimaksi kehykseksi osoittautui koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys, jossa koulusegregaatio näyttäytyy hallittavana ja ohjattavana ongelmana. Kehyksen hallitsevuus kertoo siitä, että suomalaisessa mediakeskustelussa koulusegregaatio on ennen kaikkea poliittisesti ratkottava kysymys, ei pelkästään rakenteellinen tila tai yksilöiden valinnoista johtuva ilmiö. Alueellisen eriytymisen kehyksessä koulujen väliset erot selitetään

asuinalueiden sosioekonomisilla eroilla ja muuttoliikkeellä, jolloin ratkaisupuhe suuntautuu kaupunkisuunnitteluun ja asuntopolitiikkaan koulun sisäisten toimien sijaan. (Bernelius & Huilla 2021; Kauppinen, van Ham & Bernelius 2022.) Tämä on yhteensopivaa suomalaisen segregaatiotutkimuksen keskeisen havainnon kanssa siitä, että alueellinen ja koulusegregaatio kietoutuvat yhteen toisiaan vahvistavalla tavalla (Bernelius 2011; Bernelius & Vilkkama 2019, 3097–3098). Koulutuksellisen tasa-arvon kehyksessä ongelmaksi puolestaan määrittyy peruskoulun rajallinen kyky tasata erilaisista lähtökohdista johtuvia eroja, mikä kytkeytyy aiempaan tutkimukseen siitä, kuinka koulusegregaatio ei pelkästään kuvaa sosiaalista eriarvoisuutta, vaan myös vahvistaa ja ylläpitää sitä (Bernelius & Huilla 2021, 96; Bonal & Bellei 2018).

Perheiden valintojen kehyksessä toimintaa ei esitetä ensisijaisesti kyseenalaisena, vaan ymmärrettävänä reaktiona koulun maineeseen ja huoleen lapsen tulevaisuudesta. Samaan aikaan tehdään näkyväksi, että yksilöllisesti perustellut valinnat voivat kollektiivisella tasolla syventää eriytymistä. Tämä on linjassa sekä kansainvälisen että suomalaisen tutkimuksen kanssa. Reay (2004) on osoittanut, että erityisesti keskiluokkaiset perheet hyödyntävät kouluvalintaa strategisesti sosiaalisen asemansa ylläpitämiseksi. Bernelius ja Jakku-Sihvonen (2014) puolestaan ovat todenneet, että kouluvalintaa käyttävät aktiivisimmin korkeakoulutetut perheet, joiden valinnat eivät ainoastaan heijasta alueellisia eroja vaan voivat vahvistaa niitä entisestään. Bourdieulaisessa viitekehyksessä tämä tarkoittaa, että koulutusvalinnat toimivat pääoman muokkaajana ja perheiden asemaa kentällä ylläpitävänä välineenä (Kosunen, Bernelius, Seppänen & Porkka 2020, 1465; Kalalahti, Silvennoinen & Varjo 2015). Lisäksi painotetun opetuksen on havaittu käytännössä suosivan niitä perheitä, joilla on resursseja tukea lasta painotettavissa oppiaineissa, vaikka valintakriteerit näyttäytyvät muodollisesti neutraaleina (Kleemola, Hyytinen, Tuononen & Toom 2023; Kalalahti ym. 2015).

Kasautuvan eriytymiskiirteen kehys toimii aineistossa muita kehyksiä läpäisevänä taustalogiikkana. Kehyksessä koulusegregaatio ei ole vain olemassa oleva tila, vaan itseään vahvistava prosessi. Tämä vastaa Berneliuksen ja Vaattovaaran (2016) käsitettä *cumulative decline*, jolla he viittaavat hyvä- ja huono-osaisuuden kasautumiseen samoille alueille ja kouluihin toisiaan vahvistavia mekanismeja pitkin. Bernelius, Huilla ja Ramos Lobato (2021) ovat lisäksi osoittaneet, että koulujen maine kytkeytyy tiiviisti niiden sijaintialueisiin ja toimii keskeisenä tekijänä alueellisen ja koulutuksellisen segregaatian välillä. Entmanin (1993, 52)

kehystämisen logiikan mukaan tietyt näkökulmat nostetaan etualalle ja toiset jätetään varjoon. Kasautuvan kierteen kehys tekee näkyväksi sen, että passiivisuus ei ole neutraali vaihtoehto.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli se, millä tavoin koulusegregaatiota koskevien tulkintakehysten esiintyvyys ja painotukset ovat muuttuneet. Tarkastelujakson alussa vuosina 2021–2022 uutisointi rakentui pääosin alueellisen eriytymisen ja koulutuksellisen tasa-arvon kehysten varaan, ja ääneen pääsivät erityisesti tutkijat ja asiantuntijat. Vuodesta 2023 alkaen kehysten kirjo laajeni merkittävästi kahden toisiaan vahvistavan tapahtuman myötä. Ylen koulukoneen julkaiseminen helmikuussa 2023 käynnisti laajan yhteiskunnallisen keskustelun, joka toi mukaan poliitikot, vanhemmat, opettajat ja rehtorit. Samanaikaisesti Helsingin kaupungin suunnitelma purkaa luokkamuotoinen painotettu opetus politisoi keskustelun nopeasti. On kuitenkin syytä huomata, että vuosi 2023 painottui aineistossa poikkeuksellisen voimakkaasti. Nämä tapahtumat havainnollistavat agendan asettamisen ydinajatusta, eli media ei ainoastaan reagoi yhteiskunnallisiin muutoksiin, vaan voi itse toimia niiden käynnistäjänä (McCombs & Shaw 1972; McCombs 1997, 433). Samalla on syytä muistaa, ettei media toimi yksin agendan muodostajana, vaan siihen vaikuttavat myös monet muut toimijat, kuten viranomaiset, poliitikot ja tutkijat (Kunelius, Noppari & Reunanen 2010, 142–143).

Helsingin Sanomat ja Yle lähestyivät koulusegregaatiota osin eri tavoin, vaikka kummassakin mediassa hallitsevin kehys oli koulutuspoliittisten ratkaisujen kehys. Helsingin Sanomat julkaisi selvästi enemmän koulusegregaatiota käsitteleviä artikkeleita, mikä kytkeytyy osin sen rooliin Helsingin seudun asioita seuraavana medianä. Selkein ero medioiden välillä oli perheiden valintojen kehyksessä, joka esiintyi Helsingin Sanomissa huomattavasti useammin kuin Ylellä. Tämä viittaa siihen, että Helsingin Sanomat lähestyi koulusegregaatiota Yleä useammin yksilö- ja perhetasolta käsin. Yle puolestaan painotti useammin rakenteellisia näkökulmia ja asiantuntijapuhetta.

Tarkastelujakson alussa vuosina 2021–2022 ääneen pääsivät ensisijaisesti tutkijat ja asiantuntijat, ja koulusegregaatiota kehystettiin pääosin rakenteellisena ilmiönä. Tämä vastaa Shanahan ym. (2008) havaintoa siitä, että media voi toimia eri toimijoiden näkemysten välittäjänä, jolloin asiantuntijapuhe ohjaa sitä, miten ilmiö yhteiskunnallisesti ymmärretään. Vuodesta 2023 alkaen ääneen pääsivät myös poliitikot, vanhemmat, opettajat ja rehtorit, mikä laajensi kehysten kirjoa merkittävästi. Perheiden valintojen kehyksessä vanhempien oma ääni nousi keskeiseksi. Opettajien ja rehtorien ääni puolestaan korostui koulutuspoliittisten

ratkaisujen kehyksessä, jossa he kyseenalaistivat poliittisia päätöksiä omasta arjen asiantuntijuudestaan käsin.

Verrattuna kansainväliseen tutkimukseen suomalainen mediakeskustelu muistuttaa ruotsalaista siinä, että kouluvalinnan ympärille rakentuva keskustelu on keskeinen tapa jäsentää segregatiota (Brandén & Bygren 2022; Bunar 2010). Suomalaiselle keskustelulle on kuitenkin ominaista se, että valinnanvapaus ei rakennu yksityis- ja julkisen sektorin kilpailun kautta, kuten Ruotsissa, vaan julkisen järjestelmän sisäisten mekanismien, kuten painotetun opetuksen ja lähikouluperiaatteen jännitteen kautta (Pasu 2025; Kleemola ym. 2023).

Tutkimukseen liittyy myös rajoituksia, jotka on syytä tunnistaa. Kehykset on muodostettu koulusegregaatiosta käydyn uutiskeskustelun perusteella, ja kehysanalyysi sisältää aina tulkinnallisen elementin. Toinen tutkija olisi saattanut painottaa kehyksiä eri tavoin tai nimetä ne eri käsitteillä (Harju 2019, 59). Aineiston rajautuminen kahteen valtakunnalliseen mediaan tarkoittaa, että sosiaalinen media, paikallislehdet ja muut uutislähteet jäävät tarkastelun ulkopuolelle. Lisäksi vuosi 2023 painottui aineistossa voimakkaasti, mikä saattaa vääristää ajallista vertailua. On myös syytä huomioida, että kun tietty ilmiö korostuu uutisoinnissa, syntyy herkemmin kuva sen lisääntymisestä, vaikka empiirinen kehitys olisi monimutkaisempaa (Karvonen 1999, 78).

Jatkotutkimuksen näkökulmasta olisi kiinnostavaa vertailla muita pohjoismaita keskenään. Vertaileva tutkimus muihin pohjoismaihin valottaisi, missä määrin tunnistetut kehykset ovat suomalaiselle kontekstille ominaisia. Pitkittäistutkimus mahdollistaisi sen arvioimisen, onko koulusegregaatiota koskeva julkinen puhe muuttunut pysyvästi vai onko kyse tilapäisestä poliittisen kiinnostuksen aallosta. Lisäksi olisi hyvä saada monitieteisempää tutkimustulosta koulusegregaatiosta yhdistämällä esimerkiksi sosiologiaa, taloustiedettä ja kaupunkisuunnittelua, jolloin ilmiötä voitaisiin tarkastella samaan aikaan yksilön, instituution ja yhteiskuntarakenteen tasolla.

Agendalle nousun myötä koulusegregaatiota koskeva keskustelu on saanut aikaan käsitteiden vakiintumisen sekä ilmiön yhteiskunnallisen merkittävyyden tunnistamisen (ks. Kingdon 2014; Béland 2005). Tämä tutkielma osoittaa, että uutismedia ei ainoastaan raportoiki koulusegregaatiosta, vaan osallistuu aktiivisesti sen yhteiskunnallisen merkityksen muotoutumiseen. Kehys, jonka kautta koulusegregaatio esitetään, muokkaa käsitystä siitä, kuka kantaa vastuun ja millaisia ratkaisuja pidetään mahdollisina. Tässä mielessä

mediakeskustelun kehysten tunteminen on olennaista myös koulutuspolitiikan kannalta. Koulusegregaatio ei suomalaisessa mediassa näyttäydy pelkästään yksittäisenä uutisaiheena, vaan ilmiönä, joka heijastaa laajempia yhteiskunnallisia arvovalintoja ja kytkeytyy kysymyksiin tasa-arvosta, vastuusta ja siitä, millaista yhteiskuntaa haluamme rakentaa.

Lähteet

- Archbald, D. A. (2004). School choice, magnet schools, and the liberation model: an empirical study. *Sociology of Education*, 77(4), 283–310.
- Bernelius, V., & Vilkkama, K. (2019). Pupils on the move: School catchment area segregation and residential mobility of urban families. *Urban Studies (Edinburgh, Scotland)*, 56(15), 3095–3116.
- Bernelius, V., Huilla, H., & Lobato, I. R. (2021). ‘Notorious Schools’ in ‘Notorious Places’? Exploring the Connectedness of Urban and Educational Segregation. *Social Inclusion*, 9(2), 154–165.
- Bernelius, V., & Huilla, H. (2021). *Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet*. (Valtioneuvoston julkaisu; Nro 2021:7). Valtioneuvosto.
- Bernelius, V. (2013). *Eriytyvät kaupunkikoulut: Helsingin peruskoulujen oppilaspuhjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä*. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bernelius, V., & Vaattovaara, M. (2016). Choice and segregation in the “most egalitarian” schools: Cumulative decline in urban schools and neighbourhoods of Helsinki, Finland. *Urban Studies (Edinburgh, Scotland)*, 53(15), 3155–3171.
- Bernelius, V., & Kosunen, S. (2023). “Three Bedrooms and a Nice School”—Residential Choices, School Choices and Vicious Circles of Segregation in the Education Landscape of Finnish Cities. In J. Kauko, S. Kosunen, M. Thrupp, & P. Seppänen (Eds.), *Finland’s Famous Education System* (pp. 175–191). Springer.
- Bernelius, V. (2011) Osoitteenmukaisia oppimistuloksia? Kaupunkikoulujen eriytymisen vaikutus peruskoululaisten oppimistuloksiin Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76: 5, 479–493.

Bernelius, V & Jakku-Sihvonen, R. (2014). Tasa-arvo ja alueelliset erot suomalaisessa koulutuspolitiikassa. Teoksessa Pulkkinen, S., & Roihuvuo, J. (2014). *Erkanevat koulutuspolut: koulutuksen tasa-arvon tila 2010-luvulla / Suvi Pulkkinen & Johanna Roihuvuo (toim.)*. Suomen ylioppilaskuntien liitto. https://akateemisetnaiset.fi/wp-content/uploads/2014/11/141203_SYL_julkaisu_Erkanevat-koulutuspolut_2014.pdf.

Béland, D. (2005). Ideas and Social Policy: An Institutional Perspective. *Social Policy & Administration*, 39(1), 1–18.

Boterman, W. R. (2013). Dealing with Diversity: Middle-class Family Households and the Issue of “Black” and “White” Schools in Amsterdam. *Urban Studies (Edinburgh, Scotland)*, 50(6), 1130–1147.

Boterman, W. R. (2019). The role of geography in school segregation in the free parental choice context of Dutch cities. *Urban Studies (Edinburgh, Scotland)*, 56(15), Article 0042098019832201.

Boterman, W. R., & Lobato, I. R. (2022). Meddling with school choice: comparing education policy interventions and their impact on school segregation. *Comparative Education*, 58(4), 470–488.

Brandén, M., & Bygren, M. (2022). The opportunity structure of segregation: School choice and school segregation in Sweden. *Acta Sociologica*, 65(4), Article 00016993211068318.

Bunar, N. (2010). The Controlled School Market and Urban Schools in Sweden. *Journal of School Choice*, 4(1), 47–73.

Bunar, N. (2010). Choosing for quality or inequality: current perspectives on the implementation of school choice policy in Sweden. *Journal of Education Policy*, 25(1), Article 918854243.

Burger, K. (2019). The socio-spatial dimension of educational inequality: A comparative European analysis. *Studies in Educational Evaluation*, 62, 171–186.

- Bonal, X., & Bellei, C. (2018). *Understanding school segregation patterns, causes and consequences of spatial inequalities in education*. London: Bloomsbury Publishing.
- Boynton, G., & Richardson, G. W. (2016). Agenda setting in the twenty-first century. *New Media & Society*, 18(9), 1916–1934.
- Cox, R. H., & Béland, D. (2013). Valence, Policy Ideas, and the Rise of Sustainability. *Governance (Oxford)*, 26(2), 307–328.
- D’Angelo, P. (2002). News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *Journal of Communication*, 52(4), 870–888.
- Eerola, E. & Saarimaa, T. (2019). Asuinalueiden segregaatio ja naapurustovaikutukset. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 115(2), 238–253.
- Edmark, K., Frölich, M., & Wondratschek, V. (2014). Sweden’s school choice reform and equality of opportunity. *Labour Economics*, 30(S1), 129–142.
- Entman, Robert (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(4), 51–58.
- From, T., Kalalahti, M., Mietola, R., Paakkari, A., Sahlström, F., Varjo, J. & Vartiainen, H. (2014). Eriytyvä peruskoulu. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (5), 553–559.
- Gutiérrez, G., Jerrim, J., & Torres, R. (2020). School Segregation Across the World: Has Any Progress Been Made in Reducing the Separation of the Rich from the Poor? *Journal of Economic Inequality*, 18(2), 157–179.
- Harju, A., & Oulun yliopisto. (2019). *Pohjoisen kaivokset suomalaisissa sanomalehdissä*. Oulun yliopisto. Saatavilla: <https://urn.fi/urn:isbn:9789526221748>.

Helsingin Sanomat (2022). Miksi Pisa-ihme hiipui? Koululaisten osaaminen on rapistunut niin matematiikassa, lukutaidossa kuin luonnontieteissä. Alamäki alkoi, kun digilaitteet tulivat nuorten arkeen. Se ei kuitenkaan ole ainoa syy. Saatavilla: <https://www.hs.fi/tiede/art-2000008861048.html>.

Hiltunen, J., Ahonen, A., Hienonen, N., Kauppinen, H., Kotila, J., Lehtola, P., Leino, K., Lintuvuori, M., Nissinen, K., Puhakka, E., Sirén, M., Vainikainen, M-P. & Vettenranta, J. (2023). PISA22 ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:49.

Ingersoll, R. M., & May, H. (2012). The Magnitude, Destinations, and Determinants of Mathematics and Science Teacher Turnover. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 34(4), 435–464.

Inkinen, A. (2023). *Koulusegregaation vähentämiseen tähtäävän hanketyön keskeiset tulokset ja parhaat käytännöt 2022–2023*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Jokikokko, K. (2010). *Teachers' intercultural learning and competence*. University of Oulu.

Kalalahti, M., Silvennoinen, H. & Varjo, J. (2015). Kouluvalinnat kykyjen mukaan? – Erot painotettuun opetukseen valikoitumisessa. *Kasvatus* 46 (1), 19–35.

Karvonen, E. (1999). *Elämää mielikuvayhteiskunnassa: imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa*. Gaudeamus.

Karvonen, E. (2000). Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Media & viestintä*, 23(2).

Karhula, A. (2017). *Life course approaches to intergenerational inequality*. Turun yliopisto.

Kauppinen, T. M., van Ham, M., & Bernelius, V. (2022). Understanding the effects of school catchment areas and households with children in ethnic residential segregation. *Housing Studies*, 37(9), 1625–1649.

Kingdon, J. W. (2014). *Agendas, alternatives, and public policies* (2nd edition.). Pearson.

- Kosunen, S., Bernelius, V., & Hautala, T. (2023). Magneetikouluja ja eliittikouluja? Kouluverkon alueellinen eriytyminen ja kaupunkisegregaatio Helsingissä. *Terra*, 135(4), 199–216.
- Kosunen, S., Saari, J., Huilla, H & Hienonen, N. (2024). Uupuvat opettajat: Rekrytointivaikeudet ja opettajasegregaatio Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 89 (3), 255–267.
- Kosunen, S. (2016). Families and the social space of school choice in urban Finland. University of Helsinki, Faculty of Behavioural Sciences.
- Kosunen, S., Juvonen, S., Huilla, H., Peltola, M., Bernelius, V., & Gaudeamus oy, kustantaja. (2024). *Koulu ja eriarvoisuus*. Gaudeamus.
- Kleemola, K., Hyytinen, H., Tuononen, T., & Toom, A. (2023). A systematic review of empirical literature on the segregation of educational institutions and its consequences in Finland. *International Journal of Comparative Sociology*.
- Kunelius, R., Noppari, E., & Reunanen, E. (2010). *Media vallan verkoissa* (2. korj. p.). Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö.
- Luoma, T., & Peltola, M. (2024). Pupils' right to inclusion in an urban Finnish lower secondary school: a Bernsteinian analysis of pupils' social relations. *British Journal of Sociology of Education*, 45(5), 723–741.
- Luoma, T., & Kosunen, S. (2024). Participation and educational conservatism among lower secondary school students in a disadvantaged neighborhood in Finland: A request for visible pedagogies. *PJE, Peabody Journal of Education*, 99(1), 23–41.
- Lehti, H., & Laaninen, M. (2021). Perhetaustan yhteys oppimistuloksiin Suomessa PISA- ja rekisteriaineistojen valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (2021), 520–532.
- McCombs, M. (1997). Building consensus: The news media's agenda-setting roles. *Political communication*, 14(4), 433–443.

McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public opinion quarterly*, 36(2), 176–187.

Musterd, S. (2005). Social and Ethnic Segregation in Europe: Levels, Causes, and Effects. *Journal of Urban Affairs*, 27(3), 331–348.

Musset, P. (2012). School Choice and Equity Current Policies in OECD Countries and a Literature Review. In *School Choice and Equity Current Policies in OECD Countries and a Literature Review*. OECD Publishing.

Oittinen, R., Peltola, M., & Bernelius, V. (2022). “Mä tunnistan kaltaiseni, kun mä nään sen” - Etnografinen tutkimus kaupunkikoulun oppilaiden arkitodellisuuksien eriytymisestä. *Terra*, 134(1), 3–16.

OECD (2019). Balancing School Choice and Equity: An International Perspective Based on PISA. PISA, OECD Publishing, Paris.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). *Selvitys sosioekonomisen taustan ja alueellisten erojen merkityksestä: Korostunut osaamisen ja oppimisen taustatekijänä*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/-/selvitys-sosioekonomisen-taustan-ja-alueellisten-erojen-merkitys-korostunut-osaamisen-ja-oppimisen-taustatekijana>.

Owens, A. (2020). Unequal Opportunity: School and Neighborhood Segregation in the USA. *Race and Social Problems*, 12(1), 29–41.

Pasu, T., Suomi, J., Siipola, M., Koivuhovi, S., & Seppänen, P. (2025). Painotettu opetus suomalaiskaupunkien peruskouluverkoissa. *Terra*, 137(3).

Pasu, T. (2025). Painotettu opetus kaupunkikouluissa Suomessa: painotetun opetuksen oppilasvalikointi ja -ryhmittely, opetus suunnitelmat ja alueellinen sijoittaminen 2020-luvun alussa. *Tiedepolitiikka*, 50(4), 25–29.

Pfahl, L., & Powell, J. J. W. (2011). Legitimizing school segregation. The special education profession and the discourse of learning disability in Germany. *Disability & Society*, 26(4), Article 937582744.

Perry, L. B., Rowe, E., & Lubienski, C. (2022). School segregation: theoretical insights and future directions. *Comparative Education*, 58(1), 1–15.

Peltola, M, Huilla, H, Luoma, T & Oittinen R. (2023). Everyday Life in Schools in Disadvantaged Areas. In *Finland's Famous Education System* (pp. 175–191). Springer.

Prix, I., Sirniö, O., & Saari, J. (2024). Better close to home? Geographical and socioeconomic constraints on gendered educational transitions at the upper secondary level. *Research in Social Stratification and Mobility*, 89, Article 100879.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.

Tapia, E. (2024). Understanding school segregation through micro-changes: evidence from upper secondary education in Stockholm. *Journal of Education Policy*, 39(5), 797–816.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta / TENK (2025). Saatavilla: <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>. [Luettu 16.2.2026]

Saikkonen, P., Hannikainen, K., Kauppinen, T., Rasinkangas, J., & Vaalavuo, M. (2018). *Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Sahlberg, P., Gardner, H., & Robinson, K. (2021). *Finnish lessons 3.0: what can the world learn from educational change in Finland?* Teachers College.

Shanahan, E. A., McBeth, M. K., Hathaway, P. L., & Arnell, R. J. (2008). Conduit or Contributor? The Role of Media in Policy Change Theory. *Policy Sciences*, 41(2), 115–138.

Sinkkonen, H.-M., & Kyttälä, M. (2014). Experiences of Finnish teachers working with immigrant students. *European Journal of Special Needs Education*, 29(2), 167–183.

Seppänen, P., & Suomen kasvatustieteellinen seura, kustantaja. (2006). *Kouluvalintapolitiikka perusopetuksessa: suomalaiskaupunkien koulumarkkinat kansainvälisessä valossa*. Suomen kasvatustieteellinen seura.

Strello, A., Strietholt, R., & Steinmann, I. (2022). Does tracking increase segregation? International evidence on the effects of between-school tracking on social segregation across schools. *Research in Social Stratification and Mobility*, 78.

Rasinkangas, J. (2013). *Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla: tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumusprefenssistä*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Ramos Lobato, I., Bernelius, V., Kauko, J., Kosunen, S., Thrupp, M., & Seppänen, P. (2023). Divided Cities—Divided Schools? School Segregation and the Role of Needs-Based Resource Allocation in Finland. In *Finland's Famous Education System* (pp. 227–242). Springer.

Reay, D., & Lucey, H. (2004). Stigmatised choices: social class, social exclusion and secondary school markets in the inner city. *Pedagogy, Culture & Society*, 12(1), 35–51.

Reunanen, E., Alanne, N., Hubara, K., Kauppinen, P., Mäkinen, E., Shingler, N., Silfverberg, K. (2025). Uutismedia verkossa 2025. Reuters-instituutin Digital News Report - Suomen maaraportti. Tampere: Tampereen yliopiston avoin julkaisuarkisto. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/229082>.

Rissanen, I., & Gaudeamus oy, kustantaja. (2024). *Kohti yhdenvertaista koulua: johdatus kulttuurienväliseen kasvatukseen ja muovautuvuuden pedagogiikkaan*. Gaudeamus Oy.

Varjo, J. ja Kalalahti, M. (2016). Koulumarkkinoiden valjastajat. Kunta ja kouluvalinnan yhteiskunnallinen hinta. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (2016):6, 644–654.

Varjo, J., & Kalalahti, M. (2019). The art of governing local education markets - municipalities and school choice in Finland. *Education Inquiry*, 10(2), 151–165.

Van Ham, M., & Tammaru, T. (2016). New perspectives on ethnic segregation over time and space. A domains approach. *Urban Geography*, 37(7), 953–962.

Wahl-Jorgensen, K., & Hanitzsch, T. (2009). *The handbook of journalism studies*. Routledge.

Liitteet

Liitetaulukko 1. Tutkimusaineisto

	Otsikko	Päivämäärä	Juttutyyppi
HS	”Heikkenevän kehityksen kierre” voi ajaa opettajia pois tietyistä kouluista, varoittaa tutkija	17.2.2021	Uutinen
Yle	Opetusministeriöltä 67,8 miljoonaa heikoimpien oppijoiden tukemiseen – tasa-arvorahoitus kohdennetaan alueille, joilla perheiden tausta näkyy oppimistuloksissa	15.4.2021	Uutinen
HS	Naapurustojen jakautuminen hyvä- ja huono-osaisiin vetää syvää railoa koulujen oppimis-tuloksiin Helsingin seudulla: ”Määrittelee oppilaiden koko koulu-historiaa”	28.4.2021	Uutinen
HS	”Yksikään kolmesta lapsestamme ei päädy pahamaineiseen kouluun” – Hyväosaiset perheet välttelevät lähikouluja Helsingissä, asiantuntija huolissaan kehityksestä	31.5.2021	Uutinen
HS	Mitä koulujen voimakkaasti kasvaville eroille pitäisi tehdä? Näin Helsingin johtavat poliitikot vastaavat	31.5.2021	Uutinen
HS	Pormestariehdokkaat eivät päässeet yksimielisyyteen siitä, miten koulujen eriytymiskehitystä pitäisi torjua	1.6.2021	Uutinen
HS	Helsingissäkin asuu nuoria, jotka eivät koskaan uskaltaudu keskustaan – Taustalla voi olla ulkopuolisuuden tunne	20.7.2021	Uutinen
Yle	Lasten osaamisessa isoja eroja alkuopetuksen jälkeen – asiantuntija: ”On oppilaita, jotka pääsevät liian heikoin taidoin kolmannelle luokalle”	30.8.2021	Uutinen
HS	Koulutus ajaa hyväosaisten etua. Tasa-arvon myytti estää näkemästä Suomen koulutusjärjestelmän eriarvoisuutta, sanoo kriittinen kasvatustieteilijä Kristiina Brunila.	6.10.2021	Uutinen
Yle	Oppilaiden perusvalmiuksissa on eroja jo kouluun tullessa – matalasti koulutettujen huoltajien lapsilla osaaminen keskimäärin heikompa	8.12.2021	Uutinen

HS	Erot koulujen välillä pääkaupunkiseudulla repesivät – ”Koulushoppailu” alkaa jo asuinaluetta valittaessa	9.12.2021	Uutinen
HS	Koulukierre uhkaa pääkaupunkiseudulla Pääkirjoitus Pääkaupunkiseudulla koulujen oppimistulokset ovat nopeasti erkaantumassa. Vaarana on kiihtyvä kierre	11.12.2021	Pääkirjoitus
HS	”Tämä on äärimmäisen vakavaa Helsingin tulevaisuuden kannalta” – Poliitikot päättävät keinoista puuttua koulujen välisiin eroihin	13.12.2021	Uutinen
Yle	Huono-osaisuuden kasautuminen näkyy myös pienemmillä kaupunkiseuduilla, mutta siihen on mahdollista vaikuttaa – Aashika Bhanderi aikoo lääkäriksi	20.12.2021	Uutinen
HS	Heikoimmat koulut ovat jo jopa kaksi vuotta jäljessä matematiikassa ja lukutaidossa – Nyt oppimiserojen repeäminen halutaan kuriin	26.2.2022	Uutinen
Yle	Lukioiden keskiarvorajojen noustessa kaupunkilaisnuoret hakevat naapurikuntiin – ”Lukiosta on tullut statuskysymys”	22.5.2022	Uutinen
HS	Sopivan pieni porukka. Helsingin kouluissa on yhä valtavia opetusryhmiä. HS kävi Vuosaassa katsomassa, miksi luokkakooilla on merkitystä kouluissa	3.6.2022	Uutinen
Yle	Koulujen tasoeroista on tietoa asuinalueen tarkkuudella – apulaisprofessori Venla Bernelius: ”On hyvä, että tietoja ei julkaista”	11.8.2022	Uutinen
HS	”Luokkayhteiskunnan merkkejä” – Tutkijat huolestuivat Helsingin seudun naapurustoista ja kehittivät uuden ratkaisun	29.8.2022	Uutinen
HS	Nasima Razmyar vaietusta ongelmasta Helsingin kouluissa: Inklusio ajaa luokkia kaaokseen	13.9.2022	Uutinen
HS	Kaupunkitutkija pitäisi tiukasti kiinni lähikouluista: ”Lapset saattavat joutua silmätikuiksi”	16.9.2022	Uutinen
HS	Helsinki muuttaa koulujen rahoitusta: Vanhempien köyhyys tuo ylimääräistä rahaa	3.10.2022	Uutinen

Yle	Nämä Helsingin koulut ovat tutkijan mielestä hälytysmerkkejä: Ylen selvitys paljastaa, että vaikeimmat ongelmat painottuvat samoille alueille	3.10.2022	Uutinen
Yle	Tässä helsinkiläiskoulussa yli kolmannes tarvitsee erityistä tukea – se ei silti tarkoita levottomuutta, puolustaa Itäkeskuksen koulun rehtori	4.10.2022	Uutinen
HS	Oppimistulokset romahtavat, eikä kukaan tunnu tietävän miksi – Mitä kouluissa on tapahtunut?	12.1.2023	Uutinen
HS	Oppimistulokset ovat heikentyneet Suomessa poikkeuksellisen nopeasti – syyt on selvitettävä, vaatii ministeriö	12.1.2023	Uutinen
HS	Vain yksi oppilas puhuu suomea äidinkielenään koululuokalla Helsingissä	17.1.2023	Uutinen
HS	”S2-pojat” aiheuttavat suurta huolta – Näin kirjoitus-taito jakaa lapset eri kasteihin	17.1.2023	Uutinen
HS	Opettajat kertovat koulun arjesta: Pienetkin oppilaat puhuvat keskenään englantia Helsingissä	19.1.2023	Uutinen
HS	Helsinkiläispoliitikot haluavat uudistaa S2-opetuksen alakoulussa	23.1.2023	Uutinen
HS	Helsinki aikoo puuttua koulujen välisiin eroihin – esillä paikoin jopa koulupiirien siirtäminen	25.1.2023	Uutinen
Yle	Nokia lopettaa kouluistaan kolme painotusluokkaa – johtava rehtori: ”Ohjaavat koulushoppailuun”	27.1.2023	Uutinen
Yle	Auli Viitalan kolumni: Koulutus periytyy, koska kaikki haluavat lapsilleen parasta	1.2.2023	Kolumni
HS	Lukijan mielipide Ryhmäkokojen tasaaminen kouluissa onnistuu nykyisillä resursseilla	9.2.2023	Mielipide
HS	Helsinki pyrkii eroon koulushoppailusta järeillä keinoilla	15.2.2023	Uutinen
Yle	Helsinki suunnittelee musiikkiluokkien lakkauttamista, koska haluaa torjua oppilaiden eriytymistä	15.2.2023	Uutinen
Yle	Kone näyttää, millaisista taustoista sinun lähikoulusi oppilaat tulevat	16.2.2023	Uutinen
HS	Monet vanhemmat uhkaavat muutolla, jos Helsinki ajaa läpi	16.2.2023	Uutinen

	koulushoppailua estävän suunnitelmansa		
Yle	Rehtorit ja vanhemmat haluavat lisää painotetun opetuksen luokkia, vaikka Helsinki suunnittelee niistä luopumista	16.2.2023	Uutinen
Yle	Kieli & koulu Maahanmuuttajataustaiset oppilaat jäävät Suomessa kantaväestöstä jälkeen enemmän kuin missään muussa OECD-maassa. Oppimiserojen tasaaminen on asiantuntijan mukaan "Suomen kohtalonkysymys"	16.2.2023	Uutinen
HS	Helsinki haluaa puuttua koulushoppailuun – Näin asiaa kommentoivat päättäjät	17.2.2023	Uutinen
HS	Seiskaluokkalaisten tyttöjen vastaus tutkijoille kertoo kuvaavasti "koulushoppailun" vaikutuksista	17.2.2023	Kommentti
HS	Tutkijat listaavat painotusluokkien kielteiset seuraukset	18.2.2023	Uutinen
HS	Tarvitaan järeämpiä keinoja, sanoo Helsingin koulut tunteva Liisa Pohjolainen	19.2.2023	Uutinen
HS	"Ei todellakaan painotetun opetuksen vika", sanoo musiikinopettaja koulujen segregaatista	19.2.2023	Uutinen
Yle	Vastaavalta päätoimittajalta: Miksi Ylen koulukone huolestuttaa?	19.2.2023	Uutinen
HS	Riikka Purra ja Li Andersson ottivat A-studiossa yhteen koulushoppailusta	20.2.2023	Uutinen
Yle	Li Andersson ja Riikka Purra ratkaisisivat koulujen eriytymisen eri keinoin – puoluejohtajat kohtasivat tulisessa A-studiossa, tässä tärkeimmät	20.2.2023	Uutinen
HS	Vanhemmat kertovat miten koulushoppailu vaikuttaa kouluissa: "Vaiettu tosiasia"	20.2.2023	Uutinen
HS	Tutkija: Koulushoppailu on jo nyt arkipäivää Helsingissä	21.2.2023	Uutinen
HS	Eriytymisen syihin ei yllätä painotusluokkia tai koulukoneita poistamalla	21.2.2023	Pääkirjoitus

HS	Pitäisikö koulushoppailusta päästä eroon? Näin kansanedustajat vastaavat	22.2.2023	Uutinen
HS	Desiree Saarikiven äiti shoppaili hänet pois lähiö-koulusta – ”Oli ihanaa nähdä normaali-tuloisten elämää”	23.2.2023	Uutinen
Yle	Nokialaiskoulu lopettaa erikoisluokkia – rehtori: Luokat voivat heikentää koulun ilmapiiriä ja oppilaiden itsetuntoa	23.2.2023	Uutinen
Yle	Painotetun opetuksen lakkauttaminen ei poista ongelmia, uskoo lahtelainen musiikkiluokanopettaja	24.2.2023	Uutinen
Yle	Lähikoulussa aika meni luokkakavereiden suomen kielen opettamiseen, ja siksi Vanamo Lindroos, 21, siirrettiin kilometrien päähän kuviluokalle	25.2.2023	Uutinen
Yle	Koulukonetta kritisoinut lapsiasiavaltuutettu kohtasi Ylen vastaavan päätoimittajan Viimeisessä sanassa	25.2.2023	Uutinen
HS	Kolme helsinkiläistä rehtoria kertoo nyt, mitä kouluissa heidän mielestään tapahtuu	25.2.2023	Uutinen
HS	Tällainen on koulu, jossa on paljon S2-lapsia sekä muuta maata parempi keskiarvo	3.3.2023	Uutinen
HS	Tutkija jyrähtää Helsingin kouluista: Nyt on viimeinen hetki puuttua	4.3.2023	Uutinen
HS	HS Turku Äiti valitsi asuinpaikan koulun vieraskielisten määrän mukaan – Tutkija: Ilmiöön puututtava	6.3.2023	Uutinen
Yle	Koulushoppailu jakaa Uudenmaan ja Helsingin kansanedustajien mielipiteet – vain yhdessä puolueessa kaikki ovat samaa mieltä	6.3.2023	Uutinen
Yle	Lähiö ei ole entisensä – uusi tutkimus kertoo monenlaisesta köyhtymisestä ja antaa neuvoja uuteen nousuun	8.3.2023	Uutinen
HS	Musiikin opetus voi olla yksi ratkaisu koulujen eriytymiseen, sanovat huippututkijat	11.3.2023	Uutinen

HS	Koulushoppailua tutkittiin Ruotsissa: Valinnanvapaus johti koulujen eriytymiseen, mutta se ei näy oppimistuloksissa	13.3.2023	Uutinen
HS	Onko suomalainen koulu kriisissä? Puolueet vaativat koulutuspoliittisissa ohjelmissaan muun muassa lisää rahaa ja erityisluokkia takaisin. HS kokosi kymmenen usein esiintyvää väitettä suomalaisesta koulutuspolitiikasta ja tarkasti, pitävätkö ne paikkansa.	13.3.2023	Uutinen
HS	Koulun toimivuudesta on huolehdittava yhdessä	17.3.2023	Uutinen
HS	Helsinki teki täyskäännöksen suunnitelmassaan	19.4.2023	Uutinen
Yle	Helsinki luopui suunnitelmistaan lakkauttaa painotetun opetuksen luokat	19.4.2023	Uutinen
Yle	Oululaiset eriytyvät voimakkaasti tulotason mukaan – tutkija: ”Tämä on yksi iso ongelma”	1.6.2023	Uutinen
HS	Koulu on hukannut tehtävänsä. Vielä hetki sitten Suomi paistatteli Pisa-tutkimusten huipulla, mutta nyt oppimistulokset laskevat, opiskelijat ahdistuvat ja opettajat haaveilevat alanvaihdosta.	10.8.2023	Uutinen
Yle	Mikä kouluissa maksaa? Yle selvitti, mitkä Helsingin kaupungin peruskoulut saavat eniten rahaa ja mihin raha käytetään. Voit tutkia oman koulusi tilannetta jutussa olevan koneen avulla.	7.9.2023	Uutinen
HS	Pormestari Juhana Vartiainen ehdottaa suuria muutoksia Helsingin kouluihin – Pelkää Ruotsin tielle ajautumista	7.2.2024	Uutinen
HS	Kokoomuksesta kritisoidaan oman pormestarin koulupuheita: ”Pidän tätä yllättävänä ja epätarkoituksenmukaisena”	7.2.2024	Uutinen
Yle	Helsinki maksaa parempaa palkkaa tiettyjen koulujen opettajille	21.2.2024	Uutinen
HS	Tulevaisuuden koulu. Anas Abdullahi käy viidettä luokkaa Keinutien ala-asteen koulussa. Se on yksi kouluista, joita keskiluokkaiset helsinkiläiset välttävät. Koulussa ajatellaan, että	3.3.2024	Uutinen

	Anas ja hänen koulukaverinsa ovat Suomen tulevaisuus.		
Yle	Tasa-arvoista peruskoulua ei enää ole – nämä tutkijat tietävät, millainen on todellisuus huonomaineisessa koulussa	11.3.2024	Uutinen
HS	”Silmien ummistaminen voi kostautua” Maahanmuuttajien suhteellinen osuus Suomen väestöstä kasvaa voimakkaasti. Se tulee johtamaan törmäykseen, jolta ei voi välttyä, sanoo maahanmuuttoasioiden erikoisasiantuntija Muhis Azizi.	24.4.2024	Uutinen
Yle	Koulujen välillä valtavia eroja – katso koulukoneesta, miten sinun lähikoulustasi haetaan amikseen tai lukioon	15.4.2024	Uutinen
Yle	Uusi opetusministeri Anders Adlercreutz luettelee paljon hyvää suomalaisesta koulusta – kunnes tulee sana ”mutta”	5.7.2024	Uutinen
HS	Purra: Maahanmuuttajataustaisilta pitää vaatia parempaa kielitaitoa – Razmyar: Hallituksen toimet eivät paranna Pisa-tuloksia	30.9.2024	Uutinen
Yle	Välitunneilla puhutaan ”mamusuomea”, kuvaa yhdeksäsluokkalainen Hasti Assiabi maahanmuuttajaoppilaiden kielitaitoa	2.10.2024	Uutinen
Yle	Maahanmuuttajalasten heikko lukutaito on osa suurta etnistä eriytymistä, sanoo tutkija	3.10.2024	Uutinen
HS	Nykykoulu on liian helppo. Koulutustutkija Sirkku Kupiainen toivoo, että jokainen oppilas pystyisi ja joutuisi ponnistelemaan kykyjensä rajoissa. Tavoitetta auttaisivat tasoryhmät ja lukuvuoden lopuksi pidettävä yhtenäinen päättökoe.	13.1.2025	Uutinen
Yle	Kuudesluokkalaisista enemmistö sai äidinkielestä vähintään kasin – hyvään osaamiseen ylsi kuitenkin vain joka kuudes	23.1.2025	Uutinen
HS	Helsingin pormestariksi pyrkivä Sazonov tyrmää nykyisten	6.2.2025	Uutinen

	musiikkiluokkien alasajon: ”Vaikea käsittää”		
HS	Tutkimus paljastaa: Syvä kahtiajako erottelee lapsia Helsingin kouluissa	1.4.2025	Uutinen
HS	Hyvien oppilaiden pako ei ole ratkaisu koulutyön ongelmiin	11.4.2025	Pääkirjoitus
Yle	Kouluarvosanat ovat kokeneet inflaation: selvä enemmistö saa 8, 9 tai 10, vaikka osaaminen on ihan muuta	31.5.2025	Uutinen
HS	Espoo aikoo puuttua koulu-shoppailuun: ranskan ja saksan opetus jyrätään englannilla	11.11.2025	Uutinen
HS	Poliitikot eivät hyväksyneet Espoon kohuttua kielisuunnitelmaa	13.11.2025	Uutinen
Yle	Lapsiasiavaltuutettu: koululaisten eriarvoisuus on lisääntymässä	17.12.2025	Uutinen